

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

DEPREM SONRASI HATAY İLİ AFET YÖNETİMİ SAHASINDA GÖREVLİ
PERSONELİN AFETE MÜDAHALE ÖZYETERLİLİK VE
KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR İLE İLİŞKİLİ BİR ARAŞTIRMA: AFAD
PERSONELİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS

Gizem HÖKE

HAZİRAN-2025
GÜMÜŞHANE

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**DEPREM SONRASI HATAY İLİ AFET YÖNETİMİ SAHASINDA GÖREVLİ
PERSONELİN AFETE MÜDAHALE ÖZYETERLİLİK VE
KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR İLE İLİŞKİLİ BİR ARAŞTIRMA: AFAD
PERSONELİ ÖRNEĞİ**

**A STUDY ON DISASTER RESPONSE SELF-EFFICACY AND THE
CHALLENGES FACED BY PERSONNEL DEPLOYED IN THE POST-
EARTHQUAKE DISASTER MANAGEMENT FIELD IN HATAY: THE CASE
OF AFAD STAFF**

YÜKSEK LİSANS

Gizem HÖKE

**HAZİRAN-2025
GÜMÜŞHANE**

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**DEPREM SONRASI HATAY İLİ AFET YÖNETİMİ SAHASINDA GÖREVLİ
PERSONELİN AFETE MÜDAHALE ÖZYETERLİLİK VE
KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR İLE İLİŞKİLİ BİR ARAŞTIRMA: AFAD
PERSONELİ ÖRNEĞİ**

**A STUDY ON DISASTER RESPONSE SELF-EFFICACY AND THE
CHALLENGES FACED BY PERSONNEL DEPLOYED IN THE POST-
EARTHQUAKE DISASTER MANAGEMENT FIELD IN HATAY: THE CASE
OF AFAD STAFF**

YÜKSEK LİSANS

Gizem HÖKE

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nurçin KÜÇÜK KENT

**HAZİRAN-2025
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Deprem Sonrası Hatay İli Afet Yönetimi Sahasında Görevli Personelin Afete Müdahale Öz Yeterlilik ve Karşılaştıkları Zorluklar İle İlişkili Bir Araştırma: AFAD Personeli Örneği**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

12/06/2025

Gizem HÖKE

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında katkılarını esirgemeyen tüm kişi ve kurumlara teşekkür ederim. Başta, tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nurçin KÜÇÜK KENT'e; bilgi birikimi, rehberliği ve değerli yönlendirmeleriyle bu çalışmanın her aşamasında yanımda olduğu için en içten teşekkürlerimi sunarım. Araştırma sürecinde verilerin toplanmasında destek sağlayan AFAD, sahada görevli tüm personel ve anket çalışmasına gönüllü olarak katılan katılımcılara katkılarından dolayı minnettarım.

Akademik hayatım boyunca beni her zaman destekleyen değerli hocalarıma, arkadaşlarıma ve bu süreci sabırla ve anlayışla karşılayan aileme sonsuz teşekkür ederim. Bu süreçte Gümüşhane'de bu süreci tamamlamada önemli destekleri olan kıymetli arkadaşlarım Sadık Coşkun ve Merve Coşkun'a da destekleri ve dostlukları için özel olarak teşekkür ederim.

Bu tez çalışması; bilimsel bir katkı sunmanın yanı sıra, afet yönetimi alanında görev yapan personelin karşılaştığı zorlukların daha iyi anlaşılmasına ve çözüm yollarının geliştirilmesine yönelik küçük de olsa bir adım olmayı amaçlamaktadır.

Gizem HÖKE
GÜMÜŞHANE – 2025

ÖZET

Afet müdahalesi, özellikle arama kurtarmada, profesyonel grupların bir araya geldiği iş birlikçi süreçleri içerir. Personelin yalnızca teknik becerilere değil, aynı zamanda öz yeterliliğe de sahip olması gerekir.

Bu araştırmada, 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından Hatay ilindeki AFAD personelinin öz yeterlilik düzeyleri ve karşılaştıkları zorluklar değerlendirilmiştir. Karma yöntem yaklaşımı kullanılarak nicel veriler "Afet Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ)", nitel veriler ise açık uçlu sorularla toplanmıştır. Nicel veriler SPSS'de betimsel istatistikler ve korelasyon analizleri kullanılarak, nitel veriler ise tematik analiz kullanılarak analiz edilmiştir.

Ölçek ortalama sonuçlarına göre, katılımcıların genel özyeterlilik seviyesi $\%83,84 \pm 4,68$ yüksekti. Katılımcıların çoğunluğu karar alma, ekip çalışması ve kriz müdahalesi gibi alanlarda kendilerini yeterli hissetmiştir. Nitel bulgular ise psikolojik baskı, iletişim sorunları, kaynak kıtlığı ve koordinasyon eksikliklerinin sahada sıklıkla karşılaşılan zorluklar olduğunu göstermiştir. Bu zorluklar kişisel, afet mağdurlarıyla ilgili ve yönetsel olmak üzere üç ana tema altında kategorize edilmiştir.

Bu çalışma, afet müdahale süreçlerinde yalnızca teknik yeterliliğin değil, aynı zamanda psikolojik dayanıklılığın, etkili iletişimin ve kurumlar arası koordinasyonun da önemli olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçları, özellikle de afet mağdurlarının nitel değerlendirmede yaşadığı zorlukların öne çıkması, bu bulguların AFAD personeli için eğitim politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Bu açıdan, AFAD personeli için hizmet içi eğitimlerde stres yönetimi ve kriz iletişimi konularına daha fazla önem verilmesi önerilmektedir. Bu bulgular, afet müdahale kapasitesini güçlendirmeyi amaçlayan pratik ve bütüncül eğitim politikalarının geliştirilmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Afetler, Depremler, Eğitim, Kurtarma Personeli, Öz yeterlilik

SUMMARY

Disaster response, especially in search and rescue, involves collaborative processes where professional groups come together. Personnel must possess not only technical skills but also self-efficacy.

This research evaluated the self-efficacy levels and challenges faced by AFAD personnel in Hatay province following the February 6, 2023, earthquakes. A mixed-methods approach was employed, collecting quantitative data through the "Disaster Response Self-Efficacy Scale (DRSES)" and qualitative data through open-ended questions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and correlation analyses in SPSS, while qualitative data were analyzed using thematic analysis.

According to the scale average results, the participants' general self-efficacy level was $83.84 \pm 4.68\%$ high. The majority of participants felt competent in areas such as decision-making, team collaboration, and crisis response. The qualitative findings indicated that psychological pressure, communication problems, resource scarcity, and coordination deficiencies were frequently encountered challenges in the field. These challenges were categorized under three main themes: personal, disaster victim-related, and managerial.

This study demonstrates that in disaster response processes, not only technical competence but also psychological resilience, effective communication, and inter-institutional coordination are essential. The research results, particularly the prominence of challenges experienced by disaster victims in the qualitative assessment, suggest that these findings can contribute to the development of training policies for AFAD personnel. In this respect, it is recommended that in-service training for AFAD personnel place more emphasis on stress management and crisis communication support. These findings are significant for developing practical and holistic training policies aimed at strengthening disaster response capacity.

Keywords: Disasters, Earthquakes, Education, Search and Rescue Team, Self-efficacy

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
EKLER DİZİNİ.....	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
1.GİRİŞ	1
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
2.1.Afetler ve Deprem.....	3
2.1.1.Acil Durum ve Afet Kavramı.....	3
2.1.2.Acil Durum Yönetimi	3
2.1.3.Afet Yönetimi.....	4
2.1.4.Afet Türleri.....	5
2.1.5. Deprem.....	6
2.1.6.6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Oluşumu	6
2.2.Hatay İlinin Konumu ve Afetselliği	8
2.2.1.Hatay İlinin Coğrafi Konumu	8
2.2.2.Hatay İlinin Afetselliği.....	8
2.2.3.6 Şubat 2023 Depremlerinin Hatay İli Üzerindeki Etkileri	10
2.2.4.Yeniden Yapılanma Süreci ve Zorluklar.....	11
2.3.Deprem Sahasında Görev Alan Arama ve Kurtarma Personelleri.....	12
2.4.Uluslararası Arama ve Kurtarma Ekiplerine Yönelik Ülke Bazlı Örnekler	27
2.4.1.1.Uluslararası Arama Kurtarma Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Örnekler... 35	
2.5.Arama Kurtarma Personeli Öz Yeterliliği ve Afet Müdahale Sürecinde	
Karşılaşılan Zorluklar	36
2.5.1.Öz Yeterlilik Kavramı.....	36
2.5.3.Afet Müdahale Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar	43
2.5.4.Müdahale Ekiplerinin Rollerinin Psikososyal Boyutları	47

3.MATERYAL VE YÖNTEM	50
3.1.Tasarım ve Katılımcılar.....	50
3.2.Yöntem.....	52
3.2.1.Araştırma Modeli	52
3.2.2.Sosyodemografik Özellikler	53
3.2.3.Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (DRSES) (AMÖYÖ)	53
3.3.Verı Toplama ve Analiz Süreci.....	55
3.4.Yöntemin Araştırmaya Katkısı	56
3.5.Etik Onay	56
4.BULGULAR.....	58
4.1.Sosyodemografik Değişkenler	58
4.2.Nicel Verilerinin Değerlendirilmesi.....	61
4.3.Nitel Verilerin Değerlendirilmesi	67
4.3.1.Nitel verilerin Tematik Değerlendirilmesi	69
4.3.2.Tema 1: Koordinasyon ve Yönetimsel Sorunlar	73
4.3.3.Tema 2: Barınma ve Fiziksel Koşullar.....	74
4.3.4.Tema 3: Yemek / İaşe Sorunu	75
4.3.5.Tema 4: Hijyen ve Temizlik Koşulları.....	77
4.3.6.Tema 5: Hava Şartları	78
4.3.7.Tema 7: Psikolojik ve Duygusal Zorluklar	80
4.3.8.Tema 8: Kaynak Eksikliği.....	82
4.3.9.Tema 9: Güvenlik.....	82
4.3.10.Tema 10: Afettede Kaynaklı Sorunlar ve Can Kaybı.....	83
5.TARTIŞMA	86
6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	100
KAYNAKÇA.....	102
EKLER.....	125
ETİK KURUL ONAYI.....	129
ÖZGEÇMİŞ	130

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Hatay ilinde meydana gelen afetler	9
Tablo 2. Arama kurtarma malzemeleri tablosu.....	15
Tablo 3. Öz yeterlilik ile İlgili Ölçeklere Örnekler.....	38
Tablo 4. Afete Müdahale Öz yeterlilik Ölçeğinin Kullanıldığı Makale Örnekleri	39
Tablo 5. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizi sonuçları.....	51
Tablo 6. Cronbach' Alpha Değeri.....	52
Tablo 7. Sosyodemografik Veri Analizi	59
Tablo 8. Nitel veri analizi.....	60
Tablo 9. Özyeterlilik Ölçeği Soruların Frekans Dağılımı.....	62
Tablo 10. AMÖYÖ Puan Toplam ve Sosyodemografik Değişken Analizleri	65
Tablo 11. Sosyodemografik özellikler ile ölçek puanlarının korelasyon analiz sonuçları	66
Tablo 12. Karşılaştıkları zorluklar ve baş edilebilir sorunlar açık uçlu sorulara verilen cevapların tematik değerlendirmesi.....	68
Tablo 13. Nitel veriler içeriğinde belirlenen temalar	70
Tablo 14. Tematik başlıkların ifadelerdeki kullanım oranları	71

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Afet Yönetim Döngüsünde Yer Alan Terimler (Kahraman, S. Polat, E., ve Korkmazyürek, B. (2021).	4
Şekil 2. 6 Şubat 2023 depremlerinin merkez üslerinin yanı sıra artçı sarsıntılar ve aktif fay hatları (Kaynak: Baptie ve Segou, 2023)	7
Şekil 3. Arama kurtarma personeli karşılaşılan zorluklar ve baş edilebilir sorunlar/koşullar için oluşturulmuş kelime bulutu	69

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Anket Soruları.....	125
Ek 2. Kurum İzin Yazısı.....	127
Ek 3. Ölçek Kullanım İzni	127

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AK	: Arama Kurtarma
AMÖYÖ	: Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği
DRSES	: Afet Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (<i>Disaster Response Self-Efficacy Scale</i>)
UMKE	: Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
PAK	: Polis Arama Kurtarma
AFAD-ASET	: AFAD Arama ve Kurtarma Eğitim Tatbikat Alanı
AK	: Arama Kurtarma
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
UN OCHA	: Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi
UNDRR	: Birleşmiş Milletler Afet Risklerinin Azaltılması Ofisi
IFRC	: Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
INSARAG	: Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu
GSE	: Genelleştirilmiş Öz Yeterlilik Ölçeği
SOP	: Standart Operasyon Prosedürü
ABÖYÖ	: Afet Bilinci Öz Yeterlilik Ölçeği
YBÜ	: Yüksek Bilimsel Uygulama
SPSS	: Sosyal Bilimler için İstatistiksel Paket
CFI	: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
GFI	: Uyum İyiliği İndeksi
RMSEA	: Yaklaşık Hata Karelerinin Karekök Ortalama Hatası
UNISDR	: BM Uluslararası Afet Risk Azaltma Stratejisi
ERTSAR	: Acil Müdahale Arama Kurtarma Eki
N	: Sayı
Vd.	: Ve diğerleri

% : Yüzde
SS :Standart Sapma

1. GİRİŞ

Afetler, toplumların fiziksel, sosyal ve ekonomik yapısını ani biçimde kesintiye uğratan, çoğu zaman yerel imkânlarla baş edilmesi mümkün olmayan ve dış yardımı gerektiren olağanüstü durumlardır (Alexander, 2013). Özellikle depremler, beklenmedik bir anda meydana gelerek geniş coğrafi alanlarda ciddi can ve mal kaybına neden olmaktadır. Türkiye, jeolojik konumu itibarıyla yüksek sismik risk barındıran bir ülkedir ve son yıllarda yaşanan büyük çaplı depremler, afet yönetim sisteminin insan gücü boyutunu da yeniden değerlendirmeyi zorunlu kılmıştır (Erkal T. ve Değerliyurt M., 2009). 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen ve Hatay dâhil onbir ili etkileyen depremler, afet müdahale kapasitesinin sınırlarını zorlamış ve bu süreçte arama kurtarma personelinin oynadığı kritik rol bir kez daha gündeme gelmiştir (AFAD, 2023). Deprem sonrası sahada aktif görev alan AFAD personeli, yalnızca fiziksel yıkım değil, aynı zamanda psikolojik yük, lojistik aksaklıklar, iletişim problemleri ve koordinasyon eksiklikleriyle mücadele etmiştir. Bu durum, afet sahasında görev yapan personelin yalnızca teknik bilgi ve donanımla değil, aynı zamanda psikolojik sağlamlık ve öz yeterlilik düzeyiyle de donatılması gerektiğini göstermektedir (Bandura, 1997; Auf der Heide, 2004). Öz yeterlilik, bireyin belirli bir görevi başarıyla yerine getirebileceğine dair inancını ifade eder (Bandura, 1994). Bu inanç, bireyin motivasyon düzeyini, stresle başa çıkma becerisini, karar alma yetisini ve genel performansını doğrudan etkileyen psikolojik bir faktördür. Afet gibi kriz ortamlarında görev yapan personel için öz yeterlilik, sadece bireysel başarı değil, aynı zamanda takım içi koordinasyon, liderlik ve kriz yönetimi açısından da belirleyici bir rol oynar (Schwarzer, 1992). Nitekim afet alanında yapılan çalışmalar, yüksek öz yeterliliğe sahip bireylerin daha hızlı karar verdiklerini, stres altında daha dengeli hareket ettiklerini ve afet ortamında daha etkin rol üstlendiklerini göstermektedir (Kendra ve Wachtendorf, 2003).

AFAD personelinin afet sahasında karşılaştığı zorluklar; kişisel yetersizlikler, fiziksel koşullar, psikolojik baskı, afetzede ile iletişim güçlükleri, kaynak kısıtlılığı ve kurumlar arası koordinasyon problemleri gibi çok boyutlu yapıdadır (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008). Bu zorluklar, müdahale sürecinin etkinliğini doğrudan etkilemekte ve personelin kendine olan güveniyle başa çıkma stratejilerini zorlamaktadır. Ancak mevcut literatürde, afet sahasında aktif olarak görev almış personelin öz yeterlilik

düzeyleri ile sahada karşılaştığı zorluklar arasındaki ilişkiyi eş zamanlı olarak inceleyen saha temelli çalışmalar oldukça sınırlıdır (Creswell ve Plano Clark, 2018).

Bu çalışmanın temel amacı, 6 Şubat 2023 depremleri sonrası Hatay ilinde görev yapan AFAD personelinin afet müdahale öz yeterlilik düzeylerini belirlemek ve bu düzeylerin karşılaştıkları zorluklarla olan ilişkisini ortaya koymaktır. Bu kapsamda, araştırma tasarımı karma yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Hem nicel hem de nitel veriler birlikte analiz edilerek, sayısal ölçümlerle elde edilen bulgular anlatı temelli içeriklerle desteklenmiş; böylece personelin deneyimleri bütüncül biçimde değerlendirilmiştir. Nicel boyutta, "Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği" uygulanarak personelin öz değerlendirmesi alınmış; nitel boyutta ise açık uçlu sorular yoluyla sahadaki deneyimlerine dair ifadeleri toplanmış ve tematik analiz yoluyla anlamlandırılmıştır. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, afet müdahale süreçlerinde sadece sayıların değil, aynı zamanda sahadaki yaşanmışlıkların da anlamlı olduğunu ortaya koymaktır (Bandura, 2006; Creswell ve Plano Clark, 2018).

Bu araştırma, afet müdahalesi sürecinde insan faktörünün ve psikolojik yeterliliklerin rolünü görünür kılmak açısından önemlidir. Elde edilecek bulgular; afet yönetimi politikalarının yeniden yapılandırılması, AFAD personeline yönelik eğitim modüllerinin içeriklerinin geliştirilmesi ve özellikle stres yönetimi, iletişim becerileri ve karar verme gibi alanlara yönelik kapasite artırıcı stratejilerin oluşturulması açısından yol gösterici olacaktır. Ayrıca, saha temelli verilerle geliştirilen öneriler afet sonrası müdahalelerde görev alacak personelin daha hazırlıklı ve öz güvenli biçimde sürece katılımını teşvik edebilir. Bu çalışmanın özgünlüğünü; afet sahası ve günlük yaşamdaki olaylarda AFAD arama kurtarma personellerinin birebir olaya müdahalede bulunması, afet sahasında; arama kurtarma personelinin yaşadıkları zorlukları tespit eden literatür araştırmasının gözlenmemesi, afet sahasında çalışan arama kurtarma personelinin özyeterlilik açısından çok yönlü olarak bir arada ele alınıp değerlendirilebilecek olması oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, afet müdahale süreçleri sadece fiziksel kurtarma değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal ve örgütsel becerilerle bütünleşen çok yönlü bir kapasite gerektirmektedir. Bu bağlamda, öz yeterlilik kavramı; afet sahasında karar alma, görev üstlenme ve stresle baş etme gibi kritik davranışların temelinde yer alan belirleyici bir unsur olarak ele alınmalıdır. Bu tez, afet sahasında görev alan AFAD personelinin müdahale kapasitesinin artırılmasına yönelik bilimsel bir katkı sağlamayı ve uygulayıcı kurumlara somut çıktılar sunmayı hedeflemektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Afetler ve Deprem

2.1.1. Acil Durum ve Afet Kavramı

Acil durum, beklenmedik bir anda ortaya çıkan, bireylerin, toplulukların veya sistemlerin normal işleyişini ciddi şekilde aksatan ve acil müdahale gerektiren kritik bir olay veya durumdur (Perry ve Quarantelli, 2005). Bu tür olaylar, mevcut kaynakların ve prosedürlerin yetersiz kalmasına neden olabilir ve hızlı karar alma ile koordineli eylemleri zorunlu kılar (Kapucu, 2006). Acil durumlar, potansiyel olarak can kaybına, yaralanmalara, maddi hasara ve çevresel zarara yol açabilir (Auf der Heide, 2004).

Acil durumların temel özellikleri, çoğu zaman önceden belirgin bir uyarı olmaksızın veya çok kısa bir süre içinde ortaya çıkarlar, acil durumlar genellikle belirsiz bilgiler, değişen koşullar ve karmaşık etkileşimlerle karakterizedir, etkili müdahale için sınırlı bir zaman dilimi söz konusudur, ihtiyaç duyulan kaynaklar (personel, ekipman, bilgi vb.) yetersiz kalabilir veya dağıtımı zorlaşabilir, normal iletişim kanalları kesintiye uğrayabilir veya aşırı yüklenmiş olabilir, etkilenen bireyler ve müdahale ekipleri üzerinde yüksek düzeyde stres ve panik oluşabilir.

Afet, genellikle doğal, teknolojik veya insan kaynaklı nedenlerle meydana gelen, bir topluluğun veya toplumun işleyişini ciddi şekilde kesintiye uğratan, can kaybına, yaralanmalara, maddi ve çevresel kayıplara yol açan olaylardır. Afetler, etkiledikleri bölgenin yerel kaynakları ile başa çıkmakta yetersiz kaldığı durumları ifade eder (Alexander, 2013). Afetlerin karmaşık yapısı, farklı disiplinler tarafından farklı şekillerde tanımlanmasına yol açmıştır. Sosyolojik açıdan afetler, sosyal yapıları ve süreçleri etkileyen, toplumsal dayanışmayı sınavan olaylar olarak görülürken, mühendislik açısından altyapı ve yapısal hasarlara odaklanılır (Quarantelli, 1998). Afet yönetimi, bu tür olayların önlenmesi, etkilerinin azaltılması, müdahale ve iyileştirme çalışmalarını kapsayan bütünlük bir süreçtir (Erkal ve Değerliyurt, 2009: 149).

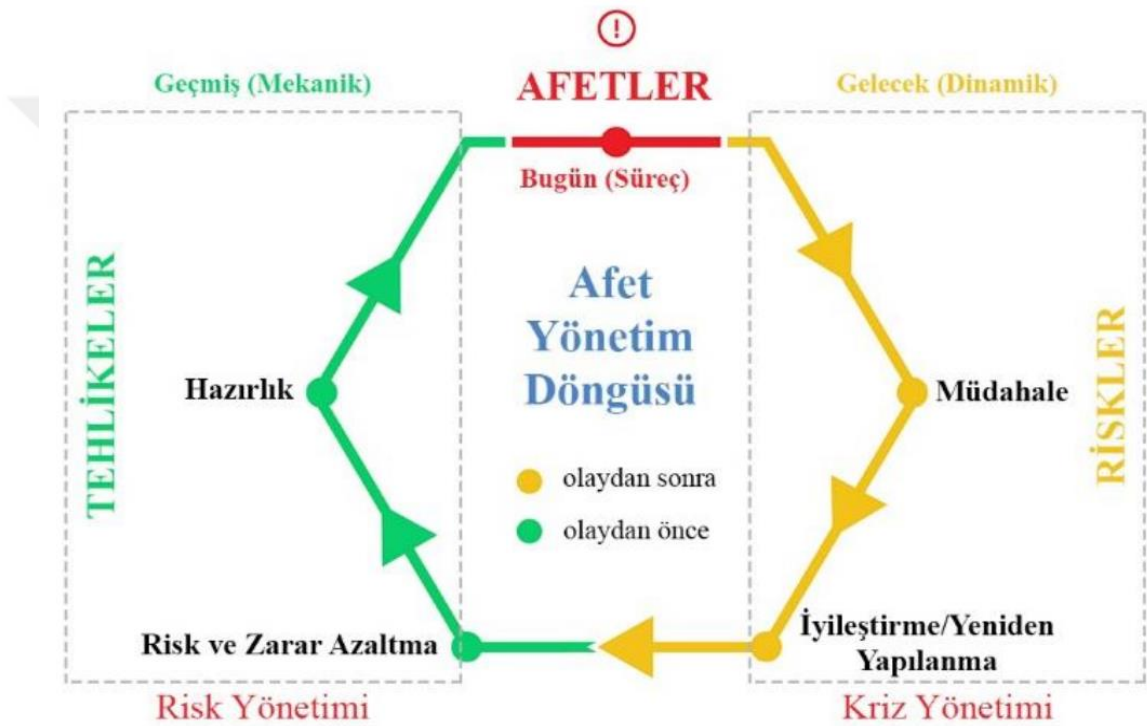
2.1.2. Acil Durum Yönetimi

Acil durum yönetimi, acil durumların önlenmesi, bunlara hazırlık yapılması, acil durum sırasında müdahale edilmesi ve etkilerinin giderilmesi için planlanan ve uygulanan stratejik ve operasyonel faaliyetlerdir. Amaç, insan hayatını kurtarmak, zararı

en aza indirmek ve en kısa sürede normal yaşama dönüşü sağlamaktır. Etkili bir acil durum yönetimi, farklı kurumlar, kuruluşlar ve gönüllüler arasında iş birliği ve koordinasyonu gerektirir. (Kapucu, 2006; Kendra ve Wachtendorf, 2003)

2.1.3. Afet Yönetimi

Afet yönetimi, sadece kriz anlarını değil, afet öncesi ve sonrası dönemleri de kapsayan kapsamlı bir süreçtir. Bu süreç, riskin azaltılması, hazırlık, müdahale ve iyileştirme olmak üzere dört ana evreden oluşur ve bu evreler birbirine bağlı bir döngü oluşturur. Etkin bir afet yönetimi, her bir evrenin kesintisiz ve birbirini tamamlayan şekilde işletilmesini gerektirir (Haddow, Bullock, ve Coppola, 2020: 13).

Şekil 1. Afet Yönetim Döngüsünde Yer Alan Terimler (Kahraman, S. Polat, E., ve Korkmazıyürek, B. (2021).

Zarar Azaltma (*Mitigation*), bu evre, afetlerin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla yapılan planlı müdahaleleri kapsar. Riskli bölgelerin yapılaşmaya kapatılması, bina güçlendirme uygulamaları ve doğal afet sigortası gibi önlemler bu kapsamda değerlendirilebilir (Coppola, 2020: 45). Hazırlık (*Preparedness*): bu aşama, afetlere karşı hazırlıklı olmayı ve hızlı müdahale kapasitesini geliştirmeyi hedefler. Eğitim faaliyetleri, tatbikatlar, afet müdahale planları ve erken uyarı sistemleri bu sürecin temel unsurlarıdır (Alexander, 2015: 102). Müdahale (*Response*), afetin hemen ardından başlatılan faaliyetleri içerir. Arama kurtarma çalışmaları, ilk yardım, güvenlik ve geçici barınma gibi hizmetler bu evrede gerçekleştirilir (Yurtlu, vd., 2024) . İyileştirme

(Recovery), müdahale sürecinden sonra başlayan ve uzun vadeye yayılan bu evre, etkilenen toplumun normal yaşantısına dönmesini sağlar. Yeniden yapılandırma, altyapı onarımları ve psikososyal destek gibi faaliyetleri içerir (UNDRR, 2019: 18).

2.1.4. Afet Türleri

Afetler, kökenleri ve etkileri bakımından temel olarak iki ana kategoriye ayrılır: doğal afetler ve insan kaynaklı afetler (Alexander, 2013). Doğal Afetler, doğal süreçler sonucu kendiliğinden meydana gelen ve insanların kontrolü dışında gelişen olaylardır. Bunlar jeolojik (depremler, tsunamiler, volkanik patlamalar, heyelanlar), meteorolojik ve hidrolojik (seller, fırtınalar, aşırı sıcaklar/soğuklar, kuraklık) ve biyolojik (salgınlar) kökenli olabilir (Erkal T. ve Değerliyurt M., 2009). Türkiye, jeolojik ve meteorolojik konumu nedeniyle çeşitli doğal afetlere maruz kalabilmektedir (Öztürk, 2002).

Jeolojik afetler, yerkabuğundaki hareketler sonucu oluşan depremler, deniz tabanındaki depremlerin tetiklediği tsunamiler, volkanik aktiviteler ve yer kütlelerinin hareketiyle meydana gelen heyelanlar bu kategoriye girer (Alexander, 2013). Meteorolojik ve hidrolojik afetler, atmosferik koşullar ve su döngüsündeki aşırılıklar sonucu oluşan seller, şiddetli rüzgarların eşlik ettiği fırtınalar, uzun süreli yağışsızlık sonucu oluşan kuraklık ve aşırı sıcak veya soğuk hava olayları bu grupta yer alır (Erkal T. ve Değerliyurt M., 2009). Biyolojik afetler, geniş çapta insan, hayvan veya bitki sağlığını tehdit eden salgın hastalıklar ve zararlı organizma istilaları bu kategoriye dahil edilebilir (Tercan, 2020; Özyer ve Dinçer, 2021). İnsan kaynaklı afetler, insan faaliyetleri sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan olaylardır. Bunlar teknolojik (sanayi kazaları, nükleer kazalar) veya beşeri (büyük yangınlar, savaşlar, terör eylemleri) kaynaklı olabilir (Örçen G., 2019). Teknolojik afetler, İnsan yapımı sistemlerdeki arızalar, hatalı uygulamalar veya kontrol kayıpları sonucu meydana gelen kazalar bu tür afetlere örnektir. Kimyasal sızıntılar, nükleer santral kazaları ve büyük endüstriyel patlamalar bu kapsamdadır (Dökmeci ve Deniz, 2023). Beşeri afetler, doğrudan insan eylemleri sonucu ortaya çıkan, geniş çaplı can ve mal kaybına neden olan olaylardır. Savaşlar, terör saldırıları, büyük ölçekli yangınlar (kasıtlı veya ihmal sonucu çıkan) ve kitlesel panikler bu kategoriye girer (Dölek, 2024). Bu tez çalışmasının konusu itibarıyla; deprem kaynaklı afet örneğinde afet müdahale personeli içerisinde arama kurtarma personelinin özyeterliliği ve yaşadıkları zorluklar ele alındığından deprem kavramı daha da geniş bahsedilmektedir.

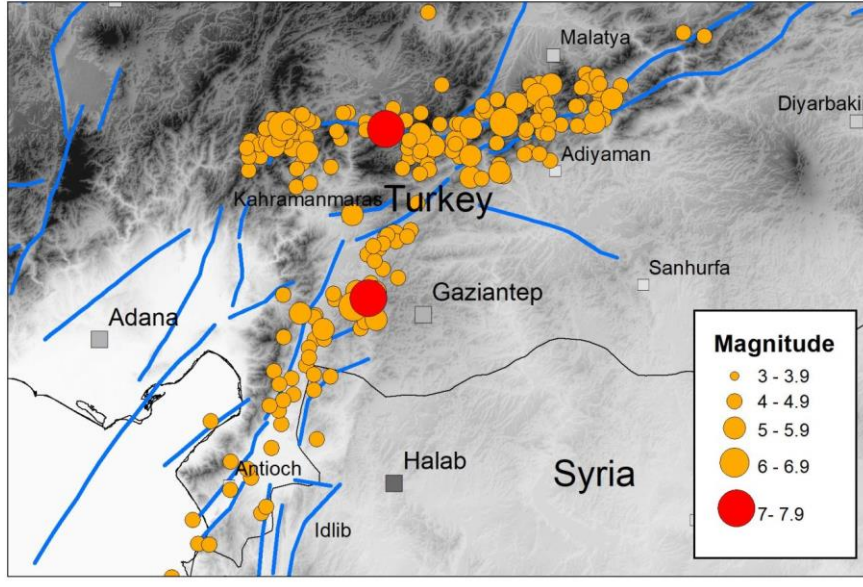
2.1.5. Deprem

Deprem, yer kabuğundaki fay hatları boyunca biriken tektonik gerilimlerin aniden boşalması sonucu oluşan ve yeryüzünde sarsıntılar meydana getiren jeolojik bir olaydır (Keller ve DeVecchio, 2016). Bu doğal süreç, çoğu zaman insan müdahalesiyle kontrol altına alınamayacak kadar ani ve yıkıcı bir nitelik taşır. Depremler, kısa sürede büyük can ve mal kayıplarına yol açabildiğinden, afet tanımını içerisinde en tehlikeli doğal olaylardan biri olarak kabul edilmektedir (Alexander, 1993). Depremler, büyüklüğüne (magnitüd) ve merkez üssüne olan uzaklığa bağlı olarak farklı etkiler (Işık, 2023). Sarsıntılar, sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde de ciddi hasarlar oluşturur. Özellikle kentleşmenin yoğun olduğu bölgelerde altyapı sistemlerinin çökmesi, yangınlar, su baskınları ve ulaşılabilen yaralıları gibi zincirleme felaketlere neden olabilir (Ergünay, 2005). Türkiye gibi aktif fay hatları üzerinde bulunan ülkelerde, depremler sürekli bir tehdit unsuru olup, afet yönetimi politikalarının merkezinde yer almaktadır (AFAD, 2019). Türkiye’de 1999 Marmara Depremi ve 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler, büyük çaplı can kayıpları ve yıkımlarla, afet yönetimi sistemlerindeki eksiklikleri ortaya koymuş; kamuoyunun ve karar vericilerin afetlere yönelik bakışını köklü biçimde değiştirmiştir (AFAD, 2023). Deprem afetlerinin etkilerinin azaltılması ve etkili müdahale için afet öncesi hazırlık, yapı denetimi, toplum eğitimi, erken uyarı sistemleri ve arama kurtarma kapasitesinin artırılması gibi önlemlerin bütüncül biçimde ele alınması gerekmektedir (UNDRR, 2019).

Depremler sonucunda meydana gelen yıkımın boyutu sadece doğal olayın büyüklüğüyle değil, aynı zamanda yapısal dayanıklılık, şehir planlaması, halkın farkındalık düzeyi ve afet öncesi hazırlıklar gibi insani faktörlerle de yakından ilişkilidir (Wisner vd., 2004). Bu nedenle, deprem yalnızca jeofiziksel bir olay değil, aynı zamanda sosyal bir olgu olarak da ele alınmalıdır (Quarantelli, 1998).

2.1.6. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Oluşumu

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saati ile 04:17’de merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesi olan Mw 7.7 büyüklüğündeki ilk deprem ve aynı gün saat 13:24’te Elbistan merkezli Mw 7.6 büyüklüğündeki ikinci büyük deprem, Türkiye’nin güneydoğu bölgesinde yer alan on bir ili ağırlıklı olmak üzere sarsmış; Şekil 1’de görüldüğü üzere başta Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa olmak üzere doğrudan etkilemiştir (AFAD, 2023).

Şekil 2. 6 Şubat 2023 depremlerinin merkez üslerinin yanı sıra artçı sarsıntılar ve aktif fay hatları (Kaynak: Baptie ve Segou, 2023)

Kırmızı büyük daireler, Pazarcık (Mw 7.8) ve Elbistan (Mw 7.5) depremlerinin episentralarını işaretlemektedir. Turuncu küçük noktalar, artçı sarsıntıların yoğunlaştığı bölgeleri göstermektedir. Mavi çizgiler, Doğu Anadolu ve çevresindeki aktif fay sistemlerini vurgular (Baptie ve Segou, 2023). Tektonik arka plan, Doğu Anadolu Fay Zonu (DAFZ) üzerinde meydana gelmiştir. DAFZ, Anadolu Levhası ile Arap Levhası arasında yer alan ve sol yönlü doğrultu atımlı bir fay sistemidir. Arap Levhası'nın kuzey-kuzeybatı yönünde hareketi, Anadolu Levhası'nı batıya itmekte; bu hareketlilik, DAFZ boyunca büyük gerilim birikimlerine neden olmaktadır (USGS, 2023). Yerkabuğunda uzun süredir birikmiş olan bu tektonik gerilimin ani bir şekilde kırılmasıyla, sismik enerji dalgaları serbest kalmış ve iki büyük deprem oluşmuştur. İlk depremin yaklaşık 30-40 km derinlikte gerçekleştiği rapor edilmiştir. Bu durum, kırılmanın yüzeye yakın olmasından dolayı yüzeydeki yıkımın şiddetini artırmıştır (AFAD, 2023). Fay kırılma mekanizması, yapılan sismolojik analizler, her iki depremin de sol yönlü doğrultu atımlı faylanma karakteri gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu tür faylanmalarda, fay hattının iki tarafındaki kara kütleleri yatay olarak birbirine göre zıt yönlerde hareket eder (Bozkurt, 2001). İlk deprem Pazarcık segmentinde, ikinci deprem ise Elbistan segmentinde gerçekleşmiştir. Kırılma uzunluğunun toplamda yaklaşık 400 kilometreyi bulduğu ve birden fazla fay segmentinin peş peşe kırıldığı belirlenmiştir (Kandilli Rasathanesi, 2023). İkincil etkiler ve artçı sarsıntılar, ilk büyük depremi takiben, on binlerce artçı sarsıntı meydana gelmiştir. Bu artçılar, hem yapısal zayıflamış

binalar üzerinde yıkıcı etki yapmış hem de halkta ciddi travma ve panik yaratmıştır (Hulsey vd., 2024) 20 Şubat 2023'te Hatay'da meydana gelen Mw 6.4 büyüklüğündeki artçı deprem, depremlerin çoklu segment etkisiyle zincirleme tetiklenmiş olduğunu destekleyen başka bir örnektir (AFAD, 2023). Zemin ve yüzey kırığı etkileri, depremler, özellikle alüvyon zemin yapısına sahip bölgelerde (örneğin Hatay Antakya), sismik dalgaların büyümesine ve yıkımın yoğunlaşmasına neden olmuştur. Yüzey kırıkları, tarım alanlarını, yolları ve yerleşim yerlerini doğrudan etkilemiş; bazı bölgelerde yüzeyde 4-5 metreye varan yer değiştirmeler gözlemlenmiştir (MTA, 2023).

2.2. Hatay İlinin Konumu ve Afetselliği

2.2.1. Hatay İlinin Coğrafi Konumu

Hatay ili, Türkiye Cumhuriyeti'nin güneyinde, Doğu Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Coğrafi koordinatları yaklaşık olarak 35° 52' - 37° 04' kuzey enlemleri ile 35° 48' - 36° 35' doğu boylamları arasındadır (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2023). İl, batıda Akdeniz, güneyde ve doğuda Suriye Arap Cumhuriyeti ile sınır komşusudur. Kuzeyinde ise Adana ve Osmaniye illeri yer almaktadır (Güzel, 2022)

Hatay'ın topografyası çeşitlilik gösterir. Kıyı şeridi boyunca alüvyal ovalar uzanırken, iç kesimlerde Amanos Dağları (Nur Dağları) yükselir. Asi Nehri (Orontes) ve kolları, ilin önemli su kaynaklarını oluşturur ve verimli tarım arazilerini besler. Bu coğrafi çeşitlilik, ilin iklimini ve doğal özelliklerini önemli ölçüde etkilemektedir. Akdeniz ikliminin tipik özelliklerini taşıyan Hatay'da yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer (Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM), 2024).

2.2.2. Hatay İlinin Afetselliği

Hatay'ın coğrafi konumu ve jeolojik yapısı, çeşitli doğal afet risklerini beraberinde getirmektedir. Başlıca afet türleri depremsellik, sel, heyelan ve orman yangınları olarak sıralanabilir (Tablo 1).

Depremsellik, tektonik olarak aktif bir bölgede yer almaktadır. İl, Arap Levhası'nın kuzeye doğru hareketiyle Avrasya Levhası ile çarpıştığı ve Ölü Deniz Fay Zonu (ÖDFZ) olarak bilinen büyük bir transform fay sisteminin etkisinde bulunmaktadır (Şaroğlu, Emre, ve Boray, 1987). ÖDFZ, bölgedeki en önemli sismik kaynaklardan biridir ve tarihsel dönemlerden günümüze kadar birçok yıkıcı depreme neden olmuştur (Ambraseys, 2009). Fay hatları, Hatay il sınırları içerisinde ve yakın çevresinde ÖDFZ'nun segmentleri ve diğer aktif fay hatları bulunmaktadır. Özellikle

Hassa, Kırıkhan, Dörtöl, Erzin ve Reyhanlı gibi yerleşim yerleri doğrudan fay zonları üzerinde veya yakınında konumlanmaktadır (Türkiye Diri Fay Haritası, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA), 2024). Antakya kent merkezinin zemin yapısı da, deprem dalgalarını büyütebilen alüvyonlardan oluşması nedeniyle sismik riski artırmaktadır (Erkal T.vd., 2009). Geçmiş depremler, Hatay ve çevresi, tarihsel ve aletsel dönemlerde birçok büyük depremde etkilenmiştir. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Mw 7.8 ve Mw 7.5 büyüklüğündeki Kahramanmaraş merkezli depremler, Hatay'da da büyük can ve mal kaybına yol açmıştır. Bu depremler, bölgenin yüksek sismik aktivitesinin ve deprem tehlikesinin somut bir göstergesi olmuştur (Salik Ata, 2023; Karaca vd., 2023)

Tablo 1. Hatay ilinde meydana gelen afetler

Tarih	Afet Türü	Açıklama	Kaynak
24 Kasım 1976	Deprem (~Mw 7.2)	Türkiye genelinde büyük etki yaratan deprem Hatay'da hissedilmiş, düşük düzeyde etkilenilmiştir.	(SBB 2023; AFAD, 2023)
6 Eylül 2001	Sel ve Heyelan	Antakya ve çevresinde yoğun yağışa bağlı altyapı zararları, heyelanlar raporlandı.	
12 Temmuz 2008	Orman Yangını	Dağlık bölgelerde orman yangınları meydana gelmiş, IRAP'a yansıtılmıştır.	
10 Haziran 2016	Sel ve Toprak Kayması	Kırsal alanlarda toprak kayması, dere taşkını gibi olaylar yaşanmıştır.	
6 Şubat 2023	Depremler (Mw 7.8 ve 7.7)	24.147 can kaybı, 13.517 bina yıkık, 67.000'den fazla yapı ağır hasarlı.	
20 Şubat 2023	Artçı Deprem (Mw 6.3)	Hatay'da 6 kişi yaşamını yitirmiştir, ek bina yıkımları olmuştur.	
13 Mayıs 2024	Konteyner Kent Sel Baskını	Deprem sonrası kurulan alanlarda şiddetli yağış sonrası su baskınları yaşanmıştır.	

Depremsellik, tektonik olarak aktif bir bölgede yer almaktadır. İl, Arap Levhası'nın kuzeye doğru hareketiyle Avrasya Levhası ile çarpıştığı ve Ölü Deniz Fay Zonu (ÖDFZ) olarak bilinen büyük bir transform fay sisteminin etkisinde bulunmaktadır (Şaroğlu, Emre, ve Boray, 1987). ÖDFZ, bölgedeki en önemli sismik kaynaklardan biridir ve tarihsel dönemlerden günümüze kadar birçok yıkıcı depreme neden olmuştur (Ambraseys, 2009). Fay hatları, Hatay il sınırları içerisinde ve yakın çevresinde ÖDFZ'nun segmentleri ve diğer aktif fay hatları bulunmaktadır. Özellikle Hassa, Kırıkhan, Dörtöl, Erzin ve Reyhanlı gibi yerleşim yerleri doğrudan fay zonları

üzerinde veya yakınında konumlanmaktadır (Türkiye Diri Fay Haritası, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA), 2024). Antakya kent merkezinin zemin yapısı da, deprem dalgalarını büyütebilen alüvyonlardan oluşması nedeniyle sismik riski artırmaktadır (Erkal T.vd., 2009). Geçmiş depremler, Hatay ve çevresi, tarihsel ve alelsel dönemlerde birçok büyük depremde etkilenmiştir. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Mw 7.8 ve Mw 7.5 büyüklüğündeki Kahramanmaraş merkezli depremler, Hatay'da da büyük can ve mal kaybına yol açmıştır. Bu depremler, bölgenin yüksek sismik aktivitesinin ve deprem tehlikesinin somut bir göstergesi olmuştur (Salik Ata, 2023; Karaca vd., 2023).

Sel riski, Hatay, Akdeniz ikliminin etkisiyle kış aylarında yoğun yağış alabilmektedir. Özellikle Asi Nehri ve kolları çevresindeki alüvyal ovalar, yetersiz drenaj sistemleri ve plansız kentleşme nedeniyle sel riskine karşı hassastır. Dere yataklarına yapılan müdahaleler ve geçirimsiz yüzeylerin artması da sel riskini artıran faktörler arasındadır (Akalin, 2024)

Heyelan riski, Hatay'ın dağlık bölgelerinde, özellikle Amanos Dağları'nın eğimli yamaçlarında, yoğun yağışlar ve zemin özelliklerinin etkisiyle heyelan riski bulunmaktadır. Samandağ, Yayladağı ve Altınözü gibi ilçelerin bazı bölgelerinde heyelan duyarlılığı yüksek olarak belirlenmiştir (Özşahin, 2014; Karaca vd., 2023).

Orman yangınları riski, Akdeniz ikliminin sıcak ve kurak yaz ayları, Hatay'da orman yangınları için uygun koşulları oluşturmaktadır. Özellikle rüzgarlı havalarda kontrolsüz başlayan yangınlar hızla yayılarak yerleşim yerleri ve doğal alanlar için ciddi tehdit oluşturabilir (Orman Genel Müdürlüğü, 2023).

2.2.3. 6 Şubat 2023 Depremlerinin Hatay İli Üzerindeki Etkileri

Depremin fiziksel etkileri ve hasar boyutu; 6 Şubat 2023 tarihinde, Türkiye'nin güney ve güneydoğu bölgelerinde meydana gelen Mw 7.8 ve Mw 7.5 büyüklüğündeki iki büyük deprem, Hatay ilini derinden etkilemiştir. Depremlerin merkez üssü Kahramanmaraş olsa da, Hatay, Ölü Deniz Fay Zonu'na yakınlığı ve zemin özellikleri nedeniyle en ağır yıkımı yaşayan illerden biri olmuştur (AFAD, 2023). *Yapısal hasar*, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı verilerine göre, Hatay'da çok sayıda bina yıkılmış, acil yıkılacak veya ağır hasar almıştır. Özellikle Antakya, Defne, Samandağ ve Kırıkhan gibi kent merkezlerinde yapısal hasar yoğunluğu oldukça fazladır. Zeminin deprem dalgalarını büyütme etkisi (zemin büyütmesi), alüvyon zemin yapısına sahip bölgelerde yıkımın şiddetini artırmıştır (TMMOB, 2023). *Altyapı hasarı*, depremler, Hatay'ın kritik altyapısını da ciddi şekilde etkilemiştir. Hatay Havalimanı

pisti hasar görmüş, İskenderun Limanı'nda rıhtım çökmesi ve yangın meydana gelmiştir. Elektrik, su, kanalizasyon ve iletişim hatlarında da yaygın hasarlar oluşmuştur (Karakaş, 2023: 1160); TMMOB, 2023).

Depremın Sosyo-Ekonomik etkileri, depremler yalnızca fiziksel yıkıma neden olmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal yapı, ekonomik faaliyetler ve bireylerin yaşam biçimleri üzerinde kalıcı etkiler bırakır. Bu etkiler, hem kısa vadeli krizler hem de uzun vadeli kalkınma süreçleri üzerinde derin izler bırakmaktadır. Can kaybı ve yaralanmalar, resmi verilere göre, depremlerde Hatay'da binlerce insan hayatını kaybetmiş ve on binlercesi yaralanmıştır. Bu durum, il genelinde derin bir travmaya ve sosyal kayıplara yol açmıştır (Akar, 2023; Nacak, 2025). Göç ve demografik değişim, depremler sonrasında Hatay'dan diğer illere önemli bir göç yaşanmıştır. Barınma sorunları, altyapı yetersizlikleri ve psikolojik travma gibi nedenlerle pek çok Hataylı şehri terk etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, ilin demografik yapısında önemli değişikliklere neden olmuştur. Ekonomik kayıplar, depremler, Hatay ekonomisine büyük bir darbe vurmuştur. İş yerleri, sanayi tesisleri ve tarım arazileri zarar görmüş veya kullanılamaz hale gelmiştir. İhracat ve liman faaliyetlerindeki aksamalar da ekonomik kaybı artırmıştır. İstihdam kayıpları yaşanmış ve ekonomik toparlanma süreci zaman almaktadır (İskenderun TSO, 2024; Nacak ve Kuday, 2025). Sosyal yapı ve dayanışma, depremler, Hatay'da sosyal dayanışma ve yardımlaşma duygusunu güçlendirmiştir. Komşuluk ilişkileri önem kazanmış ve insanlar birbirlerine destek olmak için çaba göstermiştir. Psikososyal etkiler; depremlerin yol açtığı travma, kaygı ve stres gibi psikolojik sorunlar, Hatay ilinde depreme maruz kalmış halkın önemli bir kısmını etkilemektedir. Özellikle kayıplar yaşayan, evsiz kalan ve geleceğe dair belirsizlik yaşayan bireylerde psikolojik destek ihtiyacı artmıştır (Kozyel ve Köymen, 2025).

2.2.4. Yeniden Yapılanma Süreci ve Zorluklar

Barınma, depremler sonrasında evsiz kalan yüz binlerce insan için geçici barınma çözümleri (konteyner kentler, çadırlar) üretilmiştir. Ancak, bu geçici çözümlerin uzun vadede yetersiz kaldığı ve kalıcı konut ihtiyacının acil olduğu görülmektedir. Altyapı inşası, yıkılan ve hasar gören altyapının yeniden inşa edilmesi zaman alıcı ve maliyetli bir süreçtir. Su, elektrik, kanalizasyon ve ulaşım ağlarının yeniden kurulması, yaşamın normale dönmesi için kritik öneme sahiptir. Enkaz kaldırma ve atık yönetimi, deprem bölgesindeki enkazın kaldırılması ve uygun şekilde bertaraf edilmesi çevre ve halk sağlığı açısından önemli bir sorundur. Asbest ve diğer tehlikeli maddelerin yönetimi

özel dikkat gerektirmektedir (TMMOB, 2024). Kentsel dönüşüm ve planlama, Hatay'ın yeniden inşası, sadece mevcut yapıların yerine yenilerini yapmak anlamına gelmemelidir. Fay hatları ve zemin özellikleri dikkate alınarak, daha güvenli ve yaşanabilir bir kentsel planlama yapılması gerekmektedir (Heinrich Böll Stiftung Derneği, 2024). Tarihi ve kültürel mirasın korunması, Hatay'ın zengin tarihi ve kültürel mirası da depremlerde zarar görmüştür. Bu yapıların korunması ve restore edilmesi, kentin kimliğinin yeniden inşası açısından önemlidir (Anadolu Ajansı (AA), 2025; Türkiye Afet Ve Acil Durum Yönetimi Uygulama Ve Araştırma Merkezi (TACDAM), 2023).

6 Şubat 2023 depremleri, Hatay ili üzerinde yıkıcı fiziksel, sosyo-ekonomik ve psikolojik etkilere neden olmuştur. Yeniden yapılanma süreci, çok boyutlu ve uzun vadeli bir çaba gerektirmektedir. Kentsel planlama, güvenli yapılaşma, altyapının güçlendirilmesi, ekonomik canlanma ve psikososyal destek hizmetlerinin sağlanması, Hatay'ın yeniden ayağa kalkması için hayati öneme sahiptir. Bu süreçte, yerel halkın katılımı ve ihtiyaçlarının dikkate alınması da sürdürülebilir bir iyileşme için kritik rol oynamaktadır (Akay vd. , 2024; OPUS, 2023)

2.3. Deprem Sahasında Görev Alan Arama ve Kurtarma Personelleri

2.3.1. Arama

Arama, genel anlamda belirli bir hedefe yönelik sistematik bir inceleme ve bulma çabasıdır (Case, 2016). Afet ve acil durum bağlamında ise arama, kaybolmuş, mahsur kalmış veya yardıma muhtaç kişilerin yerinin tespit edilmesi için gerçekleştirilen organize çalışmalardır. Bu çalışmalar, arama ekiplerinin görsel ve işitsel yöntemleri, özel eğitilmiş hayvanları ve teknolojik araçları (ısı kameraları, dinleme cihazları vb.) kullanarak potansiyel mağdurların konumunu tespit etme sürecini içerir. Arama yöntemleri, olayın niteliğine, arazi koşullarına ve mevcut kaynaklara göre çeşitlilik gösterebilir (Auf der Heide, 2004; Alexander, 2005).

2.3.2. Kurtarma

Kurtarma, tehlikeli veya zorlu bir durumda bulunan canlıların (insanlar, hayvanlar) veya değerli varlıkların bu olumsuz ortamdan güvenli bir alana taşınması eylemidir (Wisner ve ark., 2004). Afet ve acil durum sonrası kurtarma operasyonları, çökmüş yapıların enkazından insanları çıkarmayı, sel veya su baskını alanlarından tahliyeleri, ulaşılması güç bölgelerde mahsur kalanların kurtarılmasını ve benzeri

müdahaleleri kapsar. Başarılı bir kurtarma operasyonu, uzmanlaşmış personel, uygun ekipman ve dikkatli bir planlama gerektirir (Alexander, 2005).

2.3.3. Arama Kurtarma

Arama kurtarma (AK), afetler ve acil durumlar sonrasında kayıp veya mahsur kalmış kişilerin yerinin tespiti (arama) ve bu kişilerin güvenli bir şekilde tehlikeli durumdan çıkarılması (kurtarma) faaliyetlerinin bütünleşik bir sürecidir (Alexander, 2005). Bu süreç, afet yönetiminin en kritik aşamalarından biridir, çünkü hayatta kalma şansı zamana bağlıdır (Auf der Heide, 2004). Etkili bir AK operasyonu, arama ve kurtarma aşamalarının eş zamanlı ve koordineli bir biçimde yürütülmesini, farklı uzmanlık alanlarına sahip ekiplerin iş birliğini ve uygun teknolojik araçların kullanımını zorunlu kılar (AFAD, 2024). AK faaliyetlerinin temel amacı, can kaybını en aza indirmek ve mağdurlara en kısa sürede ulaşarak hayatta kalma olasılıklarını artırmaktır (Kadioğlu ve Özdamar, 2008).

2.3.4. Arama Kurtarmanın Yeri ve Önemi

Arama kurtarmanın yeri ve önemi, afet ve acil durum yönetiminin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmelidir (Kadioğlu ve Özdamar, 2008). Afetler, can kayıplarına, yaralanmalara ve ciddi maddi hasarlara yol açabilen beklenmedik olaylardır. Bu tür durumlarda, hızlı ve etkili bir arama kurtarma faaliyeti, hayatta kalanların bulunması ve kurtarılması açısından kritik bir rol oynar (Alexander, 2005). İnsani değer ve etik zorunluluk, arama kurtarmanın en temel önemi, insan hayatının korunması ve kurtarılmasına yönelik insani bir değer ve etik bir zorunluluktan kaynaklanır (UN OCHA, 2017). Afetzedelerin enkaz altında, sel sularında veya diğer tehlikeli durumlarda çaresiz kalması, acil müdahale gerektirir. Arama kurtarma ekiplerinin hızlı ve profesyonel müdahalesi, hayatta kalma şansını önemli ölçüde artırır (Auf der Heide, 2004).

Afet yönetimi döngüsünün "müdahale" aşamasının en kritik unsurlarından biridir (Alexander, 2005). Afet yönetimi; hazırlık, müdahale, iyileştirme ve yeniden inşa olmak üzere dört temel aşamadan oluşur. Arama kurtarma faaliyetleri, afetin hemen ardından başlayan ve hayatta kalanların kurtarılmasına odaklanan zaman açısından kritik bir müdahale eylemidir. Başarılı bir arama kurtarma operasyonu, afet sonrası iyileştirme ve yeniden inşa süreçlerinin de temelini oluşturur (Kadioğlu ve Özdamar, 2008).

Arama kurtarma çalışmalarının başarısı, sadece kurtarılan canlarla sınırlı kalmaz, aynı zamanda toplumun genelinde de olumlu psikolojik etkiler yaratır (Kendra ve

Wachtendorf, 2003). Hızlı ve etkili bir müdahale, afetzedelerin yakınlarının umutlarını canlı tutar ve toplumun devlete ve yardım kuruluşlarına olan güvenini artırır. Arama kurtarma ekiplerinin özverili çalışmaları, toplumsal dayanışma ve yardımlaşma duygularını güçlendirir (Auf der Heide, 2004). Afetlerin ekonomik kayıpları da göz önüne alındığında, arama kurtarmanın önemi belirginleşir. Kayıp insanların bulunamaması ve zamanında müdahale edilememesi, uzun vadede ekonomik ve sosyal maliyetleri artırabilir. Başarılı bir arama kurtarma operasyonu, can kayıplarını azaltarak dolaylı ekonomik kayıpların da önüne geçilmesine yardımcı olabilir (Alexander, 2005).

Uluslararası iş birliği ve itibar, büyük çaplı afetlerde uluslararası arama kurtarma ekiplerinin yardımı hayati önem taşıyabilir. Ülkelerin kendi arama kurtarma kapasitelerinin yanı sıra, uluslararası iş birliği ve koordinasyon da can kaybını en aza indirmede önemli bir faktördür. Ayrıca, bir ülkenin afetlere müdahale kapasitesi ve arama kurtarma çalışmalarındaki başarısı, uluslararası alandaki itibarını da etkileyebilir (UN OCHA, 2017).

2.3.5. Arama Kurtarma Ekipmanları

Etkili arama kurtarma operasyonları, nitelikli personel kadar, doğru ve işlevsel ekipmanların varlığına da büyük ölçüde bağımlıdır (Auf der Heide, 2004). Arama kurtarma faaliyetlerinde kullanılan ekipmanlar, arama aşamasından kurtarma ve tıbbi müdahaleye kadar geniş bir yelpazede yer alır ve operasyonun türüne, afetin etkisine ve arazi koşullarına göre farklılık gösterebilir (Alexander, 2005).

Arama ekipmanları, kayıp veya mahsur kalmış kişilerin yerinin tespit edilmesinde kullanılan çeşitli ekipmanlar bulunmaktadır. Bunlardan biri, insan gözünün ulaşamadığı yerlerdeki ısıyı algılayarak canlı varlıkların tespitine yardımcı olan termal kameralardır. Enkaz altında veya kapalı alanlarda ses ve titreşimleri algılayarak canlı belirtisi aramaya yarayan dinleme cihazları (akustik dinleme cihazları) da önemli bir arama ekipmanıdır (MEB, 2019). Özel eğitilmiş arama kurtarma köpekleri, koku alma yetenekleri sayesinde geniş alanlarda ve zorlu koşullarda insanları bulmada kritik bir rol oynar (Beebe, Howell, ve Bennett, 2016). Ayrıca, GPS cihazları ve haritalar, arama ekiplerinin koordinasyonunu ve yön bulmasını kolaylaştırır (Alexander, 2005). Tablo 2, arama kurtarma operasyonlarında kullanılan temel ekipmanları kategorilere ayırarak ve her birinin temel kullanım amacını belirterek özetlemektedir.

Kurtarma ekipmanları, tespit edilen kişilerin güvenli bir şekilde çıkarılması için çeşitli kurtarma ekipmanları kullanılır. Hidrolik kesme ve ayırma ekipmanları (makaslar ve ayırıcılar), enkazdaki metal ve beton engelleri keserek veya aralayarak kazazedelere

ulaşmayı sağlar. Pnömatik kaldırma yastıkları, ağır enkaz parçalarını kontrollü bir şekilde kaldırarak boşluk oluşturmada kullanılır. Halatlar, karabinalar, makaralar ve emniyet kemerleri gibi dağcılık ve kurtarma malzemeleri, yüksek veya derin noktalara inme ve kazazedeleri yukarı çekme işlemlerinde hayati öneme sahiptir. Sedy ve taşıma ekipmanları, yaralı veya bilinci kapalı kişilerin güvenli bir şekilde taşınmasını sağlar (Oral ve Turan, 2023). Destek ve güvenlik ekipmanları, arama kurtarma operasyonlarının güvenli ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi için çeşitli destek ve güvenlik ekipmanları da gereklidir. Bunlar arasında, personelin güvenliğini sağlayan kasklar, eldivenler, botlar ve özel kıyafetler (iş elbiseleri) yer alır (AIHA, 2006). Aydınlatma ekipmanları (el fenerleri, projektörler), gece veya karanlık ortamlarda çalışmayı mümkün kılar (Alexander, 2005). İletişim ekipmanları (telsizler, uydu telefonları), ekipler arası koordinasyonu ve bilgi akışını sağlar (Auf der Heide, 2004). Ayrıca, ilk yardım çantaları ve tıbbi malzemeler, olay yerinde acil müdahaleler için kritik öneme sahiptir.

Tablo 2. Arama kurtarma malzemeleri tablosu

Kategori	Ekipman/Malzeme	Temel Kullanım Amacı	Kaynaklar
Arama Ekipmanları	Termal Kameralar	İnsan gözünün ulaşmadığı yerlerdeki ısıyı algılayarak canlı tespiti	(MEB, 2019)
	Akustik Dinleme Cihazları	Enkaz altında veya kapalı alanlarda ses ve titreşimleri algılayarak canlı belirtisi arama	
	Arama Kurtarma Köpekleri	Koku alma yetenekleri sayesinde geniş alanlarda ve zorlu koşullarda insan bulma	(Beebe, Howell, ve Bennett, 2016)
	GPS Cihazları ve Haritalar	Arama ekiplerinin koordinasyonu, yön bulması ve arama alanının haritalandırılması	(Alexander, 2005)
Kurtarma Ekipmanları	Hidrolik Kesme ve Ayırma Ekipmanları (Makas, Ayırıcı)	Enkazdaki metal ve beton engelleri keserek veya aralayarak kazazedelere ulaşma	(MEB, 2019)
	Pnömatik Kaldırma Yastıkları	Ağır enkaz parçalarını kontrollü bir şekilde kaldırarak boşluk oluşturma	
	Halatlar, Karabinalar, Makaralar, Emniyet Kemerleri	Yüksek veya derin noktalara inme, kazazedeleri yukarı çekme ve güvenli çalışma ortamı sağlama	
	Sedye ve Taşıma Ekipmanları	Yaralı veya bilinci kapalı kişilerin güvenli bir şekilde taşınması	
Destek ve Güvenlik Ekipmanları	Kasklar, Eldivenler, Botlar, İş Elbiseleri	Personelin güvenliğini sağlama	(AIHA, 2006)
	Aydınlatma Ekipmanları (El Feneri, Projektör)	Gece veya karanlık ortamlarda çalışma imkanı sağlama	(Alexander, 2005)
	İletişim Ekipmanları (Telsiz, Uydu Telefonu)	Ekipler arası koordinasyonu ve bilgi akışını sağlama	(Auf der Heide, 2004)
	İlk Yardım Çantaları ve Tıbbi Malzemeler	Olay yerinde acil tıbbi müdahalelerde bulunma	

2.3.6. Arama Kurtarma Çalışmaları Yöntemleri ve Organizasyonu

Arama kurtarma çalışmalarının etkinliği, doğru yöntemlerin uygulanması ve iyi bir organizasyonun sağlanmasıyla doğrudan ilişkilidir (Auf der Heide, 2004). Arama ve kurtarma operasyonları, afetin türü, büyüklüğü, etkilenen alanın özellikleri ve mevcut kaynaklar göz önünde bulundurularak planlanır ve yürütülür (Alexander, 2005). Arama çalışmaları yöntemleri, arama çalışmaları, kayıp veya mahsur kalmış kişilerin yerini tespit etmek için kullanılan sistematik yaklaşımları içerir. Başlıca arama yöntemleri şunlardır:

Görsel arama, arama ekiplerinin belirlenen bölgeleri dikkatlice gözlemleyerek potansiyel mağdurları veya onların işaretlerini (kişisel eşyalar, sesler vb.) aradığı temel yöntemdir (MEB, 2019). Sesli arama, özellikle enkaz altında veya yoğun bitki örtüsü olan bölgelerde, ekiplerin düzenli aralıklarla seslenerek veya siren gibi sesli sinyaller kullanarak mağdurların dikkatini çekmeye çalıştığı yöntemdir (MEB, 2019). Arama köpekleri ile arama, özel olarak eğitilmiş arama köpekleri, insan kokusunu alarak geniş alanlarda ve zorlu koşullarda kayıp kişileri tespit etmede oldukça etkilidir (Beebe, Howell, ve Bennett, 2016). Teknolojik arama yöntemleri, termal kameralar, enkaz dinleme cihazları (akustik ve sismik), radar sistemleri ve insansız hava araçları (İHA/drone) gibi teknolojik araçlar, arama çalışmalarının etkinliğini artırmak için kullanılır (UN OCHA, 2017). Bilgi toplama ve tanık ifadeleri, kayıp kişilerin son görüldüğü yer, olası güzergahları ve kişisel alışkanlıkları gibi bilgilerin toplanması ve tanık ifadelerinin değerlendirilmesi, arama alanının daraltılmasına yardımcı olur (Auf der Heide, 2004). Arama desenleri, belirlenen arama alanının sistematik bir şekilde taranması için çeşitli arama desenleri (çizgi araması, daire araması, sektör araması vb.) uygulanır (MEB, 2019).

2.3.7. Kurtarma Çalışmaları Yöntemleri

Kurtarma çalışmaları, tespit edilen mağdurların güvenli bir şekilde bulundukları tehlikeli ortamdan çıkarılması için uygulanan teknikleri içerir. Başlıca kurtarma yöntemleri şunlardır:

Yüzey kurtarma, enkaz üstünde veya kolayca ulaşılabilir alanlarda bulunan mağdurların güvenli bir şekilde taşınması işlemidir. Enkaz kurtarma, çökmüş binaların enkazından mağdurlara ulaşmak için kırma, kesme, kaldırma ve tünel açma gibi tekniklerin uygulandığı karmaşık bir süreçtir. Bu çalışmalar, yapısal değerlendirme, güvenli çalışma alanları oluşturma ve özel ekipman kullanımı gerektirir. Dikey kurtarma, yüksek veya derin noktalarda (uçurumlar, kuyular, çöken yapılar vb.) Mahsur

kalan kişilerin halatlar, makaralar ve diğer özel ekipmanlar kullanılarak kurtarılması işlemidir (Collett, 2010). Su kurtarma, sel, su baskını veya boğulma tehlikesi olan durumlarda, özel eğitilmiş su kurtarma ekipleri ve ekipmanları (botlar, can yelekleri, dalgıç malzemeleri vb.) kullanılarak gerçekleştirilen kurtarma operasyonlarıdır. Araç kurtarma, trafik kazaları veya diğer olaylar sonucu araçlarda sıkışan kişilerin hidrolik kesme ve ayırma ekipmanları kullanılarak çıkarılması işlemidir (Alexander, 2005).

2.3.8. Arama Kurtarma Çalışmalarının Organizasyonu

Etkili bir arama kurtarma operasyonu, iyi bir organizasyon ve koordinasyon gerektirir. Temel organizasyon prensipleri şunlardır:

Olay yeri yönetimi, arama kurtarma çalışmalarının yürütüldüğü bölgenin güvenliğini sağlama, görevlendirmeleri yapma, kaynakları yönetme ve iletişimi koordine etme sorumluluğunu üstlenen bir lider veya komuta yapısının oluşturulmasıdır (Auf der Heide, 2004). Görevlendirme ve ekipler, farklı uzmanlık alanlarına sahip (arama, kurtarma, ilk yardım, lojistik vb.) ekiplerin oluşturulması ve her ekibe belirli görevlerin atanmasıdır (UN OCHA, 2017). İletişim ve koordinasyon, farklı ekipler, kurumlar ve paydaşlar arasında kesintisiz ve etkili bir iletişim ağının kurulması ve operasyonun her aşamasında koordinasyonun sağlanmasıdır (Alexander, 2005). Lojistik destek, arama kurtarma personelinin ve operasyonun ihtiyaç duyduğu her türlü malzemenin (yiyecek, su, tıbbi malzeme, ekipman, yakıt vb.) zamanında ve yeterli miktarda sağlanmasıdır (Kadioğlu ve Özdamar, 2008). Bilgi yönetimi, olayla ilgili tüm bilgilerin (kayıp kişi bilgileri, arama sonuçları, enkaz durumu, hava koşulları vb.) toplanması, analiz edilmesi ve ilgili birimlerle paylaşılmasıdır (Auf der Heide, 2004). Güvenlik, arama kurtarma personelinin ve kazazedelerin güvenliğinin sağlanması, operasyon alanında risklerin değerlendirilmesi ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasıdır (AIHA, 2006). Değerlendirme ve raporlama, operasyonun her aşamasında ilerlemenin değerlendirilmesi, karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve operasyon sonunda detaylı bir rapor hazırlanmasıdır (UN OCHA, 2017).

2.3.9. Arama Kurtarma Personeli ve Özellikleri

Etkili bir arama kurtarma operasyonu, yalnızca uygun ekipman ve stratejilere değil, aynı zamanda yüksek niteliklere sahip personel varlığına da bağlıdır. İdeal bir arama kurtarma personeli, çeşitli zorlu koşullarda görev yapabilme yeteneğine sahip, belirli bilgi ve becerilerle donatılmış ve kişisel özellikleriyle de bu zorlu göreve uygun bireylerden oluşmalıdır (Auf der Heide, 2004).

Teknik bilgi ve beceriler, arama kurtarma personelinin sahip olması gereken temel özelliklerden biri, arama ve kurtarma operasyonlarının gerektirdiği teknik bilgi ve becerilerdir. Bu kapsamda personel, enkaz kaldırma teknikleri, ilk yardım uygulamaları, harita okuma ve yön bulma, telsiz ve iletişim protokolleri, çeşitli arama ekipmanlarının (termal kameralar, dinleme cihazları vb.) kullanımı konusunda yetkin olmalıdır (MEB, 2019). Ayrıca, farklı afet türlerine (deprem, sel, yangın vb.) özgü kurtarma teknikleri hakkında bilgi sahibi olmak da önemlidir (Alexander, 2005).

Fiziksel ve zihinsel dayanıklılık, arama kurtarma operasyonları genellikle uzun süreli, yorucu ve stresli koşullarda gerçekleştirilir. Bu nedenle, ideal AK personeli yüksek düzeyde fiziksel dayanıklılığa sahip olmalıdır (Şekerci vd., 2023). Personelin zorlu arazi şartlarında hareket edebilme, ağır yükleri taşıyabilme, uzun süre ayakta kalabilme ve kondisyonunu koruyabilme yetenekleri kritik öneme sahiptir. Fiziksel dayanıklılığın yanı sıra, zihinsel dayanıklılık da AK personelinde aranan önemli bir özelliktir. Personelin stres altında doğru kararlar verebilme, duygusal olarak dengeli kalabilme, takım içinde uyumlu çalışabilme ve etik değerlere bağlı olma gibi nitelikleri başarıyı doğrudan etkiler (Kendra ve Wachtendorf, 2003).

Kişisel özellikler ve davranışlar, teknik bilgi ve fiziksel/zihinsel dayanıklılığın yanı sıra, ideal arama kurtarma personeli belirli kişisel özelliklere ve davranışlara da sahip olmalıdır. Empati kurabilme, iletişim becerileri güçlü olma, problem çözme yeteneğine sahip olma, hızlı ve doğru karar verebilme, sorumluluk sahibi olma, öğrenmeye açık olma ve soğukkanlılığını koruyabilme gibi özellikler, personelin görevini etkin bir şekilde yerine getirmesine yardımcı olur. Ayrıca, takım çalışmasına yatkınlık ve farklı kültürel geçmişlere sahip insanlarla etkili iletişim kurabilme becerisi de aranan önemli niteliklerdendir (Auf der Heide, 2004).

2.3.10. Arama Kurtarma Personeli Eğitimi

Nitelikli arama kurtarma personelinin yetiştirilmesi, arama kurtarma operasyonlarının etkinliği ve başarısı için temel bir gerekliliktir (Auf der Heide, 2004). Arama kurtarma eğitimi, personelin görevlerini güvenli ve etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli olan teknik bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı amaçlar. Bu eğitimler, teorik bilgilerin yanı sıra gerçekçi senaryoları içeren pratik uygulamaları ve simülasyonları kapsamalıdır (AFAD, 2020).

Eğitim standartları ve kapsamı, arama kurtarma eğitimi standartları, ulusal düzeyde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından belirlenmekte olup, uluslararası alanda ise Birleşmiş Milletler Uluslararası Arama ve Kurtarma

Danışma Grubu (INSARAG) gibi kuruluşlar tarafından çerçevelendirilmektedir (INSARAG, 2015). Eğitim standartları, personelin uzmanlık alanına (kentsel, kırsal, teknik kurtarma vb.) ve yetkinlik seviyesine (temel, orta, ileri) göre farklılık gösterir (Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), 2016). Genel olarak bir arama kurtarma eğitimi sırasıyla; afet ve acil durum bilinci, afetlerin sınıflandırılması, etkileri, afet risk yönetimi ve temel afet yönetimi prensipleri, arama teknikleri ve teknolojileri, görsel ve işitsel arama yöntemleri, enkaz dinleme cihazları, termal kameralar, drone teknolojileri ve diğer teknolojik araçların etkin kullanımı, kurtarma teknikleri ve prosedürleri, kazazedeye güvenli erişim yöntemleri, farklı enkaz tiplerinde kurtarma operasyonları, sedyeleme ve taşıma teknikleri (AFAD, 2020), temel ve ileri düzey ilk yardım, afetzedelere olay yerinde uygulanacak yaşam kurtarıcı müdahaleler ve travma yönetimi temel konuları içermelidir. İletişim ve olay yeri yönetimi, telsiz haberleşme protokolleri, standart operasyon prosedürleri (SOP), olay yeri organizasyonu ve farklı ekiplerle koordinasyon, güvenlik ve risk değerlendirmesi, operasyonel alanda personel ve kazazede güvenliğinin sağlanması, risk analizi ve mitigasyon stratejileri, ekip çalışması, liderlik ve psikolojik boyut, stres yönetimi, ekip içi iletişim, karar alma süreçleri ve afetzede psikolojisine yönelik temel yaklaşımlar, arama kurtarma ekipmanları ve kullanımı, operasyonlarda kullanılan araç, gereç ve kişisel koruyucu donanımların teknik özellikleri ve doğru kullanım prensipleri olarak sıralanabilir (Comfort vd., 2024; Lanchares Ortiz vd., 2023).

Eğitim türleri, seviyeleri ve başarı değerlendirme; arama kurtarma eğitimleri, hedef kitlenin ihtiyaçlarına ve uzmanlık seviyelerine göre; temel arama kurtarma eğitimi, afet bilinci, temel arama ve kurtarma becerileri ile ilk yardım uygulamalarını içeren, gönüllülere ve yeni başlayan profesyonellere yönelik giriş seviyesi eğitimlerdir (AFAD, 2018). Orta düzey arama kurtarma eğitimi, daha karmaşık arama ve kurtarma teknikleri, ekip liderliği ve olay yeri yönetimi prensiplerini kapsayan, deneyimli personel için tasarlanmış eğitimlerdir (INSARAG, 2011). İleri düzey arama kurtarma eğitimi, yüksek riskli ve karmaşık kurtarma operasyonları, özel ekipman kullanımı ve uluslararası standartları içeren, uzmanlaşmış ekiplere yönelik ileri seviye eğitimlerdir (INSARAG, 2015). Uzmanlık eğitimleri, belirli arama kurtarma disiplinlerine (kentsel arama kurtarma, dağ arama kurtarma, su altı arama kurtarma, köpekli arama kurtarma vb.) yönelik derinlemesine bilgi ve beceri kazandıran özel eğitim programlarıdır (Örneğin; *International Rescue Dog Organisation - Iro Standartları*). *Eğitici eğitimi*, arama kurtarma alanında deneyimli ve yetkin personelin, arama kurtarma eğitmeni olarak yetiştirilmesini amaçlayan programlardır (FCI/IRO, 2025)

Arama kurtarma eğitimlerinde başarı, teorik bilgi sınavları, pratik beceri uygulamaları ve gerçeğe yakın simülasyon senaryoları üzerinden değerlendirilir. Başarılı olan katılımcılara yetkinliklerini belgeleyen sertifikalar verilir ve bu sertifikaların geçerlilik süreleri belirli aralıklarla güncellenir (MYK, 2016). Eğitim programlarının düzenli olarak güncellenmesi ve personelin bilgilerinin tazelenmesi, operasyonel etkinliğin sürdürülebilirliği için kritik öneme sahiptir.

2.3.11. Depremde Arama Kurtarma Personelinin Görevleri

Deprem gibi ani ve yıkıcı afetlerde, arama kurtarma personelinin temel görevi, can kayıplarını en aza indirmek ve hayatta kalanlara hızlı, etkili müdahale sağlamaktır. Bu kapsamda, personelin öncelikli sorumluluğu, enkaz altında kalan bireylerin tespiti, tahliyesi ve sağlık kuruluşlarına sevki süreçlerini güvenli ve koordineli şekilde yürütmektir (AFAD, 2021).

Arama kurtarma ekipleri, olay yerinde görevlendirildikleri andan itibaren öncelikli yaşam üçgenlerini belirleme, tehlike analizlerini yapma, enkaz istikrarını sağlama ve yaşam belirtisi tespiti gibi teknik becerileri uygulamakla yükümlüdür. Bu süreçte kullanılan teknikler arasında sesli çağrılar, termal kameralar, canlı arama köpekleri ve çeşitli dinleme cihazları yer alır (IFRC, 2021). Ayrıca ekipler, çalıştıkları alanın iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uygun hale getirilmesinden, diğer ekiplerle koordinasyondan, lojistik ihtiyaçların yönetiminden ve tıbbi ilk yardım uygulamalarından da sorumludur. Arama kurtarma operasyonları sadece fiziksel müdahaleyi değil, aynı zamanda psikolojik dayanıklılığı, çevik karar alma yeteneğini ve afetzedelerle doğru iletişim kurabilmeyi de gerektirir (UNDRR, 2019; Tierney, 2006).

Görevli personelin, müdahale planlarına bağlı kalarak çalışması, merkezi afet yönetim sistemine raporlama yapması ve görev sonunda sahadan düzenli şekilde çekilmesi beklenir. Tüm bu süreçlerde eğitim, hazırlık, dayanıklılık ve ekip içi işbirliği, başarılı bir arama kurtarma çalışmasının temel bileşenlerini oluşturur (Eriksen ve Gill, 2010).

Olay öncesi AK personelinin görev ve sorumlulukları afet gerçekleşmeden önce hazırlık ve eğitim süreçlerine aktif katılım sağlamaktır. Sürekli mesleki gelişim ve tatbikatlara katılmak (AFAD, 2018), kullanılacak teknik ekipmanların kullanımı ve afet türlerine özgü müdahale tekniklerini öğrenmek, müdahale planları doğrultusunda il düzeyinde görev bölgesi ve ulaşım rotaları hakkında bilgi sahibi olmak, TAMP (Türkiye Afet Müdahale Planı) çerçevesindeki görev tanımlarını öğrenmek ve müdahale zincirinde yerini bilmek zorundadır (UNDRR, 2019).

Deprem anı ve akut müdahale dönemi görev ve sorumlulukları, afetin hemen ardından başlayan müdahale sürecinde, olay yerine güvenli ve hızlı intikal sağlamak, bölgedeki hasar tespiti ve tehlike analizi yapmak, enkaz alanlarını önceliklendirmek ve yaşam üçgenlerini tespit etmek (IFRC, 2021), termal kameralar, dinleme cihazları ve arama köpekleriyle canlı tespiti gerçekleştirmek, enkazda güvenli giriş noktaları oluşturmak ve tahliye işlemini yapmak, afetzedelere temel ilk yardım uygulamak, sağlık ekiplerine transferini sağlamak (Tierney, 2006), saha güvenliğini sağlamak (örneğin: gaz sızıntısı, çökme riski, yangın ihtimali) ve kendini riske atmamak, görevli personelin sorumluluklarındandır. Bu süreçte ekiplerin iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyması, kişisel koruyucu ekipmanları (KKD) eksiksiz kullanması ve psikolojik dayanıklılığını koruyarak görev bilincini sürdürmesi beklenmektedir (Eriksen ve Gill, 2010).

Müdahale sonrası ve destekleyici görev ve sorumlulukları; deprem sonrası dönemde personel, saha raporlaması ve görev dökümünü hazırlamak, operasyona dair lojistik ihtiyaçları ve eksikleri raporlamak, diğer ekiplerle koordinasyon ve bilgi paylaşımı yapmak, psikolojik destek birimlerine gözlemlerini aktarmak, afetzedelerin özel ihtiyaçlarını belirtmek, görev sonrası personel değerlendirme toplantılarına katılmak ve psikososyal destek hizmetlerinden yararlanmak gibi sorumluluklara sahiptir (IFRC, 2021). Görev sonunda, ekiplerin sahadan güvenli şekilde çekilmesi, kullanılan malzeme ve ekipmanların bakımı ve tekrar kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi gerekir.

Etik ve insani görev ve sorumluluklar açısından; afetzedelere eşit, tarafsız ve saygılı yaklaşmak, özel yaşam alanlarına müdahale ederken etik hassasiyet göstermek, afetzedelerin fiziksel kadar duygusal durumlarına da dikkat etmek, medya, kalabalıklar ya da siyasi baskılardan bağımsız çalışmak, yardım ulaştırılamayan bölgeler hakkında üst birimlere şeffaf bilgi iletmek olarak sıralanabilir (Tierney, 2014). Bu etik sorumluluklar, afet bölgesinde güvenin, işbirliğinin ve doğru müdahalenin temel yapı taşlarındandır.

2.3.12. Arama Kurtarma Ekipleri

Arama kurtarma teşkilatı, afet ve acil durumlar sonrasında kayıp veya mahsur kalmış kişileri bulmak ve kurtarmak amacıyla kurulan, farklı düzeylerde ve yapılarda örgütlenmiş birimlerin genel adıdır (Alexander, 2005). Bu teşkilatlar, devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), yerel yönetimler ve gönüllü ekiplerden oluşabilir ve iş birliği içinde çalışırlar (Auf der Heide, 2004).

Ulusal düzeydeki arama kurtarma ekipleri, ülkelerin genelinde arama kurtarma faaliyetlerini koordine eden ve bu konuda yetkili olan başlıca devlet kurumları bulunmaktadır. Türkiye'de bu görevi Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) yürütmektedir (AFAD, 2024). AFAD, ulusal düzeyde politikaları belirler, eğitimleri koordine eder ve büyük çaplı afetlerde arama kurtarma operasyonlarını yönetir.

Yerel düzeydeki teşkilatlar, büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyeleri ve diğer yerel yönetimler bünyesinde de arama kurtarma birimleri oluşturulabilir. İtfaiye teşkilatları genellikle ilk müdahale ve temel arama kurtarma faaliyetlerinde önemli bir rol oynar (Yangın ve Acil Durum, 2022). Sivil toplum kuruluşları, arama kurtarma alanında faaliyet gösteren çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bu kuruluşlar genellikle gönüllülük esasına dayanır ve özel eğitilmiş ekipleriyle afet bölgelerinde önemli görevler üstlenirler. Türkiye'deki önemli AKUT Arama Kurtarma Derneği ve ANDA Arama Kurtarma Derneği bu kategoride yer (Tuğlu, 2020; Çaymaz vd., 2013 (Süngü ve Kanyılmaz P., 2023). Uluslararası ekipler, uluslararası düzeyde de arama kurtarma faaliyetlerini destekleyen ve koordine eden kuruluşlar bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler bünyesindeki INSARAG (Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu), uluslararası standartları belirlemekte ve ülkeler arası iş birliğini teşvik etmektedir (UN OCHA, 2017).

2.3.13. Arama Kurtarma Teşkilatının Görevleri

Arama kurtarma teşkilatlarının temel görevleri; arama operasyonları, kayıp veya mahsur kalmış kişilerin yerini tespit etmek için çeşitli teknikler ve ekipmanlar kullanmak olarak örnek verilebilir. Arama kurtarma köpekleri, termal kameralar, dinleme cihazları gibi özel araçların kullanımını da bu görevler içerisinde yer alabilir. (Beğik, Eren ve Güven, 2025). Kurtarma operasyonları, tespit edilen kişilere ulaşmak ve onları enkazdan veya tehlikeli bölgelerden çıkarmak. Bu, enkaz kaldırma, kesme, kaldırma gibi teknik beceriler ve ekipmanlar gerektirebilir (MEB, 2019). İlk yardım ve tıbbi müdahale, kurtarılan kişilere olay yerinde acil tıbbi yardım sağlamak ve gerektiğinde daha kapsamlı tedavi için sağlık kuruluşlarına nakletmek (Global First Aid Centre, 2024). Koordinasyon ve işbirliği, diğer acil durum hizmetleri (itfaiye, sağlık ekipleri, polis vb.) ve gönüllü kuruluşlarla etkili bir şekilde işbirliği yapmak Hasar değerlendirme, afet bölgesindeki hasarın boyutunu ve türünü değerlendirerek kurtarma çalışmalarına öncelik belirlemek (ERT-SAR Kanada Uluslararası, 2024).

2.3.14. Arama Kurtarma Ekiplerinin Amaçları

Afetlerdeki en önemli öncelik; can kaybını en aza indirmek ve insan hayatını kurtarmaktır. Arama kurtarma ekipleri, enkaz altında veya ulaşılması zor bölgelerde mahsur kalan kişilere en kısa sürede ulaşarak can kaybını önlemeyi hedefler (Kadioğlu ve Özdamar, 2008). Yaralıların tedavisine ve tahliyesine yardımcı olmak, yaralıların en hızlı şekilde tıbbi müdahale almalarını sağlamak ve güvenli bölgelere tahliye etmek, arama kurtarma faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu, hem yaralıların hayatta kalma şansını artırır hem de sağlık sisteminin üzerindeki yükü azaltır (Global First Aid Centre, 2024). Topluma güven ve istikrar sağlamak, arama kurtarma çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesi, afetzedelere ve topluma genel olarak güvence verir. Panik ve kaosu önlenmesine yardımcı olur ve toplumsal düzenin yeniden sağlanmasına katkıda bulunur (Tupper ve Karacaoğlu, 2025).

2.3.15. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Ulusal Arama Kurtarma Ekipleri

Türkiye’de ulusal düzeyde faaliyet gösteren arama ve kurtarma ekiplerinin yasal çerçevesi, 13 Temmuz 2021 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan yönetmelikle belirlenmiştir. Bu yönetmeliğe göre, Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri ile İl Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Ekipleri, AFAD’a bağlı olarak hem yurtiçinde hem yurtdışında meydana gelen afetlerde müdahale görevini yürütmektedir. Ekipler; KBRN tehditleri de dâhil olmak üzere her türlü arama ve kurtarma faaliyetini yürütmek, gerekli eğitimleri vermek, tatbikatlar yapmak ve olay bölgesine hızlı intikal için lojistik planlamaları gerçekleştirmekle sorumludur. Görevlerin icrasında vardiyalı çalışma sistemi uygulanmakta ve faaliyetlerin tamamı kayıt altına alınmaktadır (Resmî Gazete, 2021).

Türkiye’deki ulusal düzeydeki AK faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu temel kurum Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’dır. AFAD, ülke genelinde AK stratejilerini belirler, uygular ve farklı AK aktörleri arasındaki iş birliğini yönetir. AFAD bünyesinde, özel eğitilmiş AFAD Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri bulunmaktadır ve bu birlikler büyük ölçekli afetlerde enkaz altında arama ve kurtarma operasyonları yürütürler (AFAD, 2024). Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE), Sağlık Bakanlığı bünyesinde örgütlenmiş olup, afetlerde tıbbi müdahale ve kurtarma hizmetleri sunar (UMKE, 2023). Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) de büyük afetlerde lojistik destek, ulaşım ve mühendislik hizmetleri sağlayarak ulusal AK çabalarına önemli katkıda bulunur (TSK, 2024). Emniyet Genel Müdürlüğü

bünyesindeki özel hareket timleri ve bomba imha uzmanları da gerektiğinde AK operasyonlarına destek verebilirler (EGM, 2024).

Türkiyedeki ulusal kurtarma ekipleri; AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), AFAD'ın arama ve kurtarma birlikleri, Türkiye'de meydana gelen büyük depremlerde enkaz altında kalan vatandaşları kurtarma çalışmalarının ön saflarında yer alır. Örneğin, 2020 İzmir depreminde AFAD ekipleri, saatler süren çalışmalar sonucunda çok sayıda kişiyi enkazdan sağ olarak çıkarmıştır (AFAD, 2023a). Ayrıca, sel felaketlerinde mahsur kalan vatandaşların tahliyesi ve heyelan bölgelerinde güvenli alanlara ulaşımın sağlanması gibi operasyonlarda da aktif rol alırlar (AFAD, 2023b). AFAD'ın koordinasyonunda, farklı illerden gelen AK ekipleri ortak operasyonlar düzenleyerek ülke genelinde etkin bir müdahale kapasitesi oluşturulur (AFAD, 2024).

Belediye İtfaiyeleri, Belediye itfaiyeleri, şehir merkezlerinde meydana gelen trafik kazalarında araçlarda sıkışan yaralıları kurtarma konusunda sıklıkla görev alırlar (Ankara Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi, 2024). Bir binada çıkan yangında mahsur kalan kişilerin tahliyesi ve duman dolu ortamlarda arama kurtarma çalışmaları da itfaiyelerin rutin müdahaleleri arasındadır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi, 2024). Ayrıca, su baskınlarında bodrum katlarda veya zemin katlarda mahsur kalan vatandaşların kurtarılması da itfaiye ekiplerinin sorumluluğundadır (İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi, 2024).

JAK (Jandarma Arama Kurtarma), JAK timleri, genellikle dağlık ve kırsal bölgelerde kaybolan dağcılar veya yürüyüşçüleri arama kurtarma operasyonlarında görevlendirilir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023). Kış aylarında çığ altında kalan vatandaşların kurtarılması da JAK'ın uzmanlık alanlarından biridir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2023). Ayrıca, deprem gibi büyük afetlerde de JAK timleri, AFAD koordinasyonunda enkaz arama ve kurtarma çalışmalarına katılırlar (AFAD, 2023c).

DAK (Deniz Arama Kurtarma), DAK timleri, Marmara Denizi'nde batan bir balıkçı teknesindeki mürettebatı kurtarma operasyonlarına katılarak denizde hayatta kalma becerilerini sergileyebilirler. Uluslararası sularda tehlike sinyali veren bir ticari geminin mürettebatının kurtarılması da DAK'ın görevleri arasında yer alabilir (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2023).

Emniyet Genel Müdürlüğü PAK (Polis Arama Kurtarma), PAK timleri, bir dağlık alanda kaybolan bir şahsın bulunması için yapılan arama çalışmalarına katılarak iz takibi ve arazi arama tekniklerini kullanabilirler. Ayrıca, bir binada meydana gelen çökme olayında enkaz altında kalanların yerinin belirlenmesi ve kurtarılması için AFAD ve itfaiye ekipleriyle koordineli olarak çalışabilirler. PAK ekipleri, olay yerinin

güvenliğinin sağlanması ve delil toplama gibi görevlerinin yanı sıra, AK operasyonlarına da destek verirler (EGM, 2024).

Sahil Güvenlik Komutanlığı: Sahil Güvenlik Komutanlığı ekipleri, Ege Denizi'nde alabora olan bir yelkenlideki turistleri kurtarma operasyonunu gerçekleştirebilirler (Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2023). Uluslararası sularda yardım çağrısında bulunan bir yük gemisinin mürettebatının tahliyesi ve kıyıya ulaştırılması da Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın görevleri arasındadır (Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2023). Denizde kaybolan bir yüzücünün veya teknenin aranması ve kurtarılması da rutin faaliyetlerindendir (Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2024).

UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri), UMKE ekipleri, büyük bir deprem sonrası yıkılan binaların enkazından çıkarılan yaralılara olay yerinde ilk tıbbi müdahaleyi yaparak hastanelere sevk edilmelerini sağlarlar. Sel felaketlerinde yaralanan veya hipotermi geçiren vatandaşlara tıbbi destek verirler (Sağlık Bakanlığı, 2023). Kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer (KBRN) olaylarda etkilenenlere yönelik özel tıbbi müdahale kapasiteleri de bulunmaktadır. UMKE, zorlu arazi koşullarında da tıbbi müdahale yapabilecek şekilde eğitilmiş ve donatılmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2023).

2.3.16. Türkiye: Arama Kurtarma Sivil Toplum Kuruluşları

Türk Kızılayı, Türkiye'nin en köklü insani yardım kuruluşlarından biri olarak, afet ve acil durumlarda arama kurtarma faaliyetlerine önemli destek sağlamaktadır (Kızılay Kurumsal, 2024). Kızılay'ın Afet Yönetimi Genel Müdürlüğü bünyesinde uzman personel ve ekipman bulunmaktadır (Kızılay Afet Yönetimi, 2024). Kızılay, barınma, beslenme ve psikososyal destek gibi temel insani yardım hizmetlerinin yanı sıra, arama kurtarma çalışmalarına katılarak da aktif rol üstlenir. Özellikle büyük afetlerde, AFAD koordinasyonunda arama kurtarma ekiplerine lojistik destek ve gönüllü personel sağlamaktadır (Kızılay Afet Yönetimi, 2024). Kızılay'ın ilk akredite gönüllü arama kurtarma ekibi de göreve hazırdır (Kızılay Gönüllü AK, 2025).

AKUT (Arama Kurtarma Derneği), 1994 yılında kurulan AKUT, Türkiye'nin ilk gönüllü arama kurtarma kuruluşlarından biridir. Dağ kazalarında arama kurtarma ihtiyacından doğmuş olsa da, zamanla deprem, sel, yangın gibi doğal afetlerde de etkin rol oynamıştır. AKUT, ulusal ve uluslararası birçok arama kurtarma operasyonuna katılmış ve enkaz altında kalan çok sayıda insanın hayatını kurtarmıştır. AKUT, Birleşmiş Milletler Arama Kurtarma Danışma Grubu (INSARAG) üyesidir ve uluslararası standartlarda arama kurtarma çalışmaları yürütmektedir (Gürer ve Kılınç, 2014).

TOPRAK ANA (GEA) Arama Kurtarma Ekoloji Grubu, 1994 yılında kurulan GEA, gönüllü esasına dayalı bir arama kurtarma, ekoloji ve sosyal kampanyalar grubudur. GEA ekipleri, ulusal ve uluslararası alanda meydana gelen afetlerde arama kurtarma operasyonları gerçekleştirmekte ve ihtiyaç halinde tıbbi ve insani yardım faaliyetleri sürdürmektedir. GEA, 1999 yılından beri INSARAG üyesidir ve 2022 yılında BM INSARAG tarafından Hafif Arama Kurtarma Ekibi olarak akredite edilmiştir (Alkın, 2020).

2.3.17. Dünyada Arama Kurtarma Faaliyetleri

Dünyada arama kurtarma (AK) faaliyetleri, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmektedir (UN OCHA, 2017). Afetlerin ve acil durumların sınır tanımaması, uluslararası iş birliğinin ve koordinasyonun önemini artırmaktadır (UN OCHA, 2017).

Ulusal Arama Kurtarma Faaliyetleri

Her ülkenin ulusal AK kapasitesi, hükümet politikaları, ekonomik kaynaklar ve karşılaşılan risk türlerine göre şekillenir (Alexander, 2005). Türkiye'de Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), ulusal düzeyde arama kurtarma faaliyetlerini koordine eden ve yöneten temel kuruluştur. AFAD bünyesinde uzmanlaşmış AK ekipleri bulunmaktadır (AFAD, 2024). Türkiye'nin coğrafi çeşitliliği (dağlık alanlar, kıyı şeridi, kentsel yapılar) farklı AK uzmanlıklarının gelişmesine yol açmıştır (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA), ABD'nin afetlere hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini koordine eden federal kurumdur. FEMA'nın Ulusal Arama ve Kurtarma Sistemi, kentsel arama ve kurtarma konusunda uzmanlaşmış bölgesel görev güçlerini içerir (FEMA, 2024).

Avrupa Birliği, üye ülkeler arasındaki AK iş birliğini güçlendirmek için Sivil Koruma Mekanizması'nı işletmektedir. Bu mekanizma, bir üye ülkenin talebi üzerine diğer üye ülkelerden uzman ekiplerin ve ekipmanların hızla gönderilmesini sağlar (Avrupa Komisyonu, 2024). Her AB üyesi ülke, kendi ulusal AK kapasitesine sahip olup, bu kapasiteler AB standartlarına uygun olarak geliştirilmeye çalışılır. Ülkeler arası tatbikatlar ve eğitim programları, koordinasyonu artırmayı hedefler (European Union Civil Protection Forum, 2023).

Uluslararası Arama Kurtarma Faaliyetleri

Uluslararası AK operasyonları, genellikle büyük ve karmaşık afetler sonrasında, etkilenen ülkenin talebi üzerine gerçekleştirilir. Birleşmiş Milletler (BM) bu faaliyetlerin koordinasyonunda önemli bir rol oynar. INSARAG (Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu), uluslararası USAR ekiplerinin sınıflandırılması (ağır, orta, hafif) konusunda rehberlik sağlar. INSARAG ayrıca operasyonel standartların belirlenmesi ve uluslararası saha koordinasyon merkezlerinin (OSOCC) kurulması gibi konularda da rehberlik sağlar. INSARAG'a üye ülkeler, belirli standartlara göre eğitilmiş ve ekipmanlandırılmış USAR ekiplerini uluslararası operasyonlara gönderebilirler (UN OCHA, 2017).

Kızılhaç ve Kızılay Hareketi, afetzedelere insani yardımın yanı sıra, bazı durumlarda temel arama ve ilk yardım faaliyetlerinde de bulunur (Caron vd., 2014). Sınır Tanımayan Doktorlar, çatışma bölgelerinde ve doğal afetlerde tıbbi arama kurtarma hizmetleri sunar (MSF, 2025).

2.4. Uluslararası Arama ve Kurtarma Ekiplerine Yönelik Ülke Bazlı Örnekler

Diğer ülkelerden arama kurtarma ekipleri örneği olarak Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Kanada, Brezilya ve Almanya ülkelerine örnek verilecektir. Bu ülkelerin seçilmesi, farklı coğrafi, sosyo-kültürel ve teknolojik özelliklere sahip olmaları sayesinde uluslararası arama kurtarma ekiplerinin çeşitliliğini ve kapsamlılığını yansıtması açısından önemlidir. Böylece geniş bir perspektif sunma ve farklı uygulama örneklerine ulaşma imkânı sağlamaktadır.

Avusturya, özellikle dağcılık ve doğal afetlere yönelik hızlı müdahale kapasitesiyle dikkat çeken, gelişmiş teknik altyapıya sahip bir ülkedir. Uluslararası AK faaliyetlerinde deneyimli olup, Avrupa Birliği düzeyinde koordinasyon ve eğitim programlarında aktif rol almaktadır (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, 2020).

Azerbaycan'ın bu çalışmada uluslararası arama kurtarma ekipleri örneği olarak seçilmesinin temel nedeni, son yıllarda afet müdahale kapasitesini güçlendirmesi ve uluslararası iş birliklerine aktif katılım sağlamasıdır. Özellikle Acil Durumlar Bakanlığı (FHN) bünyesinde oluşturulan profesyonel arama kurtarma ekipleri, teknik donanım ve eğitim düzeyi açısından önemli ilerlemeler kaydetmiştir (Azerbaijan Ministry of Emergency Situations FHN, 2022). Azerbaycan, INSARAG (International Search and Rescue Advisory Group) üyesi olarak çeşitli uluslararası tatbikatlara katılmakta

(INSARAG, 2023; United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), 2022). Bu yönleriyle, hem bölgesel dayanışmayı güçlendiren hem de küresel arama kurtarma standartlarına adapte olan bir ülke profili çizmektedir (UNOCHA, 2022). Belçika, çok uluslu işbirliği ve kriz yönetimi sistemleri ile öne çıkar. NATO ve Avrupa Birliği bünyesinde yürütülen arama kurtarma faaliyetlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Belçika AK ekipleri, lojistik ve tıbbi müdahale alanlarında standartları belirleyici özellikler taşır (NATO, 2019). Kanada, geniş coğrafyası ve çeşitli doğal afet riskleri nedeniyle arama kurtarma operasyonlarında uzmanlaşmıştır. Hem kentsel hem de kırsal bölgelerde farklı AK stratejileri geliştirmiş olup, çok kültürlü yapısıyla uluslararası işbirliğine uygun bir profil sunar. Brezilya, Güney Amerika'nın en büyük ülkesi olarak bölgesel afet yönetiminde; sel, heyelan gibi afetlere karşı geliştirdiği yerel AK kapasitesi bulunmaktadır. Almanya ise; teknolojik altyapısı, kapsamlı eğitim programları ve afet yönetiminde uluslararası işbirliği ile öne çıkan bir ülkedir. Özellikle teknik arama kurtarma ve afet sonrası lojistik destek alanlarında model teşkil etmektedir (Federal Office of Civil Protection and Disaster Assistance, 2021). Avusturya'da arama kurtarma faaliyetleri, Alpler'in önemli bir bölümünü içeren coğrafyası ve buna bağlı olarak sıkça karşılaşılan dağ kazaları, sel ve heyelan gibi doğal riskleri ile ilgili gelişmiş bir arama kurtarma (AK) sistemine sahiptir (Annals of Emergency Medicine, 2018; Österreichischer Bergrettungsdienst - ÖBRD, 2024). Etkin bir afet yönetimi anlayışının ve iyi organize olmuş bir AK teşkilatının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Avusturya'da AK faaliyetlerinin merkezi koordinasyonu, İçişleri Bakanlığı (BMI) bünyesindeki Federal Afet Yönetimi tarafından sağlanır. Bu merkezi yapı, farklı AK kuruluşları arasındaki iş birliğini ve kaynakların verimli kullanımını amaçlar (Annals of Emergency Medicine, 2018).

Avusturya'daki farklı AK kuruluşları arasındaki koordinasyon ve iş birliği, düzenli ortak eğitimler ve tatbikatlar sayesinde yüksek düzeydedir (Militär Aktuell, 2024; EU MODEX, 2023). Bu iş birliği modeli, kaynakların etkin paylaşımını ve operasyonel uyumu sağlayarak AK çalışmalarının genel etkinliğini artırmaktadır.

Avusturya'daki AK sistemi, çeşitli uzmanlık alanlarına sahip birçok kuruluşu içermektedir:

İtfaiye (*Feuerwehr*), ülke genelinde yaygın olan itfaiye teşkilatları (hem profesyonel hem de gönüllü), ilk müdahale ve temel AK görevlerinde kritik bir role sahiptir (Österreichischer Bundesfeuerwehrverband - ÖBFV, 2024). Kızılhaç (*Österreichisches Rotes Kreuz — ÖRK*), tıbbi destek ve insani yardımın yanı sıra, kayıp kişilerin aranması ve psikososyal destek gibi AK faaliyetlerinde de aktiftir (ÖRK, 2024)

Dağ Kurtarma Servisi (*Österreichischer Bergrettungsdienst - ÖBRD*), Alp dağlarındaki AK operasyonlarında uzmanlaşmış gönüllü bir kuruluştur (ÖBRD, 2024). Helikopter destekli operasyonlar ve özel teknikler kullanılarak zorlu arazi koşullarında etkin kurtarma çalışmaları yürütülmektedir. Mağara Kurtarma Servisi (*Verband Österreichischer Höhlenrettungsdienst - VÖHRD*), mağara ve yeraltı yapılarındaki acil durumlar için özel eğitilmiş personel ve ekipman sağlar (VÖHRD, 2024; Plan ve Hasenmayer, 2018). Su Kurtarma Servisi (*Österreichische Wasserrettung - ÖWR*), su kazaları ve boğulma vakalarında uzmanlaşmış bir kuruluştur (ÖWR, 2024). Polis (*Polizei*), kayıp kişilerin aranması ve olay yeri güvenliğinin sağlanması gibi AK görevlerinde yer alır (Annals of Emergency Medicine, 2018). Özel köpekli arama timleri de bulunmaktadır. Ordu (*Bundesheer*), büyük ölçekli afetlerde lojistik destek, ulaşım ve mühendislik hizmetleri sağlayarak sivil AK kuruluşlarına önemli katkılarda bulunur (BMLV, 2024).

Azerbaycan'da arama kurtarma faaliyetleri, Azerbaycan, Hazar Denizi kıyısında yer alması, dağlık bölgeleri ve sismik aktivite riski taşıması nedeniyle arama kurtarma kapasitesini geliştirmeye önem veren bir ülkedir. Ülkedeki AK faaliyetleri, devlet kurumları ve gönüllü kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

Azerbaycan'da arama kurtarma faaliyetlerinin temel koordinasyonundan sorumlu olan ana kurum, Azerbaycan Cumhuriyeti Olağanüstü Haller Bakanlığı'dır (*Ministry of Emergency Situations of the Republic of Azerbaijan - MES*). MES, afet ve acil durum yönetimi konusunda ülkenin merkezi otoritesidir ve AK operasyonlarının planlanması, koordine edilmesi ve yürütülmesinde kilit rol oynar (MES, 2024). Azerbaycan'daki AK çalışmalarının yasal çerçevesi, ilgili kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile belirlenmiştir.

Azerbaycan'da geçmişte yaşanan doğal afetler ve acil durumlar, AK ekiplerinin etkinliğini göstermiştir. Sismik aktivite riski nedeniyle, deprem sonrası arama kurtarma çalışmaları büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, Hazar Denizi'ndeki deniz kazaları ve dağlık bölgelerdeki kaybolma olayları da AK ekiplerinin müdahalesini gerektirebilir. Uluslararası iş birliği kapsamında, Azerbaycan AK ekipleri, diğer ülkelerdeki afetlerde de görev almıştır ve uluslararası tatbikatlara katılarak kapasitelerini geliştirmektedir (MES, 2024).

Azerbaycan'da AK faaliyetlerinde aktif rol oynayan başlıca kuruluşlar; Olağanüstü Haller Bakanlığı (MES) Arama ve Kurtarma Kuvvetleri, MES bünyesinde özel olarak eğitilmiş ve donatılmış profesyonel arama kurtarma ekipleri bulunmaktadır. Bu kuvvetler, deprem, sel, yangın, endüstriyel kazalar ve diğer acil durumlarda arama

ve kurtarma operasyonlarını yürütmekle görevlidir (MES, 2024). Devlet İtfaiye Servisi (*State Fire Service*), MES'e bağlı olan itfaiye teşkilatı, yangınla mücadele faaliyetlerinin yanı sıra, yangın sonrası arama ve kurtarma çalışmalarında da önemli bir rol üstlenir (MES, 2024). Devlet Su Kurtarma Servisi (*State Water Rescue Service*), Hazar Denizi ve iç sularda meydana gelen boğulma vakaları ve su araçları kazalarında arama ve kurtarma operasyonlarını yürütür (MES, 2024). Sivil Savunma Birlikleri (*Civil Defense Troops*), MES bünyesinde yer alan sivil savunma birlikleri, büyük çaplı afetlerde arama kurtarma çalışmalarına destek sağlar ve halkın korunması görevini üstlenir (MES, 2024). Azerbaycan Kızılay Cemiyeti (*Azerbaijan Red Crescent Society*), afet durumlarında insani yardım faaliyetlerinin yanı sıra, ilk yardım ve temel arama çalışmalarına da destek olabilir (*Azerbaijan Red Crescent Society*, 2024). Gönüllü Arama Kurtarma Teşkilatları, Azerbaycan'da, özellikle dağcılık ve doğa sporları alanlarında faaliyet gösteren bazı gönüllü arama kurtarma teşkilatları da bulunmaktadır.

Belçika'da arama kurtarma faaliyetleri, Belçika'daki arama kurtarma teşkilatı, federal, bölgesel ve yerel düzeylerde örgütlenmiş çeşitli kamu kurumları ve gönüllü kuruluşların iş birliğiyle faaliyet gösteren çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Bu yapı, farklı uzmanlık alanlarını kapsayacak şekilde tasarlanmıştır ve acil durumun türüne ve büyüklüğüne göre farklı aktörlerin devreye girmesini sağlar.

Federal düzeyde; ulusal düzeyde AK faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu olan temel kurum, İçişleri Bakanlığı'na bağlı Federal Sivil Koruma Genel Müdürlüğü (*Direction générale de la Sécurité civile - DGSC*)'dir (DGSC, 2024). DGSC'nin temel görevleri ulusal AK stratejilerini belirlemek ve uygulamaktır. Farklı AK kuruluşları arasındaki iş birliğini ve koordinasyonu sağlamak da DGSC'nin sorumluluğundadır. Büyük ölçekli afetlerde ulusal düzeyde müdahale kapasitesini yönetmek ve koordine etmek DGSC'nin görevleri arasındadır. AK personelinin eğitimi ve ekipman standartlarını belirlemek DGSC'nin yetkisindedir. Son olarak, uluslararası AK iş birliğini yürütmek de DGSC'nin görev alanına girer (DGSC, 2024). Belçika AK teşkilatının temel özellikleri çok katmanlı bir yapıya sahip olmasıdır. Kamu kurumları ve gönüllü kuruluşlar arasında güçlü bir iş birliği bulunmaktadır. Farklı kuruluşlar belirli AK alanlarında uzmanlaşmıştır. Etkin koordinasyon mekanizmaları aracılığıyla kaynaklar verimli bir şekilde kullanılır. Son olarak, gönüllülerin AK sistemindeki önemli rolü de dikkat çekicidir (DGSC, 2024).

Koordinasyon Mekanizmaları, farklı düzeylerdeki ve farklı kuruluşlardaki AK aktörleri arasındaki koordinasyon, acil durum yönetim merkezleri ve ortak operasyonel prosedürler aracılığıyla sağlanır. Büyük ölçekli olaylarda, DGSC ulusal düzeyde

koordinasyonu üstlenirken, bölgesel ve yerel düzeyde de kendi koordinasyon mekanizmaları işler. Ortak eğitimler ve tatbikatlar, farklı ekiplerin birlikte çalışma kapasitesini artırmaya yönelik önemli araçlardır (Direction générale de la Sécurité civile - DGSC, 2024).

Belçika'da AK faaliyetlerinde aktif rol oynayan başlıca kuruluşlar; Federal düzeyde, Federal Polis (*Police Fédérale*) de özel arama kurtarma birimleri ve köpekli timleri aracılığıyla ulusal düzeydeki AK operasyonlarına destek sağlar (Police Fédérale, 2024). Büyük ölçekli afetlerde lojistik destek sağlamak üzere Belçika Ordusu (*La Défense*) da görevlendirilebilir (Belgian Defence, 2024). Bölgesel düzeyde, Belçika'nın bölgelerinde (Valonya, Flandra ve Brüksel Başkent Bölgesi), federal düzeydeki politikalarla uyumlu kendi acil durum yönetim yapıları bulunmaktadır. Bu yapılar, bölgesel düzeydeki AK kaynaklarının koordinasyonundan ve yerel yönetimlerle iş birliğinden sorumludur. Örneğin, bölgelerdeki itfaiye teşkilatlarının koordinasyonu bölgesel düzeyde sağlanır. Yerel Düzeyde, AK faaliyetlerinin temelini itfaiye teşkilatları (*Pompiers / Brandweer*) oluşturur. Belediyeler tarafından yönetilen veya bölgesel itfaiye bölgeleri altında örgütlenen itfaiyeler, ilk müdahale ve temel AK görevlerini yerine getirirler. Yerel polis teşkilatları (*Police Locale*) da kayıp kişi aramaları ve olay yeri güvenliği gibi konularda AK çalışmalarına katılırlar (Police Locale, 2024). Gönüllü kuruluşlar, Belçika'da AK sisteminin önemli bir parçasını gönüllü kuruluşlar oluşturur. Bu kuruluşlar genellikle belirli uzmanlık alanlarına odaklanmıştır ve resmi AK teşkilatlarıyla iş birliği içinde çalışırlar. Belçika Kızılhaçı (*Croix-Rouge de Belgique / Rode Kruis-Vlaanderen*) insani yardımın yanı sıra, arama faaliyetlerine destek sağlar ve psikososyal destek sunar (Croix-Rouge de Belgique, 2024). Federal Teknik Yardım Teşkilatı (*Protection Civile* - gönüllü birimleri) bünyesinde gönüllü birimler de bulunmaktadır ve çeşitli AK görevlerinde aktif rol alırlar (DGSC, 2024). Mağara Kurtarma (*Speleo Secours*) mağara ve yeraltı ortamlarındaki kurtarma operasyonlarında uzmanlaşmıştır (Speleo Secours, 2024). Dağ Kurtarma (*Club Alpin Belge*) dağlık bölgelerdeki kaza ve kaybolmalara müdahale eder (Club Alpin Belge, 2024). Su Kurtarma (*Fédération Royale Belge de Sauvetage*) deniz ve iç sulardaki kurtarma operasyonlarında uzmanlaşmıştır (Fédération Royale Belge de Sauvetage, 2024).

Brezilya'da arama kurtarma faaliyetleri, Brezilya'daki arama kurtarma teşkilatı, geniş coğrafyası ve farklı risk bölgeleri nedeniyle karmaşık bir yapıya sahiptir. Merkezi koordinasyon, Bölgesel Kalkınma Bakanlığı'na bağlı Ulusal Sivil Savunma Sekreterliği (*Secretaria Nacional de Proteção e Defesa Civil - SEDEC*) tarafından sağlanır

(SEDEC, 2024). SEDEC, ulusal AK politikalarını formüle eder ve farklı AK aktörleri arasındaki iş birliğini koordine eder (SEDEC, 2024).

Koordinasyon mekanizmaları, ulusal düzeydeki koordinasyon SEDEC tarafından sağlanırken, eyalet düzeyinde koordinasyon askeri itfaiye teşkilatları ve eyalet sivil savunma birimleri aracılığıyla yürütülür (Bombeiros Militar, 2024; SEDEC, 2024). Büyük ölçekli afetlerde, SEDEC ve ilgili bakanlıklar (Örneğin Savunma Bakanlığı) ortak operasyon merkezleri kurarak koordinasyonu sağlarlar. Temel özellikler; Brezilya AK teşkilatının temel özellikleri arasında merkezi ve eyalet düzeylerinde güçlü bir yapıya sahip olması (SEDEC, 2024; Bombeiros Militar, 2024), askeri itfaiyelerin merkezi bir rol oynaması (Bombeiros Militar, 2024), ordunun lojistik destek sağlaması (Brazilian Army, 2024) ve sivil savunma teşkilatlarının koordinasyonunda önemli bir yere sahip olması (SEDEC, 2024) sayılabilir. Gönüllü kuruluşların katılımı ise bölgesel farklılıklar gösterebilir.

Brezilya'da AK faaliyetlerinde önemli rol oynayan başlıca kuruluşlar;

Askeri İtfaiye Teşkilatları (*Corpo de Bombeiros Militar*): Eyalet düzeyinde örgütlenmiş olan askeri itfaiyeler, yangınla mücadelelerinin yanı sıra, enkaz kurtarma, su kurtarma ve diğer AK görevlerini yerine getirirler. Her eyaletin kendi askeri itfaiye teşkilatı bulunmaktadır ve bunlar SEDEC ile koordineli çalışırlar (Bombeiros Militar, 2024). Ulusal Güvenlik Gücü (*Força Nacional de Segurança Pública*), büyük ölçekli afetlerde ve acil durumlarda, eyaletlerin talebi üzerine konuşlandırılan federal bir güçtür ve AK operasyonlarına destek sağlar (Força Nacional, 2024). Brezilya Ordusu (*Exército Brasileiro*), lojistik destek, ulaşım ve mühendislik hizmetleri sağlayarak sivil AK kuruluşlarına yardımcı olur. Özellikle ulaşılması zor bölgelere personel ve ekipman taşınmasında önemli rol oynar (Brazilian Army, 2024). Sivil Savunma Teşkilatları (*Defesa Civil*), hem ulusal (SEDEC) hem de eyalet ve yerel düzeylerde örgütlenmişlerdir ve risk yönetimi, önleme, hazırlık, müdahale ve iyileştirme faaliyetlerini koordine ederler. Yerel sivil savunma birimleri, ilk müdahalede önemli rol oynarlar (SEDEC, 2024). Brezilya Kızılhaçı (*Cruz Vermelha Brasileira*), afet durumlarında insani yardım, ilk yardım ve psikososyal destek sağlar ve kayıp kişilerin aranmasına yardımcı olur (Cruz Vermelha Brasileira, 2024). Gönüllü Arama Kurtarma Kuruluşları, ülkede çeşitli gönüllü AK kuruluşları da bulunmaktadır, ancak bunların yapısı ve koordinasyonu eyaletlere göre farklılık gösterebilir.

Kanada'da arama kurtarma faaliyetleri, Kanada'daki arama kurtarma teşkilatı, geniş ve zorlu coğrafyası nedeniyle çok sayıda aktörün iş birliğini gerektiren bir yapıya sahiptir. Ulusal düzeyde AK faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu olan temel

kurum Ulusal Savunma Bakanlığı (*Department of National Defence - DND*)'dir (DND, 2024). DND bünyesinde, Kanada Kraliyet Hava Kuvvetleri (*Royal Canadian Air Force - RCAF*), birincil arama kurtarma operasyonlarını yürütmekten sorumludur ve uzun menzilli arama uçakları ve helikopterler kullanır (RCAF, 2024).

Koordinasyon mekanizmaları, ulusal düzeydeki AK koordinasyonu, DND bünyesindeki *Joint Rescue Coordination Centres* (JRCCs) aracılığıyla sağlanır. JRCC'ler, RCAF, CCG ve diğer AK aktörlerinin temsilcilerini içerir ve 7/24 operasyonel koordinasyon sağlarlar (DND, 2024). Eyalet ve yerel düzeyde koordinasyon ise PEMO/TEMO'lar tarafından yürütülür (Public Safety Canada, 2024). Gönüllü AK teşkilatları, genellikle JRCC'ler ve yerel acil durum yönetim kuruluşlarıyla yakın iş birliği içinde çalışırlar (SARVAC, 2024). Kanada AK teşkilatının temel özellikleri arasında ulusal düzeyde güçlü bir askeri koordinasyonun olması (DND, 2024), Sahil Güvenliği'nin denizel AK'daki kritik rolü (CCG, 2024), gönüllülerin kara tabanlı aramalarda yaygın katılımı (SARVAC, 2024) ve eyalet/yerel yönetimlerin bölgesel koordinasyondaki önemi sayılabilir (Public Safety Canada, 2024).

Kanada'da AK faaliyetlerinde aktif rol oynayan başlıca kuruluşlardan; Kanada Sahil Güvenliği (*Canadian Coast Guard - CCG*), denizel arama ve kurtarma operasyonlarından sorumludur ve kıyı bölgelerinde önemli bir rol oynar (CCG, 2024). Polis (*Royal Canadian Mounted Police - RCMP* ve yerel polis teşkilatları), kayıp kişilerin aranması, olay yeri güvenliğinin sağlanması ve kırsal bölgelerdeki AK operasyonlarına destek sağlarlar. RCMP ayrıca özel köpekli arama timlerine de sahiptir (RCMP, 2024). Eyalet ve Yerel Acil Durum Yönetim Teşkilatları (*Provincial and Territorial Emergency Management Organizations - PEMOs/TEMOs*), kendi bölgelerindeki AK faaliyetlerinin koordinasyonundan ve yerel kaynakların yönetiminden sorumludurlar (Public Safety Canada, 2024). Gönüllü Arama Kurtarma Teşkilatları (*Search and Rescue Volunteer Association of Canada - SARVAC*), Kanada'daki AK sisteminin önemli bir parçasını oluştururlar ve genellikle kara tabanlı arama operasyonlarında aktif rol alırlar. SARVAC, yüzlerce gönüllü grubunu temsil eder (SARVAC, 2024).

Almanya'da arama kurtarma faaliyetleri, Almanya'daki arama kurtarma teşkilatı, federal, eyalet ve yerel düzeylerdeki kamu kurumları ve güçlü gönüllü kuruluşların iş birliği ile karakterize edilen merkezi olmayan bir yapıya sahiptir. Federal düzeyde AK faaliyetlerinin genel koordinasyonu İçişleri ve Topluluk Bakanlığı (*Bundesministerium des Innern und für Heimat - BMI*) tarafından sağlanır. BMI, ulusal AK stratejilerini

belirler ve farklı AK aktörleri arasındaki iş birliğini destekler (Bundesministerium des Innern und für Heimat, 2024).

Koordinasyon mekanizmaları, federal düzeyde genel koordinasyon BMI tarafından sağlansa da, operasyonel koordinasyon genellikle yerel ve eyalet düzeyinde gerçekleşir. Büyük ölçekli olaylarda, federal ve eyalet düzeyindeki acil durum yönetim merkezleri iş birliği içinde çalışırlar (Bundesministerium des Innern und für Heimat, 2024). Technisches Hilfswerk (THW) gibi federal kuruluşlar da yerel AK ekiplerine destek sağlarlar (Technisches Hilfswerk, 2024).

Almanya AK teşkilatının temel özellikleri arasında güçlü bir gönüllülük esasına dayanması (Technisches Hilfswerk, 2024; Deutscher Feuerwehrverband, 2024; Deutsches Rotes Kreuz, 2024), yerel itfaiye teşkilatlarının ilk müdahaledeki kritik rolü (Deutscher Feuerwehrverband, 2024), federal THW'nin teknik uzmanlığı ve yaygın katılımı (Technisches Hilfswerk, 2024) ve federal ile eyalet düzeyleri arasındaki iş birliği sayılabilir (Bundesministerium des Innern und für Heimat, 2024).

Almanya'da AK faaliyetlerinde aktif rol oynayan başlıca kuruluşlara ilk olarak; Federal Teknik Yardım Teşkilatı (*Technisches Hilfswerk - THW*), federal hükümete bağlı büyük bir gönüllü kuruluşu örnek verilebilir ve teknik yardım ile AK konusunda uzmanlaşmıştır. THW, yurt içi ve yurt dışı afetlerde geniş bir yelpazede AK hizmetleri sunar (Technisches Hilfswerk, 2024). İtfaiye (*Feuerwehr*), yerel düzeyde örgütlenmişlerdir ve hem profesyonel hem de gönüllü itfaiye teşkilatları bulunur. Yangınla mücadelelerinin yanı sıra, trafik kazaları ve diğer AK olaylarında ilk müdahale görevini üstlenirler. Gönüllü itfaiyeler, Almanya'daki AK sisteminin önemli bir parçasıdır (Deutscher Feuerwehrverband, 2024). Kızılhaç (*Deutsches Rotes Kreuz - DRK*), afet durumlarında insani yardım, ilk yardım, psikososyal destek ve kayıp kişilerin aranması gibi AK faaliyetlerinde önemli bir rol oynar (Deutsches Rotes Kreuz, 2018). Polis (*Bundespolizei* ve *Landespolizei*), kayıp kişilerin aranması ve olay yeri güvenliğinin sağlanması gibi AK görevlerinde yer alırlar. Özel köpekli arama timleri ve helikopter birimleri de bulunur (Bundespolizei, 2024; Landespolizei, 2024). Alman Ordusu (*Bundeswehr*), büyük ölçekli afetlerde lojistik destek, ulaşım ve mühendislik hizmetleri sağlayarak sivil AK kuruluşlarına önemli katkılarda bulunur. Diğer Gönüllü Kuruluşlar, Johanniter-Unfall-Hilfe ve Malteser Hilfsdienst gibi diğer büyük gönüllü kuruluşlar da sağlık hizmetleri ve AK alanında faaliyet gösterirler (Malteser Hilfsdienst, 2024).

Uluslararası Arama Kurtarma Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Örnekler

Diğer ülkelerde arama kurtarma sivil toplum kuruluşları arasında IFRC (*International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies*) ile ERT-SAR (*Emergency Response Team - Search and Rescue*) ekipleri örnek olarak detaylandırılacaktır. IFRC, dünya genelinde afet müdahalesi ve insani yardım alanında en kapsamlı ve köklü yapıya sahip uluslararası sivil toplum kuruluşlarından biridir. Geniş üye ağı, farklı afet türlerine yönelik deneyimi ve çok boyutlu müdahale kapasitesi sayesinde afet yönetiminde evrensel standartları belirlemesi açısından seçilmiştir (IFRC, 2023). ERT-SAR ise, arama kurtarma alanında uzmanlaşmış profesyonel ekiplerin oluşturduğu, yüksek operasyonel kapasiteye sahip, hızlı müdahale ve teknik donanım açısından güçlü bir yapı olarak öne çıkar. ERT-SAR ekipleri, karmaşık arama kurtarma senaryolarında etkin çalışmaları ve uluslararası arenada kabul görmüş sertifikasyon süreçleriyle dikkat çekmektedir (INSARAG, 2022).

Bu iki yapı, afet müdahalesinde hem geniş kapsamlı koordinasyon ve insani yardımın hem de teknik ve profesyonel arama kurtarma faaliyetlerinin temsilcileri olarak, çalışmanın uluslararası perspektifini zenginleştirmekte ve farklı müdahale boyutlarını kapsamlı biçimde ele almayı sağlamaktadır. IFRC (*Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu*), dünyanın en büyük insani yardım ağıdır ve 191 üye ulusal Kızılhaç ve Kızılay derneğini bir araya getirir. IFRC'nin temel amacı, insani yardımı teşvik etmek, afetlere müdahale etmek, sağlık ve sosyal refahı desteklemek ve uluslararası insancıl hukukun yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmaktır (Kyazze, 2016). IFRC doğrudan kendi bünyesinde büyük ölçekli uluslararası arama kurtarma ekipleri bulundurma da, üye ulusal derneklerin (örneğin Türk Kızılayı) arama kurtarma kapasitelerini destekler, koordine eder ve uluslararası iş birliğini kolaylaştırır. IFRC, afetlerde ihtiyaç duyulan tıbbi yardım, barınma, gıda ve su gibi temel insani yardımın sağlanmasının yanı sıra, üye dernekler aracılığıyla psikososyal destek ve kayıp kişilerin bulunmasına yönelik çalışmalara da destek verir. IFRC, arama kurtarma ekiplerinin eğitimi ve kapasite geliştirme programlarına katkıda bulunur (Takahara, 2025).

ERT-SAR (The Emergency Response Team Search and Rescue), Birleşik Krallık ve Kanada merkezli, uluslararası afet müdahale konusunda uzmanlaşmış bir sivil toplum kuruluşudur. ERT-SAR, Birleşmiş Milletler INSARAG (Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu) tarafından akredite edilmiş bir kuruluştur. ERT-SAR ekipleri, deprem, tsunamiler, seller ve diğer büyük ölçekli afetlerde enkaz altında arama kurtarma, su kurtarma, teknik kurtarma ve tıbbi müdahale gibi çeşitli alanlarda uzmanlaşmıştır. ERT-SAR, uluslararası alanda birçok afette görev almış ve arama

kurtarma operasyonlarına katılmıştır. Ayrıca, yerel kapasite geliştirme ve afet risk azaltma projelerinde de aktif rol almaktadır (Ferguson, Gaub ve Huey, 2020).

2010 Haiti Depremi sonrasında, INSARAG koordinasyonu ile dünyanın dört bir yanından gelen USAR ekipleri, enkaz altında kalan binlerce insanı kurtarmak için yoğun çaba sarf etmiştir. Farklı ülkelerin ekipleri, OSOCC bünyesinde koordineli bir şekilde çalışmıştır (UN OCHA, 2010).

2015 Nepal Depremi sonrasında da uluslararası AK ekipleri, zorlu arazi koşullarına rağmen arama ve kurtarma çalışmalarına katılmıştır (OCHA Nepal, 2015).

2018 Tayland Mağara Kurtarması, uluslararası iş birliğinin ve uzmanlığın çarpıcı bir örneğidir. Dalgıçlar, mağara kurtarma uzmanları ve mühendisler dünyanın farklı yerlerinden gelerek başarılı bir operasyona dahil olmuşlardır. (UN News, 2018).

Dünya genelindeki AK faaliyetleri, teknolojik yenilikler (drone teknolojisi, yapay zeka destekli arama algoritmaları) ile sürekli olarak gelişmektedir (European Commission, 2023). Eğitim ve tatbikatlardaki gelişmeler de AK operasyonlarının etkinliğini artırmaktadır (UN OCHA, 2017). Uluslararası standartların yaygınlaşması, koordinasyonu kolaylaştırmaktadır (INSARAG, 2020). Ancak, her afet kendine özgü zorluklar sunduğundan, esneklik, hızlı adaptasyon ve iyi koordinasyon AK operasyonlarının başarısı için her zaman kritik öneme sahip olacaktır (Alexander, 2005).

2.5. Arama Kurtarma Personeli Öz Yeterliliği ve Afet Müdahale Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

2.5.1. Öz Yeterlilik Kavramı

Öz yeterlilik, bireyin belirli bir görevi başarıyla yerine getirebileceğine dair kendi yeteneğine olan inancını ifade eder (Bandura, 1977). Bu kavram, kişinin hedeflerine ulaşmak için gerekli eylemleri organize etme ve yürütme konusundaki kendine olan güvenini tanımlar (Schwarzer, 1992). Öz yeterlilik, sadece bireyin sahip olduğu becerileri değil, aynı zamanda bu becerileri zorlu durumlarda ne kadar etkili bir şekilde kullanabileceğine dair inancını da içerir (Bandura, 1994).

Öz Yeterliliğin Temelleri

Bandura (1994), öz yeterlilik inancının dört temel kaynaktan etkilendiğini belirtmiştir:

Geçmişteki başarı deneyimleri, bireyin daha önceki başarılı deneyimleri, öz yeterliliklerini artırır. Başarılar, bireye yeteneklerine olan güveni aşılır ve gelecekteki

zorluklarla başa çıkabileceğine dair inancını güçlendirir (Bandura, 1986). Dolaylı deneyimler (vekaleten öğrenme), başarılı modelleri gözlemlemek, bireyin kendi yeteneklerine olan inancını güçlendirebilir. Başkalarının başarıları, "Ben de yapabilirim" düşüncesini tetikleyerek öz yeterliliği olumlu etkiler (Bandura, 1977). Sözel ikna, başkalarının (örneğin, yönetici, eğitmen) bireyin yeteneklerine olan güvenini ifade etmesi, öz yeterliliği artırabilir. Olumlu geri bildirimler ve teşvikler, bireyin kendine olan inancını güçlendirir (Bandura, 1994). Fizyolojik ve duygusal durum, bireyin fiziksel ve duygusal durumu, öz yeterlilik algısını etkiler. Olumlu bir ruh hali, düşük stres seviyesi ve fiziksel olarak iyi hissetme, bireyin yeteneklerine olan inancını artırır (Bandura, 1994).

Öz Yeterliliğin Ölçülmesi

Öz yeterlilik, bireyin kendine yönelik inançlarını değerlendiren psikometrik ölçeklerle ölçülür. En yaygın kullanılan ölçeklerden biri Genel Öz Yeterlilik Ölçeği (GSE)dir (*General Self-Efficacy Scale – GSE*), Schwarzer ve Jerusalem (1995) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek, bireyin genel yeterlik inancını değerlendirmeye yönelik 10 maddeden oluşur. Ayrıca duruma özgü ölçekler de yaygın şekilde kullanılmaktadır. Örneğin afet yönetimi alanında "Afet Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği" gibi ölçekler, belirli bağlamlara özgü inançları ölçer.

Öz Yeterlilik Ölçeğinin Gelişimi

Öz yeterlilik kavramı, bireyin belirli bir görev ya da davranış üzerinde kontrol sahibi olabileceğine ve başarılı bir biçimde gerçekleştirebileceğine dair inancı olarak tanımlanmakta olup, sosyal bilişsel kuram çerçevesinde ilk kez Albert Bandura (1977) tarafından ortaya konulmuştur. Bandura, öz yeterliliği bireyin davranışlarını yönlendiren temel psikolojik mekanizmalardan biri olarak ele almış; bu inancın bireyin motivasyonunu, azmini ve başarı performansını önemli ölçüde etkilediğini vurgulamıştır (Bandura, 1997). Bandura (2006), öz yeterliliğin duruma özgü değerlendirilmesi gerektiğini savunmuş ve öz yeterlilik inançlarının tek bir genel ölçek yerine, bireyin içinde bulunduğu bağlama özgü yapılandırılmış ölçme araçlarıyla değerlendirilmesinin daha sağlıklı sonuçlar vereceğini ifade etmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda, zaman içerisinde çok sayıda alan odaklı öz yeterlilik ölçeği geliştirilmiştir (Schunk ve Pajares, 2009). Öz yeterliliğin daha genel düzeyde değerlendirilmesini amaçlayan Genelleştirilmiş Özyeterlilik Ölçeği (*Generalized Self-Efficacy Scale - GSE*) ise, Schwarzer ve Jerusalem (1995) tarafından geliştirilmiş olup;

farklı dillere ve kültürlerle uyarlanmış, geniş kapsamlı uygulama alanı bulmuş bir. Ancak bu ölçek, afet müdahalesi gibi spesifik ve stres düzeyi yüksek bağlamlar için yeterli derinliği sunmamaktadır (Luszczynska, Scholz ve Schwarzer, 2005). Türkiye’de Koca, Çağan ve Türe (2020) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmasında, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış; Türkçe versiyonu, özellikle hemşirelik öğrencilerinin afetlere müdahale konusundaki öz yeterliliklerini değerlendirmek amacıyla kullanıma sunulmuştur. Bu kapsamda geliştirilen ölçek, Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ) olarak adlandırılmıştır. Her ne kadar ölçeğin orijinali hemşirelik öğrencilerine yönelik geliştirilmiş olsa da, içerdiği temel yeterlilik alanları (örneğin kurtarma, psikolojik destek, rol adaptasyonu), farklı disiplinlerde görev yapan afet müdahale personelinin görev tanımlarıyla da örtüşmektedir (Koca, Çağan ve Türe, 2020).

Tablo 3. Öz yeterlilik ile ilgili Ölçeklere Örnekler

Ölçeğin İsmi	Dili	Kaynakça
General Self-Efficacy Scale (Genel Öz Yeterlilik Ölçeği)	İngilizce	(Schwarzer ve Jerusalem, 1995)
Academic Self-Efficacy Scale (Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği)	Türkçe	(Ekici, 2012)
Teacher Sense of Efficacy Scale (Öğretmen Öz Yeterlilik Ölçeği)	İngilizce	(Tschannen-Moran ve Hoy, 2001)
Disaster Response Self-Efficacy Scale (Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği)	İngilizce	(Li, Bi ve Zhong, 2017)
Self-Efficacy for Exercise Scale (Egzersiz Öz Yeterlilik Ölçeği)	İngilizce	(Resnick ve Jenkins, 2000)
Computer Self-Efficacy Scale (Bilgisayar Öz Yeterlilik Ölçeği)	İngilizce	(Compeau ve Higgins, 1995)
Parenting Self-Efficacy Scale (Ebeveynlik Öz Yeterlilik Ölçeği)	İngilizce	(Teti ve Gelfand, 1991)

Tablo 4, Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği'nin kullanıldığı farklı çalışmalara ait örneklem gruplarını ve yazar bilgilerini göstermektedir. Tabloda, ölçeğin hemşirelik öğrencileri, tıp öğrencileri ve hemşireler gibi sağlık alanındaki farklı katılımcı grupları üzerinde uygulandığı araştırmalar yer almaktadır (Koca, Çağan ve Türe, 2020; Keskin ve Alan, 2023; Toraman ve Korkmaz, 2023; Kulakaç ve Aydın Sayılan, 2024; Alçınar, Şahin ve Alçınar, 2025; Çiriş Yıldız ve Yıldırım, 2022).

Tablo 4. Afete Müdahale Öz yeterlilik Ölçeğinin Kullanıldığı Makale Örnekleri

Katılımcı Grubu	Yazar (Yıl)
Hemşirelik öğrencileri	Koca, Çağan ve Türe (2020)
Hemşirelik lisans öğrencileri (n = 387)	Keskin ve Alan (2023)
Hemşirelik öğrencileri	Toraman ve Korkmaz (2023)
Hemşirelik öğrencileri (n = 342)	Kulakaç ve Aydın Sayılan (2024)
Tıp öğrencileri (n = 209)	Alçınar, Şahin ve Alçınar (2025)
Hemşireler	Ciris Yıldız ve Yildirim (2022)

Arama Kurtarma Personeli Öz Yeterliliği

Arama kurtarma personelinin öz yeterliliği, zorlu ve kritik görevleri başarıyla yerine getirebilmeleri için hayati bir faktördür. AK personelinin öz yeterliliği, çeşitli boyutları kapsar. Bu boyutlardan biri, AK personelinin enkaz kaldırma, ilk yardım ve iletişim cihazlarını etkin bir şekilde kullanabileceğine dair inancını içeren teknik becerilere yönelik öz yeterlilik (Alexander, 2005). Farklı kurtarma tekniklerini uygulama konusundaki güven de bu boyuta dâhildir (Alexander, 2005). Bir diğer boyut ise, AK personelinin uzun süreli fiziksel koşullara dayanabileceğine dair inancını içeren fiziksel ve zihinsel dayanıklılığa yönelik öz yeterlilik. Bu, stresli olaylarla başa çıkabilme ve doğru kararlar verebilme konusundaki kendine olan güveni de içerir (Kendra ve Wachtendorf, 2003). Takım çalışmasına yönelik öz yeterlilik, AK personelinin ekip üyeleriyle etkili iletişim kurabileceğine ve iş birliği yapabileceğine dair inancını ifade eder (Auf der Heide, 2004). Son olarak, problem çözme ve karar vermeye yönelik öz yeterlilik, AK personelinin beklenmedik durumlarla karşılaştığında etkili çözümler üretebileceğine dair inancını kapsar (Alexander, 2005).

Bandura (2006), öz yeterliliğin duruma özgü değerlendirilmesi gerektiğini savunmuş ve öz yeterlilik inançlarının tek bir genel ölçek yerine, bireyin içinde bulunduğu bağlama özgü yapılandırılmış ölçme araçlarıyla değerlendirilmesinin daha sağlıklı sonuçlar vereceğini ifade etmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda, zaman içerisinde çok sayıda alan odaklı öz yeterlilik ölçeği geliştirilmiştir (Schunk ve Pajares, 2009; Bandura, 2006).

Öz yeterliliğin daha genel düzeyde değerlendirilmesini amaçlayan Genelleştirilmiş Öz Yeterlilik Ölçeği (*Generalized Self-Efficacy Scale - GSE*) ise, Schwarzer ve Jerusalem (1995) tarafından geliştirilmiş olup; farklı dillere ve kültürlere uyarlanmış, geniş kapsamlı uygulama alanı bulmuş bir. Ancak bu ölçek, afet

müdahalesi gibi spesifik ve stres düzeyi yüksek bağlamlar için yeterli derinliği sunmamaktadır (Luszczynska, Scholz ve Schwarzer, 2005). Afet bağlamında öz yeterlilik düzeyini ölçmeye yönelik yapılandırılmış ilk ölçeklerden biri, Li ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen *Disaster Response Self-Efficacy Scale (DRSES)*dir. Bu ölçek, afet durumlarında görev yapan hemşirelik öğrencilerinin fiziksel müdahale, psikolojik destek sağlama ve afet ortamına adaptasyon gibi kritik yeterliliklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de Koca, Çağan ve Türe (2020) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmasında, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmış; Türkçe versiyonu, özellikle hemşirelik öğrencilerinin afetlere müdahale konusundaki öz yeterliliklerini değerlendirmek amacıyla kullanıma sunulmuştur. Bu kapsamda geliştirilen ölçek, Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ) olarak adlandırılmıştır. Her ne kadar ölçeğin orijinali hemşirelik öğrencilerine yönelik geliştirilmiş olsa da, içerdiği temel yeterlilik alanları (örneğin kurtarma, psikolojik destek, rol adaptasyonu), farklı disiplinlerde görev yapan afet müdahale personelinin görev tanımlarıyla da örtüşmektedir (Koca, Çağan ve Türe, 2020).

Öz yeterlilik bireyin davranışları üzerinde doğrudan etkili bir değişkendir. Yüksek öz yeterliliğe sahip bireyler genellikle zorluklara karşı daha dirençli, öğrenmeye daha açık ve hedeflerine ulaşmada daha karardır. Örneğin, bir görevde başarısız olsalar bile bu bireyler çabalamaya devam eder, yeni stratejiler dener ve kendilerini geliştirmek için kaynak arayışına girerler (Gist ve Mitchell, 1992). Örgüt düzeyinde ise öz yeterlilik, çalışanların iş doyumunu, motivasyonu, rol netliği, liderlik potansiyeli ve tükenmişlik düzeyleriyle ilişkilidir. Öz yeterliliği yüksek olan çalışanlar daha az stres yaşar, görevlerinde daha uzun süre kalır ve yeniliklere daha çabuk adapte olur (Schwarzer ve Hallum, 2008).

Arama Kurtarma Personeli Öz Yeterliliğin Kaynakları ve Geliştirilmesi

Bandura'nın öz yeterlilik teorisine göre, öz yeterlilik inancı dört temel kaynaktan etkilenir. Geçmişteki başarılı AK operasyonları veya eğitimlerdeki başarılar olan başarı deneyimleri, personelin öz yeterliliğini artırır. Başarılı AK personeli gözlemlemek olan dolaylı deneyimler de personelin kendi yeteneklerine olan inancını güçlendirebilir. Yönetici veya eğitmenlerin personelin yeteneklerine olan güvenini ifade etmeleri olan sözel ikna da öz yeterliliği olumlu etkiler. Son olarak, personelin fiziksel olarak iyi hissetmesi ve stresle başa çıkabilmesi olan fizyolojik ve duygusal durum da öz yeterlilik algısını olumlu yönde etkiler (Bandura, 1994). Arama kurtarma personelinin öz

yeterliliğini geliştirmek için düzenli eğitimler ve simülasyonlar önemlidir (MYK, 2016).Öz yeterliliğı geliştirmek amacıyla kullanılan stratejiler, bireyin bilişsel, duygusal ve davranışsal kaynaklarını güçlendirmeye yöneliktir. Bu stratejiler afet müdahale personeli için hayati öneme sahiptir çünkü bu grup, yüksek baskı altında karar verme, fiziksel dayanıklılık gösterme ve sosyal iletişim kurma gibi çok boyutlu görevleri üstlenmektedir.

Senaryo ve simülasyon tabanlı eğitimler, gerçekçi afet senaryoları ve tatbikatlar aracılığıyla gerçekleştirilen uygulamalı eğitimler, afet müdahale personelinin hem bilgi düzeyini artırmakta hem de olası kriz senaryolarında nasıl hareket edeceği konusunda özgüven kazandırmaktadır (Bandura, 1997). Bu tür uygulamalar, doğrudan başarı deneyimi sağlayarak öz yeterliliğı güçlendirir.

Model alma ve gözlemsel öğrenme fırsatları, deneyimli ekip liderlerinin veya uzmanların görev başında gözlemlenmesi, özellikle yeni başlayan personelin dolaylı başarı deneyimleri elde etmesine imkân verir. Bu strateji, öz yeterlilik inancını destekleyen ikinci temel kaynak olan dolaylı yaşantılar açısından etkilidir (Schunk ve Pajares, 2002).

Yapılandırılmış geribildirim ve performans değerlendirme, afet çalışanlarının görev sonrasında alacakları detaylı, nesnel ve destekleyici geribildirim, hangi becerilerde yeterli olduklarını ve nerelerde gelişim göstermeleri gerektiğini anlamalarına yardımcı olur. Bu yaklaşım, bireyin görev yeterliliğine olan inancını artırır (Tschannen-Moran ve Hoy, 2001).

Psikolojik sağlamlık eğitimi ve stresle baş etme becerileri, öz yeterlilik, bireyin sadece teknik becerilerine değil, psikolojik dayanıklılığına da bağlıdır. Özellikle afet sonrasında yaşanan travmatik durumlarla başa çıkmak için bireysel psikoeğitim, destek grupları ve stres azaltıcı teknikler kullanılabilir (Benight ve Bandura, 2004). Öz farkındalık ve öz değerlendirme uygulamaları, afet müdahale personelinin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanıması, içsel motivasyonunun güçlenmesine katkı sağlar. Bu süreç bireyin kendine yönelik algısını netleştirir ve öğrenme sürecini hızlandırır (Zimmerman, 2000).

Mentorluk ve koçluk sistemleri, özellikle afetle yeni tanışan personelin, deneyimli bir çalışanla eşleştirilerek süreç içerisinde bire bir destek alması, hem profesyonel gelişimi hem de öz yeterliliğı artıran etkili bir uygulamadır (Allen, vd., 2008; Crisp ve Cruz, 2009).

Afet müdahale personeli için bu stratejilerin sistematik şekilde planlanması, kurumsal eğitim programlarına entegre edilmesi ve düzenli olarak gözden geçirilmesi,

yalnızca bireysel gelişimi değil, ekip performansını ve müdahale etkinliğini de artıracaktır (Bandura, 1997; Schwarzer ve Hallum, 2008).

2.5.2. Afet ve Kriz Durumlarında Öz Yeterlilik

Afet ortamları; belirsizlik, zaman baskısı, fiziksel risk ve duygusal yük açısından aşırı stresli durumlar barındırır. Bu tür yüksek riskli ortamlarda görev alan arama kurtarma personeli, sağlık çalışanları ve yöneticiler için öz yeterlilik düzeyi hayati öneme sahiptir. Yüksek öz yeterliliğe sahip personelin kriz anında daha soğukkanlı kaldığı, hızlı ve doğru kararlar aldığı, ekibi yönlendirme ve afetzedelerle etkili iletişim kurma konusunda daha başarılı olduğu gözlemlenmiştir (Benight ve Bandura, 2004). Ayrıca yapılan çalışmalar, öz yeterlilik ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Luszczynska vd., 2005).

Afet müdahale süreçleri, yüksek risk, belirsizlik ve zaman baskısı altında karar alma gerekliliğiyle karakterize edilen olağanüstü durumlardır. Bu tür durumlarda görev alan personelin yalnızca teknik becerilere değil, aynı zamanda psikolojik dayanıklılık ve görevini etkili biçimde sürdürebilme inancına da sahip olması beklenmektedir. İşte bu noktada öz yeterlilik, afet sahasında görev yapan bireylerin başarıya ulaşma ve görevlerini sürdürme konusundaki öznel yeterlik algısını temsil eden temel bir kavram olarak öne çıkmaktadır (Bandura, 1997).

Bandura'nın sosyal bilişsel kuramına göre, bireyin bir görevi başarıyla gerçekleştirebileceğine olan inancı, o göreve yönelik motivasyonunu, çaba düzeyini ve stresle başa çıkma becerisini doğrudan etkilemektedir (Bandura, 1986). Bu bağlamda, afet müdahale personelinin öz yeterlilik düzeyleri, yalnızca bireysel performanslarını değil; aynı zamanda ekip koordinasyonu, karar alma süreçleri ve afetzedelerle etkili iletişim gibi çok boyutlu yeterlilik alanlarını da etkilemektedir (Benight ve Bandura, 2004).

Bu tezin temel araştırma problemi, afet sahasında görev yapan personelin öz yeterlilik düzeylerinin ne olduğu ve bu yeterliliklerin müdahale süreçlerine yansımalarının nasıl gerçekleştiğidir. Özellikle Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 depremleri gibi yıkıcı afetlerde, arama kurtarma ve ilk müdahale faaliyetlerinin başarısı, büyük ölçüde bu bireysel yeterliliklerle ilişkili görünmektedir. Araştırmanın amacı ise, afet müdahale personelinin öz yeterlilik düzeylerini ölçmek, hangi alanlarda güçlü olduklarını ve hangi alanlarda desteğe ihtiyaç duyduklarını belirlemek, böylece afet yönetim sistemlerinde personel geliştirmeye yönelik veri temelli öneriler sunmaktır.

Bu nedenle öz yeterlilik, araştırmanın hem kuramsal temelini hem de uygulama hedeflerini belirleyen merkezî kavramdır. Ölçülen yeterlilik düzeyleri, hem müdahale kapasitesinin değerlendirilmesi hem de personel eğitimi, psikososyal destek planlaması ve görev dağılımı gibi uygulamalara yön vermede kullanılacaktır. Afetler, yalnızca fiziksel yıkıma yol açmakla kalmayıp, aynı zamanda bireylerin ruhsal, sosyal ve duygusal bütünlüğünü tehdit eden çok boyutlu krizlerdir. Bu durum, afet müdahale süreçlerinin yalnızca arama kurtarma ve lojistik desteğe indirgenemeyeceğini; aynı zamanda insan merkezli, bütüncül yaklaşımları içermesi gerektiğini göstermektedir. Afet ortamında ortaya çıkan ihtiyaçlar ve karşılaşılan zorluklar, bireylerin iyilik halini doğrudan etkileyerek, psikolojik dayanıklılıklarını zayıflatabilmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018).

2.5.3. Afet Müdahale Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

Afet sahasında karşılaşılan zorluklar, müdahale sürecinin çok boyutlu doğası nedeniyle oldukça çeşitlidir. En sık rastlanan sorunlardan biri, kurumlar arası koordinasyon eksikliğidir (Kurban ve Çıgman, 2025). Afet yönetimi; AFAD, yerel yönetimler, emniyet güçleri, sağlık ekipleri ve gönüllü kuruluşlar gibi çok sayıda paydaşın eş zamanlı iş birliğini gerektirir (Sarış ve Özer, 2024). Ancak bu kurumlar arasında net görev tanımlarının yapılmaması, bilgi paylaşımında gecikmeler yaşanması ve hiyerarşik karışıklıklar gibi nedenlerle müdahale süreci sekteye uğrayabilmektedir. Özellikle büyük ölçekli afetlerde karar alma süreçlerinin merkezileşmesi, yerel ekiplerin inisiyatif kullanmasını zorlaştırmakta ve sahadaki uygulamalarda zaman kaybına yol açmaktadır (Sarı, 2025; Liu, 2023). Türkiye özelinde yapılan araştırmalarda, afet sahasında görev alan personelin çoğu, koordinasyon eksikliği nedeniyle malzeme temini, görev paylaşımı ve bilgi akışında ciddi aksaklıklar yaşadığını belirtmektedir (Corbacioglu, S., ve Kapucu, N. 2006; Karancı ve Aksit, 2000). Bu durum, müdahale sürecinin işleyişini yavaşlatmakta ve afetzedelere yönelik hizmetlerin zamanında ve verimli bir şekilde ulaştırılmasını güçleştirebilmektedir.

Afet sonrası dönemde belirginleşen bu sorunlar genellikle geçici çözümlerle aşılmaya çalışılsa da, kalıcı iyileşme ancak afet müdahale planlarının sistematik, kapsayıcı ve psikososyal açıdan bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasıyla mümkündür. Bu bağlamda müdahale ekiplerinin yalnızca teknik değil, aynı zamanda psikososyal becerilerle donatılmış olması, zorluklarla baş edebilme kapasitesini artıracaktır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018).

Koordinasyon ve yönetimsel sorunlar; afet sonrası müdahalenin etkin olabilmesi için kurumlar arası koordinasyonun ve görev tanımlarının netliğinin hayati önemde olduğu vurgulanır. Özellikle psikososyal destek çalışma gruplarının yerel düzeyde etkinleştirilmesi, afet öncesi planlamaların yapılması ve illerdeki müdahale ekipleri ile eşgüdüm sağlanması gereklidir. Aksi takdirde, çakışan yetkiler ve haberleşme eksiklikleri müdahaleyi sekteye uğratır (Doğan, 2025; zcan, 2023).

Barınma ve fiziksel koşullar; afet sonrası geçici barınma alanlarının fiziksel koşulları, afetzedelerin ruhsal iyilik hallerini doğrudan etkileyen bir faktördür. Rehberde, adırkentlerde güvenlik, mahremiyet ve fiziksel koruma sağlanmadığında, bireylerin stres düzeylerinin arttığı belirtilmektedir. Aynı zamanda ekiplerin sahada görev yaparken barınma sorunlarıyla karşılaşması müdahale kapasitesini düşürür (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 31–32).

Yemek / İaşe Sorunları; iaşe hizmetleri yalnızca fiziksel ihtiyaçların giderilmesi değil, aynı zamanda psikolojik güvenin yeniden tesis edilmesinde önemli bir araçtır. Gıdaya erişimdeki düzensizlik veya adaletsizlik duygusu, afetzedelerle ekipler arasında güven sorunlarına neden olabilir. Psikososyal destek açısından sıcak yemek temini, bireylerde "sahipsizlik" hissini azaltır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 30).

Hijyen ve temizlik koşulları; temel hijyen malzemelerinin eksikliği, bulaşıcı hastalık riskinden öte, kişisel bütünlüğün zedelenmesi ve mahremiyet kaybı gibi psikososyal etkiler doğurur. Rehberde, özellikle kadınlar, çocuklar ve yaşlılar açısından tuvalet ve duş imkanlarının yeterli olması gerektiği ifade edilir. Bu alanların uygunsuzluğu yalnızca fiziksel değil, duygusal zarara da yol açar (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 32–33).

Hava şartları; soğuk, yağış, sıcaklık ve nem gibi hava koşullarının afetzedeler üzerindeki etkileri dolaylı psikososyal yükler yaratır. Rehberde çadırlar, konteynerler ve sahra hastanelerinde çevresel koşullara karşı dayanıklı altyapının sağlanmasın önemi vurgulanır. Aksi hlde soğuğa maruz kalma, ısınamama, nefes alma zorluğu gibi unsurlar psikolojik dayanıklılığı düşürmektedir (Janzen, 2022)

Uyku ve dinlenme İmkânları; afet bölgesinde gece uyuyamamak, aşırı gürültüye maruz kalmak ya da güvenlik kaygısıyla dinlenememek, ruhsal çöküntüyü artırır. Rehber, dinlenme alanlarının ayrılması, sessiz alanlar oluşturulması ve uyku hijyeni sağlanmasın önemli bir psikososyal müdahale olduğunu belirtir (Seto vd., 2019)

Psikolojik ve duygusal zorluklar; afet sonrası yaşanan çok, inkar, öfke, suçluluk ve çaresizlik gibi tepkiler rehberde geniş yer bulur. Bu duyguların normal olduğu

belirtilirken, özellikle “psikolojik ilk yardım”, “sevk ve yönlendirme” ve “çalışana destek” mekanizmalarının sistemli uygulanması gerektiği vurgulanır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 26–30).

Afetzede kaynaklı sorunlar; afetzedelerle iletişimde yaşanan zorluklar; panik, aşırı talep, dil engeli ya da travmatik tepkiler şeklinde olabilir. Rehber, bu durumlarda personelin aktif dinleme, empatik yaklaşım ve kültürel duyarlılık gibi becerilerle donatılması gerektiğini belirtir. Bu tür sorunlar, sadece bilgi eksikliğinden değil, afetzedelerin psikolojik durumundan kaynaklanabilir (Coşkun ve Gürbak, 2024).

Ekipman ve malzeme eksikliği; psikososyal destek müdahalelerinin etkin yürütülmesi için formlar, oyuncaklar, bilgi materyalleri, yönlendirme afişleri gibi ekipmanlar gereklidir. Ayrıca personelin sahada kalabilmesi için çadır, battaniye, araç gibi temel lojistik malzemeler kritik önemdedir. Eksiklik durumunda müdahale sınırlı kalır (Özüçelik ve Artan, 2024; Akdur, 2001).

Güvenlik sorunları; rehber, özellikle kadınlar ve çocuklar açısından güvenli alan oluşturulmasının hayati olduğunu belirtir. Fiziksel şiddet, taciz, hırsızlık veya tehdit algısı, afetzedelerin ve personelin güven hissini zedeleyerek destek hizmetlerine erişimi engeller. Güvenlik eksikliği, psikososyal travmaları tetikleyici bir unsurdur (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 32–33).

Bu çok yönlü sorunlar, müdahale süreçlerinin verimliliğini sınırlayarak hem görevli personelin çalışma koşullarını zorlaştırmakta hem de afetzedelerin ihtiyaçlarına zamanında ve etkili şekilde yanıt verilmesini güçleştirebilmektedir.

Afet Sonrası Müdahale Süreçlerinin Çok Boyutlu Doğası

Afet sonrası müdahale süreçleri, yalnızca fiziksel enkaz kaldırma ya da ilk yardım faaliyetlerinden ibaret değildir. Bu süreç; sağlık hizmetleri, barınma, gıda, su temini, güvenlik, iletişim, psikososyal destek ve toplumun yeniden yapılandırılması gibi çok sayıda disiplinler arası müdahale alanını kapsar. Bu nedenle afet sonrası müdahaleler çok boyutlu, çok aktörlü ve eş zamanlı yürütülmek zorundadır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018).

Çok disiplinli müdahale gerekliliği, afet sonrası müdahalede sağlık personeli, psikososyal destek ekipleri, yerel yönetimler, güvenlik güçleri, lojistik destek birimleri ve gönüllü kuruluşlar birlikte hareket eder. Her bir aktörün görevi farklıdır ve bu görevler arasında etkin koordinasyon sağlanmadığında müdahale süreci tıkanır (Alakara ve Seyhan, 2018).

Fiziksel, psikososyal ve toplumsal düzeyde müdahale, afet sonrası süreçte yalnızca fiziksel yaralanmalar değil, aynı zamanda psikolojik travmalar, sosyal ağların kopması ve toplum yapısında bozulmalar da meydana gelir. Bu nedenle müdahale programları; barınma, gıda ve hijyen kadar, psikososyal destek, travma danışmanlığı ve toplumsal dayanışmayı da kapsamalıdır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 22–30).

Acil, kısa vadeli ve uzun vadeli müdahale katmanları, afet sonrası müdahaleler zaman içinde evrilen bir doğaya sahiptir. İlk saatlerde acil sağlık ve arama-kurtarma hizmetleri öne çıkarken, izleyen günlerde barınma, gıda, psikolojik ilk yardım gibi alanlar ön plana geçer. Uzun vadede ise sosyal uyum, yeniden yapılanma ve bireylerin yaşamlarına entegrasyonu hedeflenir (IPKB, 2023).

Kırılgan gruplara özgü müdahale, çocuklar, yaşlılar, kadınlar, engelliler ve göçmenler gibi grupların afet sonrası ihtiyaçları farklılık gösterdiğinden, müdahale programlarının yaşa ve duruma duyarlı olarak tasarlanması gerekir. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2018), bu gruplar için özel psikososyal destek birimleri oluşturulmasını önermektedir (Arıca, vd. 2023; T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 22–30)

Afet sonrası müdahale süreci, tek boyutlu bir yardım faaliyeti değil; entegre, çok katmanlı ve çok aktörlü bir kriz yönetimi pratiğidir. Etkin müdahale için disiplinler arası iş birliği, koordinasyon, kırılgan gruplara duyarlılık ve psikososyal destek hizmetlerinin bütüncül olarak planlanması gerekmektedir. Bu süreçte yalnızca fiziksel yaralar değil, toplumsal ve duygusal travmalar da hedef alınmalıdır (Aksoy ve Kabasakal, 2023; Kök, 2023).

Afetlerin Bireysel ve Toplumsal Etkileri

Afetler, yalnızca fiziksel yıkımlara neden olmakla kalmaz; bireylerin psikolojik, sosyal ve kültürel dengelerini de sarsar. Bireysel düzeyde, ani kayıplar, travmatik yaşantılar, belirsizlik ve güvensizlik gibi duygular ön plana çıkar. Özellikle yakınlarını kaybeden bireylerde travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), yas tepkileri, uyku bozuklukları ve suçluluk hissi gibi psikolojik etkiler yaygındır (Korucu ve Özer, 2023; Karabacak Ç., 2023)

Toplumsal düzeyde afetler, sosyal dayanışma ağlarının zayıflamasına, topluluklar arasında gerilimlerin artmasına, kaynaklara erişimde bazı eşitsizliklerin yaşanmasına ve genel bir güvensizlik hissinin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu etkiler yalnızca afetten doğrudan etkilenen bireylerle sınırlı kalmamakta, çevre illerde ve farklı

toplumsal gruplarda da dolaylı olarak sosyal kaygılar ortaya çıkarabilmektedir. Bununla birlikte, afet müdahale sürecinde görev alan çalışanların da yaşanan olaylardan psikolojik açıdan etkilenebildiği gözlemlenmektedir. (IPKB, 2023).

2.5.4. Müdahale Ekiplerinin Rollerinin Psikososyal Boyutları

Afet sonrası müdahalelerde görev yapan ekipler (arama kurtarma personeli, sağlık çalışanları, psikososyal destek ekipleri vb.) yalnızca fiziksel müdahalelerle değil, aynı zamanda psikososyal destekleyici rollerle de yükümlüdür. Rehberde belirtildiği üzere, bu ekiplerin: Empati kurma, kriz anında doğru iletişim sağlama, afetzedeleri aktif dinleme, psikolojik ilk yardım sunma gibi sorumlulukları bulunmaktadır. Ancak bu roller, personel üzerinde de ciddi bir duygusal yük oluşturur. Müdahale ekiplerinin tükenmişlik, ikincil travmatizasyon ve stres gibi risklerle karşılaşmaları mümkündür (Gökçe ve Yılmaz, 2017; Türkiye Klinikleri, 2023). Bu nedenle "çalışana destek programları" önemli bir müdahale aracı olarak önerilmektedir (Türkiye Klinikleri,

Psikososyal Destek

Afet ve kriz gibi olağanüstü durumlar, bireylerin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal ve duygusal bütünlüğünü de derinden etkileyebilmektedir. Bu tür durumların ardından bireylerin ve toplulukların yaşadığı travmatik etkilerle baş edebilmeleri ve işlevselliklerini sürdürebilmeleri için çok boyutlu bir müdahale yaklaşımı olan psikososyal destek, afet yönetiminin vazgeçilmez bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. Psikososyal destek, yalnızca bireysel psikolojik iyilik hâlini değil, aynı zamanda bireyin sosyal çevresiyle olan ilişkilerini, toplumsal aidiyet duygusunu ve yaşam koşullarını da dikkate alan bütüncül bir müdahale biçimidir (Türk Kızılayı, 2008).

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2018) tarafından hazırlanan ulusal rehberde göre psikososyal destek; afet veya kriz yaşayan bireylerin yaşadıkları travmatik olayların etkisini en aza indirerek, onların yeniden günlük yaşama uyum sağlamalarını kolaylaştırmayı amaçlayan ve psikolojik ilk yardım, yönlendirme, bilgilendirme, grup çalışmaları, sosyal destek faaliyetleri gibi uygulamalardan oluşan sistematik bir müdahale sürecidir. Bu süreçte hem bireyin ruhsal durumuna hem de içinde bulunduğu sosyal bağlama odaklanılır. Psikososyal destek uygulamaları; psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, psikolojik danışmanlar ve benzeri meslek grupları tarafından yürütülürken, müdahalelerin etkinliği için çok disiplinli bir çalışma esas alınmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, s. 22–26).

Uluslararası ölçekte de benzer şekilde tanımlanan psikososyal destek kavramı, özellikle afet sonrası dönemde ruh sağlığı bozukluklarının önlenmesi ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından önemli bir araçtır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Ajansı (IASC) tarafından geliştirilen rehberlerde, psikososyal desteğin yalnızca klinik müdahalelerle sınırlı olmadığı; halk temelli, kültürel olarak duyarlı ve toplumun tüm kesimlerini kapsayan uygulamalar içerdiği vurgulanmaktadır (IASC, 2007; WHO, 2011).

Sonuç olarak psikososyal destek, afetin yol açtığı travmatik etkilerle başa çıkma sürecinde yalnızca afetzedelerin değil, aynı zamanda afet müdahale ekiplerinin, saha çalışanlarının ve toplulukların da duygusal ve sosyal yönden güçlendirilmesini amaçlayan çok katmanlı bir müdahale sistemidir. Bu yaklaşım, afet sonrası iyileşme sürecinin sürdürülebilirliğini ve toplumsal uyumun yeniden inşasını desteklemektedir.

Afet müdahale personeli (arama kurtarma ekipleri, sağlık çalışanları, sosyal hizmet uzmanları vb.), afetin hemen ardından sahada görev yaparak hem fiziksel hem de psikolojik açıdan zorlu koşullara maruz kalmaktadır. Bu açıdan; psikososyal destek yaklaşımı, yalnızca afetzedelerin değil, müdahale personelinin de ruhsal, sosyal ve duygusal bütünlüğünü korumayı hedefleyen çok boyutlu bir müdahale biçimidir (Gökçe ve Yılmaz, 2017; Özkul ve Çalık Var, 2018).

İkincil travmatizasyon riski, afet sahasında sürekli ölüm, kayıp ve yoğun acı deneyimlerine tanık olan müdahale personeli, zamanla ikincil travmatizasyon geliştirebilir. Bu durum; duygusal tükenme, empati yitimi, öfke, uyku bozuklukları ve görev reddi gibi sonuçlara yol açabilir. Psikososyal destek bu tür tepkilerin önlenmesi ya da erken müdahale ile azaltılması için kritik bir mekanizmadır (Yanboluoğlu, 2019)

Çalışana destek bileşeni, psikososyal destek yaklaşımının önemli bir bileşeni olan çalışana destek programları, müdahale sürecinde görev alan personelin psikolojik yükünü hafifletmeyi amaçlar. Bu destekler şunları içerebilir: Süpervizyon ve danışmanlık oturumları, psikolojik ilk yardım alanına yönelik eğitimler, rotasyon sistemleri ve görev dinlendirmeleri, duygusal boşalma ve paylaşım grupları. Bu uygulamalar, personelin görev sürdürülebilirliğini artırırken, tükenmişliği ve görevden ayrılma isteğini azaltır (Erdener, 2019; MEB, 2023).

Destek Veren de Desteklenmesi, “Destek veren de desteğe ihtiyacı vardır” ilkesi açıkça vurgulanır. Müdahale personeli çoğu zaman kendi ihtiyaçlarını geri plana atmakta, afetzedelere odaklandıkça kendi stres düzeylerini fark edememektedir. Bu durum uzun vadede duygusal yıpranma ve mesleki deformasyon yaratır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018).

Psikolojik ilk yardım yetkinliği, müdahale personelinin sadece fiziksel değil, psikolojik ilk yardım konusunda da donanımlı olması gerekir. Kriz anında sakinleştirici iletişim, aktif dinleme, yönlendirme gibi beceriler, hem afetzedeye destek sağlar hem de personelin kendine güvenini artırır (World Health Organization (WHO), 2011).

Kurumsal destek ve eğitim, psikososyal destek yaklaşımının müdahale personeli açısından etkili olabilmesi için sadece bireysel değil kurumsal düzeyde de desteklenmesi gerekir. Hizmet ncesi ve hizmet içi eğitimler, çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, görev sürelerinin düzenlenmesi gibi yapısal müdahaleler bu sürecin parçasıdır (IPKB, 2023).Psikososyal destek yaklaşımı, afet müdahale personelinin dayanıklılığını artıran, tükenmişliği önleyen, görevde kalıcılığı destekleyen bir ereve sunar. Bu yaklaşım, yalnızca afetzedeye yardım değil, yardım edeni koruma misyonunu da taşır. Bu nedenle müdahale planlarının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmelidir (IPKB, 2023).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Tasarım ve Katılımcılar

Bu araştırma, nicel ve nitel özellikler taşıyan bir tasarım kapsamında yürütülmüştür. Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında, akut müdahale döneminde Hatay ilinde aktif olarak görev yapan arama kurtarma personelinin öz yeterlilik düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma, afetin hemen ardından sahada görev almış personelin kendilerini görev açısından ne ölçüde yeterli gördüklerini ortaya koymak ve bu yeterliliği etkileyen bireysel ve mesleki değişkenleri analiz etmeyi hedeflemektedir.

Bu kapsamda araştırma, hem yüz yüze görüşmeler hem de çevrim içi anket uygulamaları aracılığıyla veri toplamaya olanak tanıyan bir yöntemle yürütülmüştür. Araştırma hem sahada görev yapan personelin öz yeterlilik düzeylerini ortaya koymayı hem de bu düzeylerin; yaş, cinsiyet, görev yılı, eğitim durumu ve afet deneyimi gibi değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma evrenini AFAD kurumunda çalışan Kahramanmaraş depreminde aktif rol almış ve sahada çalışmalarına devam eden kişiler hedef evreni oluşturmaktadır. 1713 kişiden oluşan arama kurtarma personeline gönüllülük esasına dayalı olarak toplamda 314 gönüllü katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Gerçekleştirilen gönüllü katılımcı sayısı 339 yani evrenin %19.78 ‘i olmuştur. Ölçek çalışmalarında örneklem büyüklüğünün ölçekteki madde sayısının beş ya da on katı olması önerilmektedir. Daha yüksek oranlarda kabul edilebilir (Worthington ve Whittaker, 2006). Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek 19 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Maddeler 5’li Likert ölçeğine göre derecelendirilir. Bu bilgilere dayanarak araştırmaya katılmayı kabul eden 339 Hatay ilinde sahada görev almış AFAD personeli örnekleme dahil edilmiştir.

Bu evrenin tercih edilmesinin başlıca nedenleri; AFAD personeli, Türkiye’de afetlere müdahale sürecinde görev ve sorumluluk açısından en yetkin kamu gücüdür. Özellikle arama kurtarma faaliyetlerinde görevli ekipler hem teknik açıdan donanımlı hem de afet anında karar alma ve uygulama becerilerine sahiptir. Afet müdahalesi gibi yüksek risk, stres ve belirsizlik içeren durumlarda görev yapan personelin öz yeterlilik düzeyi yalnızca bireysel değil, aynı zamanda organizasyonel performans açısından da kritik öneme sahiptir (Bandura, 1997). Saha verilerinin doğrudan afet ortamında

çalışmış personelden toplanması, çalışmanın geçerliliğini ve özgünlüğünü artırmıştır. Ayrıca, literatürde AFAD personeline özgü karma yöntemli çalışmaların sınırlı olması bu çalışmaya katkı değerini yükseltmektedir.

Tablo 5. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizi sonuçları

Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Maddeleri	Madde Toplam Korelasyon Değeri	Madde Silindiğinde Cronbach'ın Alfa Değeri
Soru 1- Afetin yarattığı göreceli hasarı tespit edebilirim	.577	.619
Soru 2- Yaraları doğru ve hızlı bir şekilde değerlendirebilirim	.519	.624
Soru 3- Afetten sonra ortaya çıkabilecek bulaşıcı hastalık veya akut zehirlenme gibi salgın durumlarını değerlendirebilirim	.575	.619
Soru 4- Kronik hastalar ve engelliler gibi hassas grupları tanıyabilirim	.535	.623
Soru 5- Triaj uygulayabilirim	.462	.625
Soru 6- Debridman, hemostaz, bandajlama ve sabitleme yapabilirim	.449	.626
Soru 7- Transfer anında yaralıyı kaldırabilirim	.007	.664
Soru 8- Yaralıyı nakil edebilirim	-.019	.665
Soru 9- Acil durum kurtarma tekniklerini uygulayabilirim	.342	.644
Soru 10- Kritik hastaların yoğun bakımı ve hemşirelik bakımını yapabilirim	.428	.619
Soru 11- Afet bölgesinde bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ve kontrolünü yapabilirim	.411	.622
Soru 12-Afetzedelerin ilk psikolojik değerlendirmesini yapabilirim	.565	.620
Soru 13- Afetten sonra ortaya çıkabilecek Post travmatik stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete gibi yaygın psikiyatrik ve psikolojik sorunları tanıyabilirim	.019	.683
Soru 14- Afetzedelere temel psikolojik tedaviyi sağlayabilirim	.223	.653
Soru 15- Afet bölgesinde psikiyatrik ve psikolojik tedavi ihtiyacı olan afetzedelerin sevkini yapabilirim	.207	.653
Soru 16- Kendi psikolojik durumumu ayarlayarak çalışma ortamına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilirim	.015	.684
Soru 17- Diğer ekip üyeleriyle iletişim kurarak işbirliğine dayalı iyi bir ilişki oluşturabilirim	-.146	.679
Soru 18- Afetzede ve akrabalarıyla etkin bir şekilde iletişim kurup iyi bir hemşire-hasta ilişkisi oluşturabilirim	-.086	.694
Soru 19- İnsancıl bir yaklaşımla, empati ve sevgiyle mesleki etik kurallara uyabilirim	.003	.664
$\alpha=0.660$		

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi sonucu Tablo 5’de verilmiştir. (Tablo 5). Cronbach Alfa değerlerinin 0,60’tan büyük olması, kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir. Sonuç incelendiğinde (Tablo 6). Afete Müdahale Öz Yeterlik güvenirlik katsayısı 0,660 olarak bulunmuş olup, çalışmada kullanılan ölçeğin içsel tutarlılığının iyi olduğunu görülmektedir. Hemşirelik kavramları ile ilgili maddelerin yer aldığı iki alt boyutun Cronbach alfa güvenirlik değerleri düşük olduğundan ölçek verilerinin değerlendirilmesinde sadece genel ölçek ortalama puanı dahil edilmiştir.

Tablo 6. Cronbach’ Alpha Değeri

Ölçek ve Alt boyutları	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
AMÖYÖ Ölçek toplamı	19	0.660
Yerinde kurtarma yetkinliği	11	0.770
Afette psikolojik hemşirelik yeterliği	4	0.455
Afette üstlenilen rolün niteliği ve uyum yeterliği	4	-0.605

3.2. Yöntem

3.2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem (*mixed method*) tercih edilmiştir. Karma yöntem, özellikle bireysel yeterlilik, tutum, algı ve davranış gibi hem ölçülebilir hem de bağlama duyarlı yapıların incelendiği çalışmalarda etkili şekilde kullanılan bir araştırma modelidir (Creswell ve Plano Clark, 2018). Bu yaklaşım, araştırma sorularına hem genellenebilir sayısal sonuçlar hem de derinlemesine bağlamsal açıklamalar getirme imkânı sağlar (Ivankova, Creswell ve Stick, 2006).

Karma yöntemin tercih edilmesinin temel gerekçesi, öz yeterlilik gibi bireye özgü bir psikolojik yapının yalnızca nicel araçlarla sınırlı biçimde değerlendirilmesinin sahadaki gerçekliği yansıtmakta yetersiz kalacağı varsayımdır. Öz yeterliliğe ilişkin düzeyse veriler, niteliksel verilerle desteklendiğinde çok daha işlevsel hâle gelir. Bu nedenle araştırmada hem geçerli bir ölçüm aracı kullanılmış hem de katılımcıların deneyimlerinden elde edilen nitel veriler analiz edilmiştir (Johnson, Onwuegbuzie ve Turner, 2007).

Araştırmanın verileri Sosyodemografik Özellikler Anketi, açık uçlu sorular ve ‘‘Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ)’’ Türkçe versiyonu kullanılarak toplanmıştır.

3.2.2. Sosyodemografik Özellikler

Ankette, katılımcı personellerin gönüllü katılım sağlayıp sağladıkları, cinsiyet, yaş, görevi, medeni durumu, eğitim düzeyi, mesleki hizmet süresini sorgulayan 6 madde bulunmaktadır. Çalışmada katılımcılara sosyodemografik olarak yönetilecek sorular yanında, evet/ hayırlı ve karşılaştıkları ve baş edebildikleri sorunları ölçebilmek amacıyla açık uçlu sorularda yöneltilmiştir.

3.2.3. Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (DRSES) (AMÖYÖ)

Afetlerde müdahale kapasitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilen öz yeterlilik ölçekleri, afet ve acil durumlara yönelik mesleki yeterliliğin ölçülmesinde önemli araçlar sunmaktadır. Bu bağlamda hemşirelik öğrencilerinin afetlere müdahale sürecindeki öz yeterlilik düzeylerini belirlemek amacıyla Li ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen Disaster Response Self-Efficacy Scale, Türkçeye Koca ve Türe (2020) tarafından uyarlanmıştır (Koca, B., Çağan, Ö., ve Türe, A., 2020).

Uyarlanan bu ölçek, literatürde Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ) toplam 19 maddeden oluşmakta ve her bir madde 5’li Likert tipi derecelendirme ile puanlanmaktadır (1 = Hiç güvenmiyorum, 5 = Tamamen güveniyorum). Ölçekten alınabilecek toplam puan aralığı 19 ile 95 arasında değişmekte, yüksek puanlar bireyin afete müdahale öz yeterliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır:

1. Yerde Kurtarma Yeterliliği: Fiziksel müdahale, ilkyardım ve temel sağlık hizmetlerine ilişkin yeterlilikleri kapsar.
2. Afet Psikolojik Hemşirelik Yeterliliği: Afet sonrası psikolojik destek sağlama ve travma yönetimiyle ilişkilidir.
3. Afet Rolü Kalitesi ve Adaptasyon Yeterliliği: Afet anında hemşirelik rolünü üstlenme ve uyum sağlama becerilerini değerlendirir.

Uyarlama çalışmasında ölçeğin kapsam geçerlik indeksi 0,99 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin genel iç tutarlılığı oldukça yüksektir (Cronbach Alfa katsayısı: 0,96) ve üç alt boyutun her biri için ayrı ayrı da yüksek düzeyde güvenilirlik değerleri elde edilmiştir (örneğin, yerinde kurtarma alt boyutunda $\alpha = 0,93$). Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin üç faktörlü yapısını desteklemiş ve model uyum indeksleri

kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur (RMSEA = 0,077; CFI = 0,98; GFI = 0,87; $\chi^2/df = 2,604$). (Koca vd.2020)

Ölçek Tercihinin Gerekçesi

Bu araştırmada, AFAD personelinin afete müdahale sürecine ilişkin öz yeterlilik düzeylerini belirlemek amacıyla Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ) kullanılmıştır. Bu ölçeğin tercih edilme nedeni, afet bağlamında müdahaleye özgü olarak geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik güvenirlik çalışmaları tamamlanmış ölçme araçlarından biri olmasıdır (Koca, Çağan ve Türe, 2020). Öz yeterliliği ölçmek amacıyla sıklıkla kullanılan Genel Öz Yeterlilik Ölçeği (GSE) (Schwarzer ve Jerusalem, 1995) ya da Bandura'nın duruma özgü öz yeterlilik ölçekleri gibi araçların, afet müdahale bağlamına doğrudan hitap etmediği görülmektedir (Bandura, 2006). Bu ölçekler genel beceri inançlarını ölçerken, afet gibi çok boyutlu, kriz ortamlarında ihtiyaç duyulan spesifik yetkinlikleri değerlendirmekte yetersiz kalmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013). AMÖYÖ ise afet anında görev yapan personelin sahip olması gereken kritik yeterlilik alanlarını kapsamaktadır. Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır: yerinde kurtarma yeterliliği, afet psikolojik hemşirelik yeterliliği ve afet rolü kalitesi ve adaptasyon yeterliliği (Koca vd., 2020). Bu alt boyutlar, AFAD personelinin sahadaki görevleriyle doğrudan ilişkilidir. Örneğin, "yerinde kurtarma" alt boyutu, arama kurtarma faaliyetlerinde görev alan bir müdahale personelinin ilk yardım, temel yaşam desteği ve fiziksel müdahale gibi sorumluluklarını ölçmeye uygundur (Bandura, 1977; Koca vd., 2020). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmış olması, yüksek düzeyde iç tutarlılık sergilemesi (Cronbach's $\alpha = 0,96$) ve psikometrik açıdan geçerli bir yapıya sahip olması, kullanılabilirliğini artıran diğer etkenlerdir (Koca vd., 2020). Ayrıca, ölçek 5'li Likert tipi yapıdadır ve 19 maddeden oluşmaktadır. Bu da saha koşullarında kısa sürede uygulanabilmesine olanak tanımaktadır (Hair vd., 2010). Türkçe'de afet müdahalesine özgü geliştirilmiş ve akademik ölçütlere göre geçerlik güvenirlik çalışmaları tamamlanmış başka bir öz yeterlilik ölçeğinin bulunmaması, bu çalışmada AMÖYÖ'nün tercih edilmesini zorunlu ve gerekçeli kılmıştır. Araştırmanın amacı ve örnekleme doğrultusunda, bu ölçek bağlamla uyumlu, uygulanabilir ve yorumlanabilir bir araç olarak değerlendirilmiştir (Koca vd., 2020).

Sınırlılıklar

Bu ölçeğin uygulamasında karşılaşılan en önemli sınırlılıklardan biri, afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ), ilk etapta bu araştırma için uygun bir ölçme

aracı gibi görünse de, uygulama sürecinde bazı sınırlılıklar gözlemlenmiştir. Ölçeğin daha önceki çalışmalarda özellikle hemşirelik mesleği bağlamında kullanıldığı ve yalnızca bu alanda alt boyutlara ayrılarak test edildiği görülmektedir (Koca, Çağan ve Türe, 2020). Çalışmada alt boyutlara yönelik iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's α) hesaplama sürecine bazı alt boyutların düşük cronbach alfa skorundan dolayı alt boyutlar değerlendirmeye dahil edilmemiştir. Bazı maddeler hemşirelik disiplinine özgü kavramlar içerdiğinden, istatistiksel oranı etkilediği düşünülmüştür. Bu nedenle, genel ölçek ortalama değeri sonuçları sadece genel ölçek puanlaması değerlendirme sürecine dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Araştırmanın nicel verileri, daha önce geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş bir öz yeterlilik ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Bu ölçek, afet müdahalesinde görev alan personelin kendi yetkinliğine ilişkin algılarını (problem çözme, karar verme, bağımsız hareket etme, müdahale yeteneklerini vb.) ölçmeyi hedeflemektedir. Uygulama sonucunda elde edilen Cronbach's Alpha değeri 0.66 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu değer, ideal sınır olan 0,70'in altında kalsa da saha koşullarında yürütülen sosyal bilim araştırmalarında "sınırlı kabul edilebilir" düzeyde güvenilir olarak değerlendirilmektedir (Cronbach, 1951; Taber, 2018). Literatürde kabul edilen alt sınırdan yer almakla birlikte, ölçeğin uygulandığı örneklem ile özgün olarak geliştirildiği evren arasındaki farklılıkların bu sonucu etkilediği düşünülmektedir. Ölçme aracının nitel verilerle desteklenmesi, sonuçların yorumlanabilirliğini güçlendirmiştir. Tez kapsamında yürütülen nicel analizlerde öncelikle verilerin dağılım özellikleri değerlendirilmiş, bu bağlamda çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) (Tablo 7) değerleri incelenerek verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Normal dağılım gösteren değişkenler için parametrik testler olan Independent Samples T-Testi ve One-Way ANOVA testleri uygulanmıştır (Field, 2018). Normal dağılım varsayımının sağlanmadığı durumlarda ise parametrik olmayan testler olarak; Mann-Whitney U testi ile Kruskal Wallis testi kullanılmıştır (Pallant, 2020). Çalışma verilerinin analizinde istatistiksel programlardan SPSS25 Paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler sayılar, yüzdeler ve ortalama değerler kullanılarak yapılmıştır. Tüm parametreler normal dağılım göstermediğinden değerlendirmelerinde parametrik olmayan istatistiki yöntemler kullanılmıştır. İki'den fazla bağımsız grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi, ikili gruplar arası kıyaslamalarda Mann

Whitney U testi, korelasyon analizinde Pearson veya parametrik olmayan verilerde Spearman korelasyon analiz testleri kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel verileri, katılımcılara yöneltilen açık uçlu sorular elde edilmiştir. Katılımcılardan, afet sahasında karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklara karşı geliştirdikleri baş etme yöntemlerini kendi ifadeleriyle açıklamaları istenmiştir. Bu veriler, tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir (Braun ve Clarke, 2006).

Nitel verilerin değerlendirilmesinde tematik analiz en yaygın değerlendirme yöntemlerindedir. (Ahmad ve ark, 2025) . Bu çalışmanın nitel değerlendirilmesinde, yarı yapılandırılmış görüşme formlarından alınan cevaplar tematik olarak kod ve tema oluşturarak değerlendirildi. Analiz sürecinde veriler, daha düzenli ve sistematik biçimde işlenebilmesi amacıyla Microsoft Excel programı aracılığıyla kodlanmıştır. Her katılımcının yanıtı ayrı satırlara yazılmış; anlam birimleri, kodlar ve temalar ayrı sütunlar şeklinde organize edilmiştir. Excel, bu süreçte veri yönetimini kolaylaştırmış, temalar arası örüntülerin tespit edilmesini sağlamış ve analiz sürecini izlenebilir kılmıştır (Nowell vd., 2017). Kelime bulutlarının görselleştirilmesinde (WordArt.com) kelime bulutu oluşturma aracı kullanılmıştır.

Anket formlarında nitel verilerin derinlemesine değerlendirilmesinde 2-400 kişilik örneklem kullanılabilir. Bu çalışmada ölçek soruları yanında tematik kodlama analizlerine katılımcıların tamamı (N=339) dahil edilmiştir. Örneklemdeki katılımcı sayısının ne kadar olabileceği ile ilgili kesin bir sınırlama yerine tematik analiz sonucunun doygunluğundan bahsedilmektedir (Fugard ve Potts,2015).

3.4. Yöntemin Araştırmaya Katkısı

Bu çalışmada kullanılan karma yöntem yaklaşımı, öz yeterlilik gibi bireysel bir yapının hem ölçülebilir yönünü hem de saha koşullarındaki yansımaları birlikte değerlendirme olanağı sunmuştur. Nicel veri, katılımcıların öz yeterlilik düzeylerinin genel dağılımını ortaya koyarken; nitel veriler, bu yeterliliğin hangi koşullarda sınındığını ve sahada ne tür zorluklarla karşılaşıldığını anlamamıza yardımcı olmuştur. Bu sayede araştırmanın hem açıklayıcılığı hem de derinlemesine tematik inceleme imkanı artmıştır.

3.5. Etik Onay

Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama çalışmalarını yapan Koca ve arkadaşlarından e-posta yoluyla yazılı izin alınmıştır (EK3). Etik onay Gümüşhane Üniversitesi Etik Kurulu'ndan (EK4) alınmıştır. (Onay no E-95674917-

108.99-322057) Aynı zamanda AFAD personelini kapsadığı için 24.04.2025 tarihinde kurum izinde (EK2) alınmıştır. Veri toplama sürecinde tüm katılımcılara konu hakkında bilgi verilerek sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

4. BULGULAR

4.1.Sosyodemografik Değişkenler

Araştırmaya toplam 339 kişi katılmıştır. Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların %87,3'ü erkek (n=296), %12,7'si ise kadın (n=43) bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların görev dağılımlarına bakıldığında; %78,2'si arama kurtarma personeli (n=265), %19,2'si arama kurtarma takım amiri (n=65) ve %2,7'si şube müdürü (n=9) olarak görev yapmaktadır (Tablo 7).

Yapılan tanımlayıcı istatistik analizinde sosyodemografik değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, "Cinsiyet" ve "Görev" değişkenleri normal dağılımdan önemli ölçüde sapma göstermektedir. Bu sapmalar, ilgili gruplarda dağılımın homojen olmadığını ve bazı kategorilerin katılımcıların çoğunluğunu oluşturduğunu göstermektedir. Diğer değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri ise genel olarak +2 ila -2 arasındakiler normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. (Tablo 7).

Saha uygulamalarında aktif olarak görev alan arama kurtarma personel ünvanına sahip kişiler çoğunlukta idi. Medeni durum açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların %69,6'sının evli (n=236), %30,4'ünün ise bekar (n=103) olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların eğitim düzeylerine ilişkin dağılım incelendiğinde, %16,8'inin ortaöğretim (n=57), %52,8'inin önlisans (n=179), %15'inin lisans (n=51), %14,5'inin yüksek lisans (n=49) ve %0,9'unun doktora (n=3) mezunu olduğu görülmektedir. Personelin büyük çoğunluğu önlisans seviyesinde eğitim almış, aynı zamanda lisansüstü eğitim oranları da yaklaşık %15'e yakındır. Katılımcıların kamu hizmetinde geçirdikleri süre ise, %26'sının 1-5 yıl (n=88), %21,5'inin 6-10 yıl (n=73), %27,4'ünün 11-20 yıl (n=93) ve %25,1'inin 21-25 yıl (n=85) arasındadır. Katılımcıların yaşları 22 ile 59 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması $39,84 \pm 10,37$ olarak hesaplanmıştır. Katılımcı grubunun geniş bir yaş aralığını kapsadığını ve orta yaş grubunun ağırlıkta olduğunu göstermektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Sosyodemografik Veri Analizi

Değişkenler	n	%	Çarpıklık	Basıklık
Yaş	22-30	87	25.7	0.269
	31-43	99	29.2	-1.939
	44-48	76	22.4	
	49 ve üzeri	77	22.7	
Cinsiyet	Kadın	43	12.7	-2.253
	Erkek	296	87.3	3.092
Görev	Arama	265	78.2	1.857
	Kurtarma			2.655
	Personeli			
	Arama	65	19.2	
Medeni Hali	Kurtarma			
	Takım Amiri			
Eğitim Seviyesi	Şube Müdürü	9	2.7	
	Evli	236	69.6	0.670
	Bekar	103	30.4	-0.189
	Orta öğretim	57	16.8	0.670
Eğitim Seviyesi	Önlisans	179	52.8	-0.189
	Lisans	51	15.0	
	Yüksek Lisans	49	14.5	
	Doktora	3	0.9	
Hizmet Yılı	1-5 Yıl	88	26.0	-0.059
	6-10 Yıl	73	21.5	-1.381
	11-20 Yıl	93	27.4	
	21-25 Yıl	85	25.1	
Değişkenler	Ortalama	± SS	n	
Yaş	39,84	10.37	339	

Tablo 8. Nitel veri analizi

Değişkenler		n	%
Zamanı Etkin Kullanma	Evet	188	55.5
	Hayır	151	44.5
İş Akışı İçin Planlama Durumu	Evet	169	49.9
	Hayır	170	50.1
Herhangi Bir Afete Maruz Kalma Durumu	Evet	339	100.0
	Hayır	0	0
Yaşanılan afetin Adı Yılı	2023 6 Şubat Depremi	22	6.5
	2023 6 Şubat Depremi	49	14.5
	2011 Van Depremi		
	2023 6 Şubat Depremi	231	68.1
	2011 Van Depremi		
	2003 Bingöl Depremi		
Afete Müdahale Etme Durumu	2023 6 Şubat Depremi	37	10.9
	2011 Van Depremi		
	2003 Bingöl Depremi		
	1999 Gölçük Depremi		
Müdahale Edilen Afetin Adı ve Yılı	Evet	339	100
	Hayır	0	0
Toplam	Doğa Kaynaklı Afetler	277	81,7
	Kaza Kaynaklı Afetler	0	0
	Doğa ve Kaza Kaynaklı Afetler	1,2	18,3
Toplam		339	100.0

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların %55,5'i zamanı etkin kullandığını belirtirken, %44,5' "Hayır" cevabı bildirmiştir. İş akışı için planlama yapma konusunda katılımcıların %49,9'u planlama yaptığını ifade ederken, %50,1'i herhangi bir planlama yapmadığını belirtmiştir. Afetlere yönelik müdahale süreçlerinde planlama alışkanlıkları ve sistematik hazırlık düzeyine ilişkin gelişime açık alanların bulunduğunu göstermektedir. Katılımcıların tamamı (%100) geçmişte en az bir afete maruz kaldığını belirtmiştir. Çalışmanın yapıldığı bölgede afetlerin yaygın olduğunu ve toplumun afetlerle doğrudan temas hâlinde olduğunu göstermektedir. Yaşanılan afet türleri incelendiğinde, katılımcıların %68,1'i 2023 Kahramanmaraş, 2011 Van ve 2003 Bingöl depremlerine birlikte maruz kaldığını ifade etmiştir. %14,5'i yalnızca 2023 Kahramanmaraş ve 2011 Van depremlerini yaşadığını belirtirken, %10,9'u ise 1999 Gölçük depremini de bu deneyimlere eklemiştir. Bu oranlar, katılımcıların büyük bir kısmının birden fazla yıkıcı deprem deneyimi yaşadığını göstermektedir. (Tablo 8)

Afete müdahale etme durumu açısından katılımcıların tamamı (%100) en az bir afete müdahalede bulunduğunu belirtmiştir. Bu sonuç, katılımcıların sahada aktif roller üstlendiklerini ve uygulamalı deneyime sahip olduklarını göstermesi açısından

önemlidir. Müdahale edilen afet türlerine bakıldığında, %81,7 oranında doğa kaynaklı afetlere müdahale edildiği görülmektedir. Buna karşın yalnızca %18,3'ü hem doğa hem de kaza kaynaklı afetlere müdahale ettiğini belirtmiştir. Kaza kaynaklı afetlere tek başına müdahale eden ise bulunmamaktadır. (Tablo 8).

4.2. Nicel Verilerinin Değerlendirilmesi

Tablodaki verilere göre, afet müdahale sürecinde görev alan katılımcıların öz yeterlilik ve özgüven düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcılar, özellikle karar verme, hasar tespiti ve ilk müdahale gibi temel görevlerde kendilerine güvendiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin, S1 – “Afetin yarattığı göreceli hasarı tespit edebilirim” ifadesine katılımcıların %54.5'i, “kendime tam güveniyorum” yanıtını vermiştir. Benzer şekilde, S2 – “Yaraları doğru ve hızlı bir şekilde değerlendirebilirim” ifadesinde %55.8'lik bir oran “temelde kendimden eminim” yanıtıyla kendine güven düzeyini ortaya koymuştur. Bu veriler, katılımcıların afet sahasında karşılaştıkları görevleri yerine getirme konusunda yüksek özgüvene sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların çeşitli durumlara yönelik kendilerine olan güvenlerinin farklılık gösterebildiği de görülmektedir. Örneğin, S16 – “Kendi psikolojik durumumu ayarlayarak çalışma ortamına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilirim” ifadesine verilen yanıtlar arasında yer alan %44.8'lik oran, bu konuda bireysel farklılıkları ortaya koymaktadır. Bu durum, afet sahasının çok yönlü yapısına karşı katılımcıların esnek ve farklı koşullara uyum sağlayabilme becerisine sahip olduklarını yansıtmaktadır. Genel değerlendirmede, katılımcıların hem operasyonel hem de psikososyal görevlerde kendilerine güven duydukları ve afet ortamında sorumluluklarını yerine getirme konusunda yüksek bir yeterlik sergiledikleri anlaşılmaktadır (Tablo 9).

Katılımcıların afet müdahalesi kapsamındaki teknik becerilere yönelik öz yeterlilik düzeyleri incelendiğinde, birçok alanda yüksek bir özgüven sergiledikleri görülmektedir. Örneğin, S5 – “Trijaj uygulayabilirim” ve S6 – “Debridman, hemostaz, bandajlama ve sabitleme yapabilirim” ifadelerinde katılımcıların yaklaşık yarısı kendilerine güven duyduklarını ifade etmiştir. Bu durum, uygulamalı alanlarda görev alabilecek bir kapasitenin büyük ölçüde mevcut olduğunu göstermektedir. Ayrıca, S7 – “Transfer anında yaralıyı kaldırabilirim” ve S9 – “Acil durum kurtarma tekniklerini uygulayabilirim” ifadelerinde, katılımcıların özgüven düzeyleri oldukça yüksektir. Bu iki maddeye verilen yanıtlar incelendiğinde, sırasıyla %93.2 ve %82.9 oranlarında olumlu yanıtlar alınmış ve bu da saha uygulamalarına yönelik güçlü bir yeterlik ve görev bilinci olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, bazı teknik ve tıbbi

konularda katılımcıların bireysel olarak farklı güven düzeyleri sergilediği de görülmektedir. S10 – “Kritik hastaların yoğun bakımı ve hemşirelik bakımını yapabilirim” ve S11 – “Afet bölgesinde bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ve kontrolünü yapabilirim” ifadelerinde, katılımcıların yanıt dağılımlarında %35.3 ile %38.1 aralığında değişen güven düzeyleri gözlenmiştir. Bu farklılıklar, uzmanlık gerektiren bazı alanlarda doğal olarak çeşitlilik gösterebilecek bireysel deneyim farklarını yansıtmaktadır. Son olarak, S19 – “İnsancıl bir yaklaşımla, empati ve sevgiyle mesleki etik kurallara uyabilirim” ifadesine verilen %94.4 oranındaki yüksek güven yanıtı, katılımcıların etik değerlere bağlılıkları ve mesleki sorumluluk bilinci açısından oldukça güçlü bir duruş sergilediklerini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, afet müdahalesine katılan personelin büyük bir çoğunluğunun öz yeterlilik ve özgüven düzeylerinin yüksek olduğu, çeşitli görev ve durumlara yönelik hazır bulunuşluklarının yüksek seviyede idi (Tablo 9).

Tablo 9. Özyeterlilik Ölçeği Soruların Frekans Dağılımı

Soru	n	Kendime Güvenim Tam		Temelde Kendimden Eminim		Biraz Kendime Güvenim Var		Temelde Kendime Güvenim Yok	
		F	%	F	%	F	%	F	%
S1- Afetin yarattığı göreceli hasarı tespit edebilirim	339	185	54.5	154	45.4	0	0.0	0	0.0
S2- Yaraları doğru ve hızlı bir şekilde değerlendirebilirim	339	189	55.8	150	44.2	0	0.0	0	0.0
S3- Afetten sonra ortaya çıkabilecek bulaşıcı hastalık veya akut zehirlenme gibi salgın durumlarını değerlendirebilirim	339	188	55.5	151	44.5	0	0.0	0	0.0
S4- Kronik hastalar ve engelliler gibi hassas grupları tanıyabilirim	339	187	55.2	152	44.8	0	0.0	0	0.0
S5-Triaj uygulayabilirim	339	178	52.5	144	42.5	17	5,0	0	0.0

Tablo 9.(Devamı)

S6- Debridman, hemostaz, bandajlama ve sabitleme yapabilirim	339	183	54.0	139	41.0	17	5,0	0	0.0
S7- Transfer anında yaralıyı kaldırabilirim	339	316	93.2	23	6.8	0	0.0	0	0.0
S8- Yaralıyı nakil edebilirim	339	312	92.0	27	8,0	0	0.0	0	0.0
S9- Acil durum kurtarma tekniklerini uygulayabilirim	339	281	82.9	58	17.1	0	0.0	0	0.0
S10- Kritik hastaların yoğun bakımı ve hemşirelik bakımını yapabilirim	339	120	35.3	123	36.3	44	13.0	52	15.3
S11- Afet bölgesinde bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ve kontrolünü yapabilirim	339	129	38.1	114	33.6	44	13,0	52	15.3
S12-Afetzedelerin ilk psikolojik değerlendirmesini yapabilirim	339	180	53.1	159	46.9	0	0.0	0	0.0
S13- Afetten sonra ortaya çıkabilecek Post travmatik stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete gibi yaygın psikiyatrik ve psikolojik sorunları tanımlayabilirim	339	149	44.0	100	29.5	81	23.9	9	2.7
S14- Afetzedelere temel psikolojik tedaviyi sağlayabilirim	339	157	46.3	110	32.4	59	17.4	13	3.8
S15- Afet bölgesinde psikiyatrik ve psikolojik tedavi ihtiyacı olan afetzedelerin sevkini yapabilirim	339	171	50.4	110	32.4	58	17.1	0	0.0
S16- Kendi psikolojik durumumu ayarlayarak çalışma ortamına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilirim	339	152	44.8	102	30.1	74	21.8	11	3.2

Tablo 9.(Devamı)

S17- Diğer ekip üyeleriyle iletişim kurarak işbirliğine dayalı iyi bir ilişki oluşturabilirim	339	249	73.5	90	26.5	0	0.0	0	0.0
S18- Afetzedede ve akrabalarıyla etkin bir şekilde iletişim kurup iyi bir hemşire-hasta ilişkisi oluşturabilirim	339	7	2.1	102	30,1	133	39.2	97	28.6
S19- İnsancıl bir yaklaşımla, empati ve sevgiyle mesleki etik kurallara uyabilirim	339	320	94.4	19	5.6	0	0.0	0	0.0

Tablo 10’da Katılımcıların Afet Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ) toplam puanları ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki analiz edilmiş, elde edilen veriler istatistiksel test sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Yaş gruplarına göre öz yeterlilik puanları 22-30 yaş grubunda 84.04 ± 4.77 , 31-43 yaş grubunda 83.15 ± 5.04 , 44-48 yaş grubunda 84.34 ± 4.52 ve 49 yaş ve üzeri grupta 84.01 ± 4.68 olarak bulunmuştur. Yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamış, bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p = 0.353$). Cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde, kadın katılımcıların AMÖYÖ puanı 83.37 ± 4.48 , erkeklerin ise 83.91 ± 4.72 olarak hesaplanmış; Mann-Whitney U testi sonucunda bu farkın da istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p = 0.470$). Görev değişkenine göre arama kurtarma personelinin ortalaması 83.76 ± 4.67 , arama kurtarma takım amirinin 84.28 ± 4.76 ve şube müdürünün 83.00 ± 4.69 ’dur. Görev grupları arasındaki farkın da anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p = 0.601$). Medeni hal değişkeni açısından incelendiğinde, evli katılımcıların ortalaması 83.67 ± 4.77 , bekarların ise 84.22 ± 4.47 olup, bu fark da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = 0.153$). Eğitim seviyesine göre öz yeterlilik puanları ortaöğretim mezunlarında 83.00 ± 4.55 , önlisans mezunlarında 84.07 ± 4.60 , lisans mezunlarında 83.47 ± 5.19 , yüksek lisans mezunlarında 84.29 ± 4.48 ve doktora mezunlarında 85.33 ± 6.81 olarak gözlemlendi ($p = 0.507$) (Tablo 10).

Hizmet yılı değişkenine göre 1-5 yıl çalışanların ortalaması 84.03 ± 4.74 , 6-10 yıl çalışanların 82.88 ± 4.98 , 11-20 yıl çalışanların 83.94 ± 4.45 ve 21-25 yıl çalışanların 84.37 ± 4.57 olup; hizmet süresine bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p = 0.226$). Zamanı etkin kullandığını belirtenlerin ortalaması 83.73 ± 4.80 , kullanmadığını belirtenlerin 83.98 ± 4.53 , iş akışı planı yapanların ortalaması 84.10 ± 4.83 , yapmayanların

ise 83.59 ± 4.53 olarak belirlenmiş; bu değişkenlerin her ikisinde de anlamlı fark bulunmamıştır ($p = 0.496$ ve $p = 0.253$). Genel olarak değerlendirildiğinde, AMÖYÖ toplam puanlarının ortalaması 83.84 ± 4.68 olup, tüm sosyodemografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$). Bu sonuç, afet müdahale öz yeterlilik düzeylerinin yaş, cinsiyet, görev, medeni hal, eğitim düzeyi, hizmet süresi gibi temel demografik özelliklerden bağımsız olarak benzer düzeyde seyretmekte olduğunu göstermektedir (Tablo 10).

Tablo 10. AMÖYÖ Puan Toplam ve Sosyademografik Değişken Analizleri

AMÖYÖ Toplam ve Sosyademografik	Min-Maks.	Ort $\pm$ sd	p
Yaş Grupları*	22-30	74-93	84.04 ± 4.77 0.353 ^a
	31-43	70-94	
	44-48	75-93	
	49 ve üzeri	75-92	
Cinsiyet	Kadın	74-93	83.37 ± 4.48 0.470 ^b
	Erkek	70-94	
Görev	Arama Kurtarma	70-93	83.76 ± 4.67 0.601 ^c
	Arama Kurtarma Takım	75-94	
	Sube Müdürü	76-89	
Medeni Hali	Evli	70-94	83.67 ± 4.77 0.153 ^d
	Bekar	75-93	
Eğitim Seviyesi	Orta öğretim	70-92	83.00 ± 4.55 0.507 ^a
	Önlisans	74-94	
	Lisans	73-92	
	Yüksek Lisans	75-93	
	Doktora	80-93	
Hizmet Yılı	1-5 Yıl	74-93	84.03 ± 4.74 0.226 ^a
	6-10 Yıl	70-93	
	11-20 Yıl	74-93	
	21-25 Yıl	75-94	

Tablo 10. (Devamı)

Zamanı Etkin Kullanma	Evet	74-94	83.73±4.80	0.496 ^d
	Hayır	70-93	83.98±4.53	
İş Akışı	Evet	70-93	84.10±4.83	0.253 ^b
	Hayır	73-94	83.59±4.53	
AMÖYÖ Ölçek Toplam		70-94	83.84±4.68	

(a) Oneway Anova Testi uygulandı, (b) Mann-Whitney U testi uygulandı., (c) Kruskal-Wallis Testi uygulandı, (d) Independent samples T Testi uygulandı. Sd: Standart Sapma, Ort: Ortalama

Araştırmada yer alan demografik ve bireysel değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson veya Spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bazı değişkenler arasında ve AMÖYÖ toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyon tespit edilmemiştir ($p > 0.05$) (Tablo 11).

Afete müdahale öz yeterlilik genel ortalama puanı ile cinsiyet ($r = 0.039$), görev ($r = 0.031$), medeni hal ($r = 0.054$), eğitim ($r = 0.058$), yaş ($r = 0.034$), hizmet yılı ($r = 0.045$), zamanı etkin kullanma ($r = 0.027$) ve iş planı oluşturma ($r = -0.054$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Sosyodemografik özellikler ile ölçek puanlarının korelasyon analiz sonuçları

Cinsiyet	1								
Görevi	.180**	1							
Medeni Hali	-.288**	-.016	1						
Eğitim	-.077	-.043	.036	1					
Yaş	.453**	.224**	-.351**	.004	1				
Hizmet Yılı	.442**	.250**	-.356**	-.014	.936**	1			
Zamanı Etkin Kullanma	.038	.037	-.011	-.019	-.002	.027	1		
İş Planı Oluşturma	-.043	.003	.030	.043	-.043	-.047	-.056	1	
AMÖYÖ Toplam Puan	.039	.031	.054	.058	.034	.045	.027	-.054	1

*. $p \leq 0.05$, **. $p \leq 0.001$ anlamlı korelasyonu gösterir.

4.3. Nitel Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılanların karşılaştıkları zorluklar incelendiğinde, en yüksek oran %25,1 ile hem kişisel, hem afetzede, hem de iletişim/koordinasyon kaynaklı zorluklar olarak belirlenmiştir. Bunu takiben %24,8 oranında katılımcı, kişisel nedenlerle birlikte iletişim ve koordinasyon eksikliklerini zorluk olarak ifade etmiştir. “Bu iki yüksek oran, afet müdahale süreçlerinde birden fazla unsurun aynı anda etkili olabileceğini göstermektedir. İletişim ve koordinasyon kaynaklı sorunlar %14,5 yüzde değerindedir. Sadece kişisel kaynaklı zorlukları belirtenlerin oranı %8,8 iken, yalnızca afetzede kaynaklı sorun yaşayanların oranı %5’tir. Baş edilebilen sorunlara ilişkin yüzde dağılıma bakıldığında, %44,5 kişisel ve iletişim/koordinasyon kaynaklı sorunlarla başa çıkabildiğini belirtilmiştir. Afet sahasında bireysel yeterlilikle birlikte iyi bir iletişim ve koordinasyonun etkili çözüm yolları sunduğunu göstermektedir. Sadece kişisel sorunlarla baş edebildiğini ifade edenlerin oranı %18, iletişim/koordinasyon kaynaklı sorunlarla baş edebildiğini belirtenlerin oranı %8,3’tür. Öte yandan, sadece afetzede kaynaklı sorunlarla baş edebildiğini belirtenlerin oranı %2,7 gibi düşük bir seviyededir. Bu da afetzedelerle ilişkili sorunların çözümünün daha karmaşık olabileceğini düşündürmektedir. Tüm sorunlarla baş edebildiğini ifade edenlerin oranı ise yalnızca %2,1’dir. Çok yönlü sorunlarla mücadelede sınırlı sayıda katılımcının tam yeterlilik hissettiğini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcılar çok boyutlu sorunlarla karşılaşmakta ve çoğunlukla bu sorunların bir kısmıyla başa çıkabilmektedir. Afet sahasında etkili müdahale için bireysel donanım kadar iletişim, ekip uyumu ve saha organizasyonunun da kritik rol oynadığı anlaşılmaktadır (Tablo 12).

Afet müdahalesi sürecinde görev yapan personelin karşılaştığı zorluklar ile bu zorluklarla baş edebilme düzeyleri arasındaki farkların incelendiği tematik analiz sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur (Tablo 12). Elde edilen bulgular, müdahale sürecinin sahada nasıl deneyimlendiğini hem zorluk düzeyinde hem de baş edilebilirlik bağlamında detaylı biçimde ortaya koymaktadır.

Tablo 12. Karşılaştıkları zorluklar ve baş edilebilir sorunlar açık uçlu sorulara verilen cevapların tematik değerlendirmesi

Değişkenler	n	%
Karşılaşılan Zorluklar	Kişisel Kaynaklı	30 8,8
	Afetzede Kaynaklı	17 5,0
	İletişim ve Koordinasyon Kaynaklı	49 14,5
	Kişisel ve Afetzede Kaynaklı	27 8,0
	Kişisel ve İletişim Koordinasyon Kaynaklı	84 24,8
	Afetzede ve İletişim Koordinasyon Kaynaklı	47 13,9
	Kişisel, Afetzede ve İletişim Koordinasyon Kaynaklı	85 25,1
	Her Sorunla Baş Edebilir	7 2,1
Baş Edilebilen Sorunlar	Kişisel Sorunlar	61 18,0
	İletişim Koordinasyon Kaynaklı Sorunlar	28 8,3
	Afetzede Kaynaklı Sorunlar	9 2,7
	Kişisel ve İletişim Koordinasyon Kaynaklı Sorunlar	151 44,5
	Kişisel ve Afetzede Kaynaklı Sorunlar	20 5,9
	İletişim Koordinasyon ve Afetzede Kaynaklı Sorunlar	14 4,1
	Kişisel,İletişim Koordinasyon ve Afetzede Kaynaklı Sorunlar	49 14,5
Toplam	339	100

Şekil 3A ve Şekil 3B birlikte incelendiğinde, afet müdahalesi sürecinde görev yapan personelin karşılaştığı başlıca zorlukların benzer temalar etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Her iki kelime bulutunda da öne çıkan en belirgin kodlar “Afetzedeler/Afetzede”, “Barınma” ve “Koordinasyon” frekansları daha sıktı. “Afetzedeler” kavramı Şekil 3A’da %20, Şekil 3B’de %16 göstermiştir. Müdahale sürecinin en zorlu kısmının, doğrudan afetzedelerle kurulan temas ve bu temasın getirdiği fiziksel ve psikolojik yükler olduğunu göstermektedir. “Barınma” konusunun ise sırasıyla %11ve %10 yüzde göstermesi, personelin barınma konusunda bazı güçlükler yaşadığını ve bu temel ihtiyacın karşılanma düzeyinin operasyonel süreçler üzerinde etkili olabildiğini göstermektedir. ‘Koordinasyon’ unsuru ise hem organizasyonel yapı içinde hem de kurumlar arası iletişimde önemli bir değişken olarak öne çıkmaktadır.” (kelime yüzdesi sırasıyla %11 ve %7) (Şekil 3).

Karşılaşılan Zorluklar

Baş Edilebilir Sorunlar/Koşullar

Şekil 3. Arama kurtarma personeli karşılaşılan zorluklar ve baş edilebilir sorunlar/koşullar için oluşturulmuş kelime bulutu

Her iki şekil kapsamında öne çıkan ifadelere bakıldığında, “Halk” ve “Vatandaşlar” %23 ve %5, “Saha” %13 ve %8 “Zaman” %7 ve %8, “İletişim” %8 ve %10 zorluklar arasında belirtilmektedir. Bu bulgular, afet sahasında yalnızca fiziksel koşulların değil; aynı zamanda zaman yönetimi, halkla etkileşim ve bilgi paylaşımı gibi süreç odaklı unsurların da önemli rol oynadığını düşündürmektedir. Ayrıca, “Psikolojik” kelimesinin her iki şekilde de %5 ve %6 sıklıkla kullanılmıştır. Ayrıca, hem Şekil A hem de Şekil B’de öne çıkan “Yoktu” %5 ‘er, “Geç” %6 ve %9, “Yardım” %7 ve %8 ve “Bilgi” %6 ve %7 gibi ifadeler; yardımın zamanlaması, bilgiye erişim ve ihtiyaçların karşılanması gibi alanlarda bu ifadeler kullanıldığı gözlemlenmiştir. Şekil B’de yer alan “Yemek” (%3 ve başedilebilir problemlerde kullanılma sıklığı %9), “Su” (%8 ve %10), “Görev” (%7 ve %10), “Hijyen/Temizlik”(%8 ve%12 ve “Ulaşım” (%2 ve %4) gibi kavramlar; afet müdahale sürecinde fiziki koşullarla birlikte görev dağılımı, temizlik olanakları ve ulaşım imkânları düşük sıklıkla kullanıldığı gözlemlendi. Bununla birlikte, “Sorun” (%8 ve %17) “Çözüm” (%1 ve %8) ve “İhtiyaçlar” (%6 ve %8) gibi kelimelerinde sıklıkla yer aldığı gözlemlenmiştir.

4.3.1. Nitel verilerin Tematik Değerlendirilmesi

Bu kelime bulutları, açık uçlu sorulara verilen yanıtlardan elde edilen verilerle içerik analizi yoluyla oluşturulmuştur (Tablo 13 ve 14). Aynı anlama gelen fakat farklı şekilde ifade edilen kelimeler sadeleştirilmiş; birden fazla kelimeden oluşan kavramlar ise anlam bütünlüğü korunarak tek terim altında birleştirilmiştir. Böylece, afet müdahalesinde karşılaşılan zorlukların görsel ve analitik bir özeti sunulmuş (Şekil 3).

Tablo 13. Nitel veriler içeriğinde belirlenen temalar

Tema	KOD	Açıklama
Koordinasyon ve Yönetimsel Sorunlar	koordinasyon, belirsizlik, planlama, yönlendirme, liderlik, görev dağılımı, emir komuta, sorun, sahada, zaman, iletişim, bilgi, ulaşım, ekip	Kurumlar arası iş birliği, bilgi akışı problemleri, liderlik belirsizlikleri, yönlendirme ve planlama sorunları.
Barınma ve Fiziksel Koşullar	barınma, çadır, konaklama, kalacak yer, yatacak yer, yoktu	Geçici konaklama alanı eksikliği, kalacak yer bulunamaması, barınakların yetersizliği.
Yemek / İaşe Sorunları	yemek, iaşe, gıda, beslenme, açlık	Yemeğe erişim eksikliği, gıda dağıtım sorunları, yetersiz beslenme.
Hijyen ve Temizlik Koşulları	su, temiz su, tuvalet, hijyen, banyo, el yıkama, duş, ihtiyaçlar	Temel hijyen ihtiyaçlarının karşılanamaması (su, tuvalet, banyo, el yıkama vb.).
Hava Şartları	hava, sıcak, soğuk, yağmur, rüzgar, üşüme, kıyafet	Soğuk, yağmur, rüzgar, aşırı sıcak gibi çevresel zorluklar.
Uyku ve Dinlenme İmkânları	uyku, istirahat, yorgunluk, dinlenme	Uzun süreli çalışma, uykusuzluk, uygun dinlenme alanı eksikliği.
Psikolojik ve Duygusal Zorluklar	psikoloji, duygu, stres, kaygı, sinir, travma, etkilenmek, üzülme, destek	Yoğun stres, çaresizlik, travmatik görüntülere maruz kalma, aileden uzak olma.
Afetzede Kaynaklı Sorunlar	halk, afetzede, vatandaş, yakın, baskı, müdahale	Vatandaş talepleri, kalabalık baskısı, kurtarma alanlarına müdahale eden halk.
Kaynak Eksikliği	Ekipman eksikliği, malzeme, alet, makine, çekiç, koruyucu, çalışma, personel	Temel araç, gereç, koruyucu ekipman, iş makineleri eksikliği.
Güvenlik Sorunları	güvenlik, yağma, hırsızlık, kontrol	Yağmalama, hırsızlık, arama alanlarına izinsiz giriş.

Tablo 14’e göre, en yüksek karşılaşma oranı “Koordinasyon ve Yönetimsel Sorunlar” başlığı altında görülmüştür. Katılımcıların %52,80’i bu temada çeşitli güçlüklerle karşılaştıklarını ifade etmiştir. Bu sonuç, afet müdahale süreçlerinde organizasyon yapıları, görev dağılımı ve iletişim gibi alanların dikkatle ele alınması gereken önemli unsurlar arasında yer aldığını göstermektedir. Öte yandan, aynı başlık altında %48,67 oranında başa çıkma bildiriminin yapılmış olması, sahadaki personelin bu tür durumlara karşı etkili çözüm yolları geliştirebildiğini ve ekip çalışması, deneyim

ya da kişisel inisiyatif gibi faktörlerle süreci yönetme konusunda güçlü bir kapasiteye sahip olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 14. Tematik başlıkların ifadelerdeki kullanım oranları

Tema	Karşılaşılan Zorluklar		Baş edilebilir Sorunlar/Koşullar	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde
Koordinasyon ve Yönetimsel	179	52,80	165	48,67
Barınma ve Fiziksel Koşullar	56	16,52	52	15,34
Yemek / İaşe Sorunları	29	8,55	53	15,63
Hijyen ve Temizlik Koşulları	66	19,47	80	23,60
Hava Şartları	23	6,78	24	7,08
Uyku ve Dinlenme İmkânları	23	6,78	23	6,78
Psikolojik ve Duygusal Zorluklar	33	9,73	32	9,44
Afetzede Kaynaklı Sorunlar	169	49,85	81	23,89
Kaynak Eksikliği	67	19,76	55	16,22
Güvenlik Sorunları	18	5,31	9	2,65

İkinci en yüksek karşılaşma oranı %49,85 ile “Afetzede Kaynaklı Sorunlar” teması altında yer almaktadır. Bu tema; vatandaş talepleri, yakın baskısı ve kurtarma çalışmalarına yönelik müdahaleler gibi çeşitli durumları içermektedir. Buna karşılık, bu tür durumlarla baş edebildiğini belirten katılımcı oranının %23,89’da kalması, afetzedelerle ilişkili etkileşimlerin çoğunlukla personelin doğrudan kontrolü dışında geliştiğini ve bu durumların müdahale sürecini daha hassas ve dikkat gerektiren bir hale getirdiğini düşündürmektedir. Özellikle halkın duygusal tepkileri, güvenlik sınırlarının zaman zaman aşılması ve farklı önceliklerin eşzamanlı yönetilmesi gibi durumlar, müdahalenin sosyal boyutunun da teknik unsurlar kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Tablo 14).

Hijyen ve temizlik koşulları teması karşılaşın zorlukların %19,47, %23,60’lık baş edebilme oranı bu alanda geliştirilen çözüm yollarını göstermektedir. Bu durum, sahadaki personelin hijyen koşullarındaki yetersizlikleri kişisel malzeme kullanımı, su temini gibi çeşitli yöntemlerle dengeleyebildiğini düşündürmektedir. Benzer şekilde,

4.3.2. Tema 1: Koordinasyon ve Yönetimsel Sorunlar

Bu bölümde temalarla ilişkili katılımcıların ifadelerine örnek verilmiştir. Afet müdahale sürecinde yaşanan en önemli zorluklardan biri koordinasyon eksikliği ve yönetimsel sorunlardır. Çalışmaya katılan personeller, *"Farklı kurum veya stklara ait saha personelleri arasındaki uyum ve koordinasyonsuzluk, idari amirlerin teknik konularda bilgiye sahip olmamasından dolayı istekler, yağmalama olayları"* (s1) gibi problemleri belirtmişlerdir. Müdahale sürecinde koordinasyonun daha dikkatli planlanmasını gerektiren durumlar ortaya çıkarmıştır. Örneğin, *"Farklı kurumlarla alanda çalışırken uyum zordu"* (s26) ve *"uyumlu çalışmanın en büyük engeli iletişimdeki kopukluk"* (s120) şeklinde ifade edilmiştir.

Katılımcılar, afetin ilk saatlerinde bazı rol ve görev tanımlarının net olmaması nedeniyle iletişimde karışıklıklar yaşandığını belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak, *"Kurum temsilcilerinin kim olduğu net olmadığı için halk her çalışanı sorguluyordu"* (s8) ifadesi dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, görev dağılımı ve bilgi akışındaki eşzamanlılık eksikliği, sahada farklı yönlendirmelerin yapılmasına yol açmıştır: *"Sahada belirsizlik vardı, görevliler farklı şeyler söylüyordu"* (s18).

Müdahale organizasyonunun erken aşamalarında kriz merkezinin henüz kurulmamış olması, vatandaşlara bilgi aktarımını zorlaştırmıştır: *"Kriz merkezi geç kuruldu, vatandaşı doğru yönlendiremedik"* (s147). Acil çağrı merkezlerinin yoğun şekilde aranması, vaka bilgilerinin doğruluğunu değerlendirme sürecini zaman zaman zorlaştırmıştır. Bu durumu yansıtan bir katılımcı ifadesinde, *"112'ye de çok fazla çağrı düştüğü için vaka doğruluğu tespit edilmede problemler yaşandı"* (s275) şeklinde bir gözlem paylaşılmıştır. Bu ifade, afetin ilk anlarında yaşanan yoğun bilgi akışının, değerlendirme süreçlerini etkileyebilecek bir faktör olduğunu göstermektedir.

Katılımcılar, afet müdahalesi sürecinde yaşanan bazı koordinasyon aksaklıklarının, sahadaki uygulamalarda tekrar eden işlemlere neden olabildiğini belirtmişlerdir. Bu duruma ilişkin olarak bir katılımcı, *"...Koordinasyon eksikliği nedeniyle bazı bölgelerde aynı iş iki kere yapılmıştı."* (s179) ifadesini kullanmıştır. Ayrıca, farklı bölgelerden gelen ekipler arasında ortak sistem eksikliği ve dil farklılıklarının da iletişim sürecini zaman zaman zorlaştırdığı ifade edilmiştir: *"Farklı bölgelerden gelen ekipler ortak bir sistemle çalışmadıkları için iletişim kopukluğu yaşanmıştı. Yabancı personelde çoktu dil bilmediğimizden iletişimde de zorlandık "* (s284). Bununla birlikte, yardım dağıtım süreçlerinde yaşanan yoğunluk ve güvenlik sorunları da belirli gecikmelere yol açmıştır. Bir katılımcının ifadesiyle, *"Gelen yardımlarda yağmalama olayları vardı koordinasyon kurulup hakkaniyetli dağıtım"*

zaman aldı” (s249). Bu ifadeler, müdahale sürecinin başlangıcında bazı alanlarda sistematik yapıların zamanla geliştiğini ve sürecin daha etkili hale getirildiğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, afet müdahale sürecinde koordinasyon ve yönetsel alanda bazı zorluklarla karşılaşmış olsa da, sahadaki personelin özveriyle çalışmaları, ekip içi dayanışma ve çözüm odaklı yaklaşımları sayesinde bu durumlar büyük ölçüde yönetilebilmiştir. Müdahale süreçlerinin daha da etkin yürütülebilmesi için koordinasyon yapısının güçlendirilmesi, görev tanımlarının netleştirilmesi ve çok kurumlu ekiplerin ortak bir sistemde uyum içinde çalışmasının teşvik edilmesi önemli katkılar sağlayacaktır.

4.3.3. Tema 2: Barınma ve Fiziksel Koşullar

Afet müdahale sürecinde barınma ve fiziksel koşullar, personelin görevini sürdürebilme kapasitesini doğrudan etkileyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Katılımcılar, sahada uygun dinlenme alanlarının sağlanmasında yaşanan gecikmelere rağmen görevlerini sürdürmeye gayret ettiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin, “*...Bu esnada konforlu kalacak yer sorunu vardı. Dinlenemediğimiz için çalışma esnasında performans düşüklüğü oldu*” (s61) ve “*Çadır alanları kurulana kadar dinlenmeden çalıştım*” (s333) ifadeleri, fiziki koşullara rağmen gösterilen çabanın altını çizmektedir. Ayrıca “*Barınma, tuvalet, temiz kıyafet, duş alma ihtiyacı*” (s57) gibi temel gereksinimlerin zamanında karşılanamaması da personelin sahadaki görevini yerine getirirken ek güçlüklerle başa çıkmak durumunda kaldığını göstermektedir. Sahada uzun süre görev yapan personelin, fiziksel ve kişisel sınırlarını zorlayan koşullarda büyük bir özveriyle çalıştığı görülmektedir. “*Sahada uzun süre kalmak kişisel ihtiyaçlarımı unutturdu*” (s40) ve “*Ayakta duracak gücüm kalmamıştı...*” (s15) ifadeleri, bu sürecin fiziksel dayanıklılığı nasıl zorladığını yansıtmaktadır. Ayrıca, “*Yeterli kaynak ayrılmaması, kişisel ihtiyaçların kısıtlı olması*” (s161) ve “*Öğün atlayarak müdahale sürecini sürdürdük...*” (s318) şeklindeki ifadeler, kaynak sınırlılıklarına rağmen personelin görevini sürdürme yönündeki kararlılığını göstermektedir. Sahada karşılaşılan bazı güçlüklerin alternatif yöntemlerle yönetilebildiği de katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Özellikle barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçların, mevcut imkânlar çerçevesinde yaratıcı ve pratik çözümlerle karşılanabildiği ifade edilmiştir: “*Barınma, beslenme gibi ihtiyaçlar alternatif çözümlerle idare edilebilir*” (s5). Ayrıca, “*Mobil araçlar yemek için önemli destek oluşturdu*” (s107) ifadesi, sahadaki destek hizmetlerinin sürece sağladığı katkıyı ortaya

koymaktadır. Gıda ve temiz su ihtiyacının zaman içinde çözüme kavuşturulabildiği de dile getirilmiştir: “*Gıda ve temiz su ihtiyacımızı bir zaman sonra çözebildik*” (s79). Gelen yardımların ise en azından temel ihtiyaçları karşılamada önemli rol oynadığı görülmektedir: “*Gelen yardım malzemelerinde temiz kıyafet temin edebildik, en azından süreci idare edecek kadar ihtiyaçlarımızı karşılayabildik*” (s120). Katılımcılar, yeme içme düzeninin zaman zaman düzensiz olmasına rağmen görev sorumluluğunu sürdürme konusunda direnç gösterdiklerini belirtmişlerdir: “*Yeme içme düzensizdi ama görev bitene kadar dayanabildim*” (s143). Temizlik gibi bazı kişisel ihtiyaçların ertelenebildiği ve bu durumun, görev bilinci ve canlılara ulaşma motivasyonu ile gölgede kaldığı da ifade edilmiştir: “*Temizlik vs. ihtiyaçlar çözülmese de ertelenir çünkü aklına gelmiyor; canlı bir vatandaşa ulaşmaya çalışırken insan fazlasıyla motive hareket ediyor*” (s185). Uzun saatler boyunca ayakta kalınmasına rağmen görevlerin yerine getirilebildiği şu ifadelerle aktarılmıştır: “*Ayakta geçen uzun saatlere rağmen dayanabildim*” (s259) ve “*Enkazda çalışmak ve günlerce yatmadan çalışabilmenin üstesinden gelebildiğimi öğrendim*” (s271). Zorluklara rağmen görev bilincinin sürdürülebildiği bir diğer ifade ise şöyle dile getirilmiştir: “*Açlık, susuzluk ve yorgunluğun içinde bile görevimi yerine getirebildiğimi gördüm*” (s316).

Sonuç olarak, afet müdahale sürecinde barınma ve fiziksel koşullar önemli zorluklar doğurmuş olsa da, sahadaki personelin, sorumluluk duygusu ve alternatif çözüm üretme becerisi sayesinde bu güçlükler büyük ölçüde aşılabilmektedir. Afet yönetiminde bu alanlara yönelik önceden yapılacak planlamalar ve kaynakların dengeli dağıtımı, müdahale süreçlerinin daha verimli yürütülmesine önemli katkı sağlayacaktır.

4.3.4. Tema 3: Yemek / İaşe Sorunu

Afet müdahale sürecinde yemek ve iaşe olanaklarına ilişkin güçlükler, katılımcıların en çok dikkat çektiği konular arasında yer almıştır. Gıda takviyesi ve temel besinlere erişimde yaşanan sınırlılıklar, personelin sahadaki görevini sürdürürken zorlanmasına neden olmuştur. Bu duruma ilişkin olarak, “*Gıda takviyesi alamadım...*” (s14) ve “*Gıda erişimi sınırlıydı...*” (s91) ifadeleri, beslenme koşullarının başlangıçta yeterli düzeyde karşılanamadığını göstermektedir. Ayrıca, “*Yemek ihtiyacını gidermekte zorluk yaşadık ilk dönem*” (s173) ve “*Gıda eksikliği beni zorladı...*” (s136) cümleleri, özellikle afetin ilk aşamasında iaşe ihtiyacının etkin şekilde karşılanmasının ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Barınma koşullarının zamanla iyileştirilmesi, genel yaşam ortamının rahatlamasına katkı sağlamıştır. Bu bağlamda bir katılımcı, “*Çadır alanlarının*

kurulması bizim için de afetzedeler için de çok önemliydi, bunu hızlandırarak ortamı biraz rahatlattık. Barınma sorunu insanları strese sokuyordu alanda....” (s136) ifadesiyle bu gelişmenin hem afetzedeler hem de müdahale ekipleri açısından olumlu etkilerini dile getirmiştir.

Bununla birlikte, iaşe konusu müdahale sürecinin ilerleyen aşamalarında da önemini korumuştur. Katılımcıların dile getirdiği “*İaşe yetersizliği*” (s32) şeklindeki ifadeler, sahada karşılaşılan bazı durumların yalnızca lojistik süreçlerle sınırlı kalmayıp zaman zaman yönetsel koordinasyon gereksinimi de doğurduğunu göstermektedir. “*Yaşanan kargaşadan kaynaklı sorunlar ve yiyecek temini ilk saatlerde...*” (s305) ifadesi ise, afetin ilk anlarında yaşanan yoğunluk içinde doğal olarak ortaya çıkan geçici aksamaların, süreç içerisinde hızla toparlanarak giderildiğine işaret etmektedir. Bu tür geri bildirimler, kurumun mevcut kapasitesini daha da geliştirmek üzere değerlendirilebilecek yapıcı katkılar sunmaktadır.

Baş edilebilir sorunlar kapsamında değerlendirilen bazı durumlar, sahadaki personelin uyum sağlama becerisi ve çözüm üretme yaklaşımını ortaya koymaktadır. Katılımcılar, “*...Kumanya yetersizdi, idare ettik*” (s291) ve “*Yemek barımda falan bir şekilde hallediliyor o karışıklıkta...*” (s55) ifadeleriyle, mevcut imkânlar çerçevesinde yiyecek ihtiyacının karşılanabildiğini belirtmişlerdir. “*Gıdaya ulaşmak zordu ama açlık pek zorlamadı*” (s66) cümlesi ise, zorluklara rağmen temel ihtiyaçların büyük ölçüde yönetilebildiğini göstermektedir. Ayrıca, “*Bayat ya da soğuk yemek tüketimi...*” (s134) gibi ifadeler, süreç içinde yaşanan bazı geçici aksaklıkları yansıtmakla birlikte, personelin bu duruma uyum sağlayarak görevlerini aksatmadan sürdürdüğünü göstermektedir. Yeme içme düzeninin her zaman ideal olmamasına rağmen, sahadaki personelin görev bilincini ön planda tutarak dayanıklılığını koruduğu görülmektedir. “*Yeme içme düzensizdi ama görev bitene kadar dayanabildim*” (s143) ve “*Yemek bulmakta zorlandığım anlar oldu ama enerjimi koruyabildim*” (s238) ifadeleri bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Su temini de sahada dikkat çeken başlıklardan biridir. Ancak bu konuda da ekipler arası dayanışma ve iş birliği ön plana çıkmıştır. “*Su bulamadığım anlar oldu ama diğer ekiplerin termoslarından faydalandım*” (s274) ve “*Su taşıma işlemi zahmetliydi ama dönüşümlü görev alarak denge kurduk*” (s288) ifadeleri, hem ekip içi desteğin hem de çözüm odaklı yaklaşımın güzel bir örneği olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca, su ve yemek temininde yaşanan güçlüklerin ekipler arası dayanışmayla büyük ölçüde giderildiği anlaşılmaktadır. Katılımcılardan biri, “*Su ve yemek sıkıntısı yaşadım ama sahaya gelen yeni ekiplerle ortaklaşa hallettik*” (s295) ifadesiyle,

kurumlar arası iş birliğinin sahadaki etkisini vurgulamıştır. Bir diğer katılımcı ise, yemeklerin geç ulaşmasına rağmen sıcak şekilde sunulmasının moral üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu belirtmiştir: *“Yemekler geç geldi ama sıcak dağıtıldığı için moralimiz yükseldi”* (s221). Bu tür deneyimler, sadece fiziksel ihtiyaçların karşılanmasıyla sınırlı kalmayıp, personelin motivasyonunu da destekleyen önemli detaylar sunmaktadır.

Sonuç olarak, yemek ve iâşe konuları afet müdahale sürecinde çeşitli zorluklara yol açmış olsa da, , alternatif çözüm üretme becerileri ve yönetim birimlerinin destekleyici yaklaşımları sayesinde bu sorunların üstesinden büyük ölçüde gelinmiştir. Gelecekte, beslenme ve su teminine yönelik planlamaların afet öncesi dönemlerde yapılandırılması, müdahale süreçlerinin daha verimli ve sürdürülebilir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

4.3.5. Tema 4: Hijyen ve Temizlik Koşulları

Afet müdahale sürecinde hijyen ve temizlik koşulları, sahadaki personel için önemli bir başlık olarak öne çıkmaktadır. Özellikle temiz suya erişim ve kişisel bakım ihtiyaçlarının karşılanması, ilk müdahale döneminde zaman zaman sınırlı imkânlarla sürdürülebilmektedir. Katılımcılardan biri, bu durumu *“Temiz suya ulaşmakta zorlandım...”* (s9) şeklinde ifade ederken; bir diğeri, *“Günlerdir duş alamamıştım...”* (s13) sözleriyle, kişisel temizlik imkânlarının kısıtlı olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde, *“Su içmeden saatler geçirdim...”* (s99) ifadesi de yoğun çalışma temposu nedeniyle temel ihtiyaçların ertelenebildiğini göstermektedir.

Hijyen olanaklarına dair diğeri ifadeler de sürecin fiziksel zorluklarını yansıtmaktadır. *“Tuvalet sorunu...”* (s107) ve *“Tuvalet hijyen malzemeleri ve temiz kıyafet bulmak ve isteyecek birilerini bulamadım”* (s134) gibi ifadeler, sahadaki ihtiyaçların özellikle yoğun ilk günlerde sınırlı kaynaklarla karşılanmaya çalışıldığını göstermektedir. Aynı şekilde, *“Yemek sonrası temizlik için imkân yoktu...”* (s208) ve *“Enkaz başında tuvalet ihtiyacımı erteledim...”* (s47) ifadeleri, ekiplerin görev önceliğini sürdürürken kişisel ihtiyaçlarını geri planda bırakmak zorunda kaldıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, *“Çok çalıştık ve terledik, duş ihtiyacımı karşılayamadım”* (s163) cümlesi de yoğun fiziksel emek gerektiren koşullar altında, hijyen ihtiyacının ertelenebildiğini göstermektedir. Tüm bu ifadeler, sahadaki personelin zorluklara rağmen görevini sürdürme konusundaki kararlılığını ve yüksek sorumluluk bilincini yansıtmaktadır. Hijyen ve temizlik alanındaki bu deneyimler, gelecekte yapılacak

planlamalarda daha güçlü saha desteklerinin oluşturulmasına yönelik değerli geri bildirimler sunmaktadır.

Baş edilebilir sorunlar kapsamında değerlendirilen hijyen ve temizlik koşulları, sahadaki personelin özverili ve çözüm odaklı yaklaşımı sayesinde büyük ölçüde yönetilebilir hâle gelmiştir. Katılımcılardan biri, “*Sahada duş lavabo sorunu rahatsız edici olsa da idare edilebilir bir problem*” (s286) ifadesiyle, yaşanan sıkıntının görev yapmayı engelleyecek düzeyde olmadığını belirtmiştir. Yine, “*...Hijyen, duş ihtiyacımızda bir şekilde su kaynattık hallettik*” (s9) cümlesi, mevcut koşullarda üretici çözümlerle ihtiyaçların karşılanabildiğini göstermektedir.

Hijyen açısından alınan önlemlerin bazı erişim zorluklarına neden olsa da genel sağlığı koruma açısından olumlu etkiler yarattığı ifade edilmiştir: “*Kurulan tuvalet alanları çadırkentten uzaktı, gece gitmek biraz zordu bizim için değil afetzedeler için de ama hijyen açısından böyle bir önlem alındı yöneticiler tarafından*” (s148). Bu ifade, karar alıcıların sahadaki hijyen koşullarını iyileştirme yönündeki çabasını göstermesi açısından anlamlıdır.

Tuvaletlerin düzenli temizliğinin başlangıçta organize edilememesi bir zorluk olarak ifade edilse de, ekiplerin gönüllü katkılarıyla bu durumun çözüme kavuşturulduğu görülmektedir: “*Tuvaletlerin temizliği organize edilememiştii ama gönüllü destekle dönüşümlü temizledik*” (s190). “*Tuvaletlerin yetersiz ve hijyensiz olması...*” (s218) ifadesi de bu sürecin zorluklarına işaret etmektedir. Ortak kullanım alanlarında yaşanan temizlik ihtiyacı da personel tarafından gönüllülük esasına dayalı olarak karşılanmıştır: “*Ortak kullanım alanlarında hijyen problemi vardı ve oralara bakım yapacak kimse yoktu, o nedenle kendimiz temizledik, kullanılabilir hâle getirdik*” (s22). Ayrıca, “*Personelin kişisel temizlik imkânlarının kısıtlı olması...*” (s106) ifadesiyle de bu başlıktaki temel ihtiyaçların sınırlı düzeyde karşılanabildiği aktarılmıştır.

Sonuç olarak, hijyen ve temizlik koşulları afet müdahale sürecinde zaman zaman çeşitli zorluklar yaratmış olsa da, sahadaki personelin özverili tutumu, gönüllü desteklerin katkısı ve mevcut kaynakların etkin kullanımı sayesinde bu güçlüklerin büyük ölçüde yönetilebildiği görülmektedir.

4.3.6. Tema 5: Hava Şartları

Afet müdahale sürecinde hava şartları, sahadaki personel için önemli zorluk alanlarından biri olarak öne çıkmıştır. Katılımcılar, iklim koşullarına uygun olmayan kıyafetlerle sahaya ulaşmanın yarattığı güçlükleri şu şekilde aktarmışlardır: “*Soğuk*

bölgeden sıcak bölgeye geldik ve kıyafetlerimiz uygun değildi. Hava koşulları zorladı, havanın sıcaklığı çıkarılamayan cenazeler için de problem oldu, bununla birlikte yakınlar da etkilendi...” (s312). Ekipman eksikliğine yönelik bir başka ifade ise, “Hava şartlarına uygun ekipman yoktu ve temin edilecek birimde yoktu ortada” (s339) şeklindedir. Bu tür geri bildirimler, lojistik planlamalarda hava koşullarının dikkate alınmasının önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, genel hava durumuna ilişkin ifadeler de dikkat çekicidir: “Hava şartları” (s81), “Gündüz sıcak, gece soğuk çok etkiledi...” (s200) ve “Hava koşulları zorlayıcıydı, yağış felan olması çalışmaları zorlaştırdı” (s314) gibi cümleler, sahadaki değişken iklim koşullarının müdahale sürecine etkisini yansıtmaktadır.

Baş edilebilir sorunlar kapsamında ise, uygun çözümlerle bu zorlukların hafifletilebildiği görülmektedir. *“Hava koşulları kıyafetimiz uygun olması ile çözüldü, afetzedelerin ısınma ihtiyaçlarını sobalar kurarak çözmeye çalıştık” (s304) ve “Battaniye, uyku tulumu vs. ile halledilebilir, zaten çalışırken fazla efor sarf ettiğimizden anlamıyordum...” (s16) ifadeleri, mevcut koşullar altında üretilen pratik çözümleri göstermektedir. “İklim şartları, hava başta soğuktan sonra giderek ısındı, etkiledi, bizim için ama çok problem değil...” (s199) şeklindeki değerlendirme ise personelin uyum yeteneğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, “Koruyucu donanım ve mevsim şartlarına uygun kıyafet sağlanırsa hava koşullarıyla baş edilebilir” (s297) ve “Soğuk hava koşulları uygun kıyafet bulduktan sonra hallededildim” (s287) ifadeleri, uygun malzeme ve hazırlıkla hava koşullarının yönetilebilir olduğunu açıkça göstermektedir.*

Sonuç olarak, hava şartları afet müdahale sürecinde belirli zorluklar yaratmış olsa da, sahadaki ekiplerin çözüm odaklı yaklaşımı, uygun ekipman desteği ve koordineli müdahale sayesinde bu zorluklar büyük ölçüde aşılabilmektedir. 4.2.6. Tema 6: Uyku ve Dinlenme

Afet müdahale sürecinde uyku ve dinlenme imkânları, personelin karşılaştığı temel zorluk alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, uzun süreli görevlerde dinlenme olanaklarının sınırlı olması nedeniyle yaşadıkları fiziksel yorgunluğu ve uykusuzluğu şu ifadelerle aktarmışlardır: *“Sahada uyku eksikliği yaşarken...” (s23), “Uykusuzluk sorun yaşattı...” (s43), “Uykusuzluk beni çok etkiledi...” (s84). Aynı şekilde, “...dinlenmeye bile vakit bulamadım” (s28) ve “Dinlenme sürem yoktu, ...” (s68) ifadeleri de, yoğun saha çalışmaları sırasında dinlenmeye ayrılan zamanın kısıtlı olduğunu göstermektedir.*

Dinlenme koşullarının sınırlılığı ve bu durumun fiziksel etkileri, diğer bazı ifadelerde de açıkça ortaya konmuştur: *“Dinlenme imkânı sınırlıydı, ...”* (s88), *“Dinlenmeden geçen günler beni halsizleştirdi...”* (s225), *“...dinlenme istirahat alanı bulamamak”* (s278). Katılımcılar, *“Beden yorgunluğu çok fazlaydı ve alanda dinlenmeden çalışmak durumunda kaldık, bunun planlaması yapılması gerekirdi”* (s270) ifadesiyle bu sürece yönelik bir yapılandırma ihtiyacını da vurgulamıştır. Ayrıca, *“Dinlenme alanlarının yetersizliği fiziksel tükenmişliğe yol açtı...”* (s336) ve *“Çadır alanları kurulana kadar dinlenmeden çalıştım”* (s333) ifadeleri, afetin ilk anlarında sınırlı imkânlarla görev yapan personelin çabasını yansıtmaktadır.

Baş edilebilir sorunlar kapsamında ise, bu zorluklara karşı geliştirilen çözüm yolları dikkat çekmektedir. Katılımcılar, *“Dinlenme ihtiyacımızı kısa molalarla geçiştirebildik ...”* (s161) şeklinde, görev sırasında yapılan kısa aralarla dinlenme ihtiyaçlarını yönetebildiklerini ifade etmişlerdir. *“Görev sonrası dinlenmem gereken alan soğuktu... bunlar olabilecek aksaklıklar”* (s195) ve *“Gece açık alanda dinlenmek zorunda kaldım...”* (s312) ifadeleri, mevcut koşullar içerisinde uyum sağlama çabalarını göstermektedir.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar uykusuzluğun zaman içinde zorlayıcı hâle geldiğini belirtmiş; ancak çözüm odaklı yaklaşımlar sayesinde bu durumun yönetilebildiğini ifade etmiştir: *“Uykusuzluk bir süre sonra zorlamaya başladı ama alternatif çözümlerle kısa süreli istirahatler yaptık”* (s69) ve *“Uyku eksikliği moralimi bozdu ama motivasyonumu yeniden sağladım”* (s325). Zorluklara rağmen görev bilincinin sürdürülebildiği bir başka ifade de şu şekildedir: *“Uykusuzluk çok fazlaydı ama yine de idare edebildim”* (s333).

Sonuç olarak, uyku ve dinlenme olanaklarındaki sınırlılıklar, afet müdahale sürecinde personelin hem fiziksel hem de psikolojik dayanıklılığı üzerinde etkili olmuş; ancak kısa molalar, ekip içi destek ve güçlü motivasyonla bu zorlukların büyük ölçüde yönetilebildiği görülmüştür. Müdahale ekiplerinin verimliliğini artırmak adına, ilerleyen süreçlerde dinlenme alanlarının daha sistemli şekilde planlanması ve sahaya uygun çözümlerle desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

4.3.7. Tema 7: Psikolojik ve Duygusal Zorluklar

Afet müdahale sürecinde psikolojik ve duygusal zorluklar, personelin karşılaştığı en ağır yüklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, sahadaki yoğun duygusal atmosferin üzerlerinde oluşturduğu baskıyı şu sözlerle dile getirmiştir: *“Psikolojik baskı çok fazlaydı...”* (s10). Özellikle ilk cenazeye ulaşmanın yarattığı duygusal etki, birçok

personel için unutulmaz bir deneyim olmuştur. Bu durum, *“İlk cenazeye ulaştığımda 6 aylık bebektir, o beni çok zorladı vicdanen ve aile yakınlarını sakinleştiremedik”* (s51) ifadesinde açıkça görülmektedir. Alanda görev yapan personelin zaman zaman halkla iletişimde zorlayıcı durumlarla karşılaştığı da ifade edilmiştir: *“Moral düştü, halk bizi suçladı...”* (s67). Bu tür anların duygusal yükü artırdığı, sahada görev yapan ekiplerin hem insani hem profesyonel bir denge gözetmek zorunda kaldığını göstermektedir.

Psikolojik destek konusundaki ihtiyaç ise çeşitli ifadelerle dile getirilmiştir. *“Psikolojik destek almadığım için motivasyonum düştü...”* (s172) ve *“Psikolojik olarak bitkin düşmüştüm...”* (s324) gibi ifadeler, destek mekanizmalarının zamanında ve erişilebilir olmasının önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bazı katılımcılar destek hizmetinin eksikliği kadar, etkinliğine dair tereddütlerini de paylaşmıştır: *“Çocuğunu, yakını bulamayan ailelerin üzüntüsü çok fazlaydı ve psikolojik destek o ortamda yoktu. Olsa da dinlerler miydi bilmiyorum”* (s325).

Duygusal yorgunluğun zamanla artarak devam ettiği de belirtilmiştir: *“Duygusal yorgunluk uzun süre devam etti...”* (s304). Ancak tüm bu koşullara rağmen, personelin güçlü görev bilinci ve sahada kalma kararlılığı dikkat çekmektedir. Örneğin, *“Psikolojik ihtiyaçlar ertelenebilir...”* (s177) ve *“Psikolojik olarak etkilensem de göreve devam ettim”* (s152) ifadeleri, bu sürecin ne kadar büyük bir özveriyle yürütüldüğünü göstermektedir.

Baş edilebilir zorluklar kapsamında değerlendirilen bazı ifadeler, psikolojik destek hizmetlerinin önemini daha net ortaya koymaktadır. *“Psikolojik destekle bir nebze atlatılabilir belki travmaları ama tamamen geçmesi asla beklenilemez”* (s225) ifadesi, destek mekanizmalarının etkisine dair gerçekçi bir bakış sunmaktadır.

Olumlu gelişmeler de katılımcı ifadelerinde yer bulmuştur. *“Psikolojik destekler sahaya gelmeye başlayınca biz de yardım aldık, bu da motivasyonumuzu arttırdı”* (s20) cümlesi, sunulan destek hizmetlerinin personel üzerindeki güçlendirici etkisini açıkça göstermektedir. Ayrıca, motivasyonun zaman içinde dalgalansa da korunabildiği şu ifadeyle aktarılmıştır: *“Günler geçtikçe motivasyon düşmeye başladı ama her gün bir afetzedenin ihtiyacını karşılamak, canlı birine rastlama umudu vardı hep”* (s85).

Sonuç olarak, afet müdahale sürecinde psikolojik ve duygusal zorluklar önemli bir yük oluştursa da, sahadaki personelin yüksek sorumluluk duygusu, özverisi ve destek mekanizmalarının zamanla devreye girmesiyle bu zorlukların büyük ölçüde yönetilebildiği görülmektedir. Müdahale kapasitesinin sürdürülebilirliği açısından psikolojik destek hizmetlerinin etkin, erişilebilir ve erken aşamada sunulması, personelin hem moralini hem de görev başarımını olumlu yönde etkileyecektir.

4.3.8. Tema 8: Kaynak Eksikliği

Afet müdahale sürecinde malzeme ve ekipman temini, sahadaki çalışmaların verimliliğini etkileyen önemli zorluk alanlarından biri olarak öne çıkmıştır. Katılımcılar, müdahale sırasında bazı ekipmanların tedarikinde belirsizlik yaşandığını belirtmiştir. Bu durum, *“Müdahale sırasında gerekli malzemelerin ne zaman ve nereden geleceği bilmediğimiz için temin etmekte zorlandık”* (s130) ifadesinde açıkça dile getirilmiştir. Ayrıca, *“Sahada malzeme temininde problem yaşadık, bozulan ekipmanın yenisini temin edemedik”* (s286) cümlesi, mevcut ekipmanın arızalanması hâlinde yenisinin ulaştırılmasında yaşanan gecikmeleri ortaya koymaktadır.

Baş edilebilir sorunlar kapsamında değerlendirilen ifadeler ise, ekiplerin koşullar ne olursa olsun görevlerini sürdürme çabasını ve çözüm üretme yetkinliğini yansıtmaktadır. *“Lojistik geç ulaşılsa da eldeki malzemeyle iş yürütmeyi öğrendik ve uzun süre dayandı malzememiz”* (s31) cümlesi, mevcut kaynakların etkin kullanımını göstermektedir. Benzer şekilde, *“Malzeme tedarikinde gecikme”* (s118) ifadesine rağmen, *“Malzeme olmadan da çalışmayı sürdürebildik”* (s150) sözü, personelin zorlu koşullarda bile görevini aksatmadan yerine getirme gayretini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, sahadaki yoğunluk içerisinde bazı malzeme kayıplarının da yaşandığı belirtilmiştir: *“Alanda çalışma sırasında çok fazla malzeme kayboldu, bizi yavaşlattı bu durum...”* (s162). Bu ifade, afetin ilk anlarındaki karmaşa ortamında yaşanabilecek doğal aksaklıkların müdahale sürecine olan etkisini göstermektedir.

Sonuç olarak, afet müdahale sürecinde malzeme ve ekipman tedarikinde yaşanan bazı zorluklar, operasyonun belli aşamalarında gecikmelere neden olmuş olsa da, sahadaki ekiplerin yüksek uyum yeteneği, dayanıklılığı ve eldeki kaynakları etkin kullanma becerisi sayesinde görevler başarıyla yürütülmüştür. Gelecekte bu tür zorlukların en aza indirilebilmesi için lojistik süreçlerin önceden yapılandırılması, malzeme tedarikinde sürekliliğin sağlanması ve stok yönetiminin sahaya uygun şekilde planlanması büyük önem taşımaktadır.

4.3.9. Tema 9: Güvenlik

Afet müdahale sürecinde güvenlik sorunları, sahada görev yapan personelin karşılaştığı önemli zorluklardan biri olarak öne çıkmıştır. Katılımcılar, ilk müdahale anlarında güvenlik önlemlerinin yetersizliğine dikkat çekmişlerdir. Örneğin, *“...Havanın sıcaklığı çıkarılamayan cenazeler için de problem oldu, bununla birlikte yakınlar da etkilendi. Güvenlik tedbirleri daha fazla olmalıydı”* (s312) ifadesi, çevresel koşulların yanı sıra güvenliğin de kritik bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Aynı

şekilde, “...Yeterli güvenlik önleminin olmaması” (s29) ve “Hırsızlık olayları çok fazlaydı, bu sebeple afetzedeler evlerinin bulunduğu alanı terk edemedi. Bu sebeple güvenlik önlem ilk aşamada yetersizdi ama daha sonra her enkaz başına bir güvenlik görevlisi bırakıldı” (s79) ifadeleri, güvenlik eksikliklerinin sahada nasıl yansıdığına dair önemli gözlemleri ortaya koymaktadır. Bazı durumlarda, sahada kullanılan ekipmanların güvenliğini sağlama konusunda da zorluklar yaşanmıştır. “Güvenlik önlemleri arttırılmalıydı. Bununla birlikte teçhizatlarımız çalındı, bu nedenle müdahale süreci de zora girdi. Kişisel eşyalarımızı koyacak alan bulamadık” (s219) ifadesi, malzeme güvenliğinin müdahale etkinliğiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Baş edilebilir sorunlar kapsamında ise, güvenlik önlemlerinin zamanla artırılmasıyla yaşanan sorunların büyük ölçüde kontrol altına alındığı ifade edilmiştir. “...Afetzedelerin alana müdahale etmesi işimizi zorlaştırdı, güvenlik önlemleri arttırınca bu sorun çözüldü” (s265) cümlesi, alınan önlemlerin işleyişe olumlu katkısını göstermektedir. Benzer şekilde, “Yağma olaylarının önüne geçmek çok zordu, güvenlik önlemlerinin artmasını önerdik ve yardım malzemesi güzergahları değiştirerek alana geldiler” (s145) ifadesi, koordinasyon ve güzergâh planlamasının güvenlikle ne kadar bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, afet müdahale sürecinde güvenlik sorunları başlangıçta çeşitli aksamalara yol açmış olsa da, alınan tedbirlerle bu sorunların büyük ölçüde yönetilebilir hâle geldiği görülmektedir. Sahadaki müdahale ekiplerinin çalışmalarını daha güvenli ve verimli şekilde sürdürebilmesi için, gelecekte güvenlik planlamalarının olay öncesi dönemde yapılandırılması ve yerel iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

4.3.10. Tema 10: Afetзде Kaynaklı Sorunlar ve Can Kaybı

Afet müdahale sürecinde afetзде kaynaklı sorunlar, sahada görev yapan personel için hem operasyonel hem de duygusal açıdan önemli zorluklar arasında yer almıştır. Katılımcılar, bazı afetzedelerin müdahale anlarında öncelik taleplerinde bulunmasının, görev planlamasını ve kaynak yönetimini zorlaştırdığını ifade etmiştir: “Bazı afetzedeler ısrarla öncelik istedi ve yok dememizde problemdi” (s5). Ayrıca, “Kazazede, yaralı veya mağdur yakınlarının kurtarma personellerine karşı olumsuz davranışları” (s38) ve “Afetin ilk anlarında vatandaşın koordine edilememesi” (s71) gibi ifadeler, müdahale sürecinde yaşanan sosyal etkileşimlerin karmaşıklığını gözler önüne sermektedir.

Yoğun kalabalıkların oluşturduğu gerginlik ortamı, sahadaki operasyonel düzeni etkilemiştir. “*Kalabalık nedeniyle afetzedeler arasında gerginlik oluştu*” (s86) ve “*Bazı kişiler yardım araçlarını durdurmaya çalıştı...*” (s112) ifadeleri, güvenlik önlemleriyle sosyal ortamın dengeleme gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bilgiye ulaşamayan bazı afetzedelerin tepkisel yaklaşımları ise ekiplerin hem güvenliğini hem de psikolojik dayanıklılığını etkilemiştir: “*Bilgi alamayan afetzedeler ekipleri hedef aldı*” (s121). Bunun yanı sıra, “*Enkazdan çıkarılan eşyaların kendilerine ait olduğunu iddia edenler arasında tartışmalar çıktı*” (s126) ifadesi, kriz anlarında mal/hak sahipliği gibi konuların da müdahale süreçlerini zorlaştırdığını göstermektedir.

Afetzedelerin özel talepleri de zaman zaman müdahale öncelikleri ile çelişmiştir. “*Evcil hayvanını kurtarmamızı talep eden vatandaş vardı ama öncelik veremedik o durumda*” (s140) ifadesi, personelin hassasiyetle yürütmeye çalıştığı önceliklendirme süreçlerinin ne kadar dikkat gerektirdiğini göstermektedir. Ayrıca, “*Yakınlarını bulamayan afetzedeler sürekli yanımızdaydı, onlara ne diyeceğimi bilemedim*” (s153), “*İnsani zorluklarla baş etmek çok zor, afete müdahale kolay ama afetzede yakınlarıyla uğraşmak çok zor*” (s193) ve “*Afetzedelere psikolojik destek gerekiyordu ilk aşamada çünkü biz de baskı altında hissettirdi, verimli çalışmam çok zordu*” (s196) gibi ifadeler, personelin üzerindeki duygusal baskının boyutunu açıkça ortaya koymaktadır.

Psikososyal açıdan etkileyici olan diğer bazı durumlar arasında “*Vatandaş müdahalesi*” (s212), “*Korkmuş ve panik halindeki vatandaşı sakinleştiremedik*” (s228), “*Ölü çıkan vatandaşların yakınları fiziksel ve psikolojik olarak yıprattı*” (s237), “*Yardıma ulaşamayan afetzedeler müdahale aşamasında işimizi zorlaştırdı*” (s240), “*Can kaybı çok fazlaydı ve aile yakınları bunlara şahit oldu*” (s248) ve “*Yakınlarını bulamayan afetzedelerin saldırganlık gösterdi*” (s293) gibi ifadeler yer almakta ve duygusal yükün ne kadar yoğun yaşandığını göstermektedir.

Baş edilebilir sorunlar kapsamında ise sahadaki ekiplerin güçlü iletişim, empati ve kriz yönetimi becerileri sayesinde zorlukların büyük ölçüde yönetilebildiği görülmektedir. “*Bazı afetzedeler müdahale anında panikleyip sürece dâhil olmaya çalıştı, ama sakinleştirerek ve bilgi vererek ortamı kontrol altına alabildik*” (s23), “*İlk anlarda afetzedelerin tepkileri çok sertti, ancak kendimizi tanıtip süreç hakkında bilgilendirme yapınca güvenlerini kazanabildik*” (s70) ve “*Tartışmaların yaşandığı durumlarda araya girip tarafları dinleyerek ortam sakinleştirilebilmiştir*” (s108) ifadeleri, müdahale ekiplerinin iletişim becerilerinin sürece olan olumlu etkisini göstermektedir. Psikolojik destek hizmetlerinin sahada bulunması ve etkin şekilde devreye alınması da önemli bir iyileştirici unsur olmuştur. “*Psikolojik destekle bir*

nebze atlatılabilir belki travmaları ama tamamen geçmesi asla beklenilemez” (s225) ifadesi, desteğin etkisini gerçekçi bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Aynı şekilde, *“Aynı kişiden farklı noktalarda tekrar yardım talebi geldi, bunları kamp sorumlularına bıraktık, her sorunla biz baş edemedik ama bu şekilde çözmek mantıklı oldu” (s263)* ifadesi, iş yükünün paylaşımı ve yönetsel koordinasyonun önemine işaret etmektedir. Sahada güven tesisine yönelik uygulamalar da katılımcılar tarafından paylaşılmıştır. *“Afetzedeler bilgi kirliliği nedeniyle bizden şüpheyile yaklaştı, ama kimlik göstererek güven sağladık. Çünkü sahada gönüllü vatandaş da yetkili personel sanılıyordu” (s284)* ve *“Bazı afetzedeler bizden sürekli bilgi talep etti...” (s302)* ifadeleri, şeffaf ve doğru bilgi aktarımının müdahale sürecindeki önemini yansıtmaktadır. Ayrıca, *“Enkaz çevresinde yakınlarını bekleyen kişilerin müdahaleye duygusal tepkiler verdiği ama onlara zaman ayırarak tepkinin azaltıldığı” (s308)* ve *“İletişim kurarken afetzedelerin duygusal yoğunluğu yüksekti, empatiyle yaklaşarak süreci sakinleştirdik” (s336)* gibi ifadeler, sahadaki duygusal ortamın etkin iletişimle dengelenebildiğini göstermektedir. Sonuç olarak, afetzede zorluklar afet müdahale sürecinde önemli engeller oluşturmuş; ancak iletişim, empati, görev dağılımı ve psikolojik destek gibi mekanizmaların devreye alınması sayesinde bu zorlukların büyük ölçüde yönetilebildiği görülmüştür. Bu nedenle, müdahale ekiplerinin sadece teknik yeterlilikle değil, aynı zamanda sosyal iletişim, kriz yönetimi ve psikolojik dayanıklılık konularında da desteklenmesi, afet müdahale kapasitesini önemli ölçüde güçlendirecektir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremleri takiben Hatay ilinde görev yapan AFAD personelinin afet müdahale sürecinde karşılaştığı zorlukları, baş edilebilir sorunları ve öz yeterlilik düzeylerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada kullanılan karma yöntem yaklaşımı sayesinde, hem ölçümsel düzeyde öz yeterlilik profilleri ortaya konulmuş hem de nitel veriler aracılığıyla personelin gerçek deneyimleri analiz edilmiştir. Bu bütüncül yaklaşım, yalnızca bireyin görev yeterliliğini değil, aynı zamanda çevresel, örgütsel ve psikolojik etmenlerin bu yeterlilik algısını nasıl şekillendirdiğini anlamaya imkân vermiştir (Creswell ve Plano Clark, 2018). Araştırma bulguları, müdahale personelinin teknik yeterlilik düzeyinin genel olarak oldukça yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Personelin görevlerini etkin biçimde sürdürebilmesinde, bireysel sorumluluk bilinci ve ekip içi güçlü dayanışma önemli bir rol oynamaktadır. Sahadaki koşullar ne olursa olsun, görev bilinciyle hareket eden personelin özverili tutumu, afet müdahale sürecinin başarıyla yürütülmesini sağlamaktadır.

Afet müdahale öz yeterlilik düzeyleri Li ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen Disaster Response Self-Efficacy Scale (DRSES) kullanılarak ölçülmüş ve AFAD arama kurtarma personeline uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, personelin toplam öz yeterlilik puanları yüksek düzeydedir. Bu bulgu, afet müdahale alanında yürütülen bazı önceki nicel çalışmalarla örtüşmektedir, ancak örneklem grubunun doğrudan arama ve kurtarma personeli olması açısından literatüre önemli bir özgünlük kazandırmaktadır. Örneğin, Li ve ark. (2010) tarafından yapılan orijinal çalışmada, afetlere müdahale etme becerileri değerlendirilen hemşirelik öğrencilerinde öz yeterlilik düzeyleri yüksek bulunmuştur (Li ve ark., 2010). Benzer şekilde, Çağan (2020) tarafından yürütülen çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin afetlere hazırlık düzeyleri ile öz yeterlilik puanları incelenmiş ve öğrencilerin yüksek düzeyde öz yeterlilik algısına sahip olduğu görülmüştür. Ancak her iki çalışmada da katılımcı grubu afetlere doğrudan müdahale etmeyen bireylerden oluşmaktadır. Oysa bu araştırmada, örneklem grubunu gerçek afet müdahalesi gerçekleştirmiş AFAD arama ve kurtarma personeli oluşturmaktadır. Bu yönüyle çalışmamız, operasyonel düzeyde aktif görev almış profesyonellerin öz yeterlilik algısını ölçmesi bakımından literatürdeki nicel çalışmalardan farklılaşmaktadır (Çağan, 2020). Çalışmada sosyodemografik değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, görev yılı vb.) ile öz yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı

bir ilişki saptanmamıştır. Oysa Çağan (2020) çalışmasında afet eğitimi almış olmak, cinsiyet ve yaş gibi değişkenlerin öz yeterlilik üzerinde anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür (Çağan, 2020). Benzer şekilde yaş ve mesleki deneyimin öz yeterlilik düzeyleri üzerinde etkili olduğunu bilinmektedir. Ancak bu farklılığın, bizim örneklemimizin daha homojen ve operasyonel olarak benzer özelliklere sahip profesyonellerden oluşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durum, örneklem içindeki değişkenliğin azalmasına ve istatistiksel farkların ortaya çıkmamasına neden olmuş olabilir.

Bu araştırmada AFAD arama kurtarma personelinin Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği toplam puan ortalaması 83.84 ± 4.68 olarak bulunmuştur. Benzer bir çalışmada, Çağan (2020) tarafından hemşirelik öğrencileriyle yapılan geçerlik ve güvenirlik araştırmasında toplam puan ortalaması 3.94 ± 0.81 olarak rapor edilmiştir. Her iki çalışmada da katılımcıların afetlere müdahale konusundaki öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, çalışmalarda yer alan örneklem gruplarının mesleki deneyimleri ve afet müdahale süreçlerine dâhil olma biçimleri farklılık göstermektedir. AFAD personeli aktif sahada görev alan profesyonellerden oluşurken, Çağan'ın çalışmasında yer alan katılımcılar lisans düzeyinde eğitim gören hemşirelik öğrencileridir. Bu durum, öz yeterlilik puanlarının içeriksel ve bağlamsal olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Çağan, 2020).

Kulakaç ve Aydın Sayılan (2024), Türkiye'nin batısındaki bir üniversitede öğrenim gören 342 hemşirelik öğrencisiyle yürüttükleri çalışmalarında, afete müdahale öz yeterlilik, stres düzeyi ve afet risk algısı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çevrim içi anket yoluyla elde edilen verilere göre öğrencilerin öz yeterlilik puan ortalaması 48.49 ± 0.12 , risk algısı puan ortalaması ise 48.11 ± 9.77 'dir. Kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek öz yeterlilik ve risk algısına sahip olduğu; stres düzeyindeki artışla birlikte risk algısının yükseldiği, öz yeterlilik düzeyindeki artışla ise risk algısının azaldığı belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı 0,96 olarak bulunmuştur (Kulakaç ve Aydın Sayılan, 2024). Benzer biçimde Keskin ve Alan (2023), iki hemşirelik fakültesinde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan 387 kişilik örneklemle yaptıkları araştırmada, öğrencilerin AMÖYÖ aldıkları toplam puan ortalamasını 3.23 ± 0.79 olarak rapor etmişlerdir. Afetle ilgili ders alan, dersi üç saatten uzun süren ve okulunda afet planı olduğunu belirten öğrencilerin puanlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu; öğrencilerin öz yeterlilik düzeylerinin orta seviyede bulunduğu ve bireysel özelliklerle afet eğitiminin öz yeterliliği etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin tamamının cronbach alfa kat sayısı 0.96 olarak belirlenmiştir (Keskin ve Alan, 2023). Toraman ve Korkmaz (2023) ise İzmir ve Manisa illerindeki üç farklı hemşirelik bölümünde öğrenim gören 548 dördüncü sınıf öğrencisiyle gerçekleştirdikleri araştırmada, öğrencilerin afete müdahale öz yeterlilik puan ortancasını 65.0 olarak belirlemiş; afet hemşireliği eğitimi alanların puanlarının anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Hemşirelik öğrencilerin AMÖYÖ toplam puanı ve alt boyut puanları değerlendirildiğinde, afete müdahalede öz yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. (Toraman ve Korkmaz, 2023).

Afet eğitiminin öz yeterliliğe etkisini değerlendiren bir diğer çalışma da Alçınar, Şahin ve Alçınar (2025) tarafından tıp fakültesi öğrencileriyle yapılmış; 209 katılımcıyla yürütülen araştırmada, daha önce afet eğitimi almış, tatbikata katılmış ve afetle ilgili bilgiye sahip olan öğrencilerin öz yeterlilik puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmazken, katılımcıların büyük çoğunluğunun afet eğitimi talep ettiği görülmüştür. Katılımcıların DRSES puan ortalaması $59,15 \pm 12,21$ olarak bulunmuştur. Öğrencilerin DRSES puanları karşılaştırıldığında, son sınıf öğrencilerinin DRSES puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p=0,001$) (Alçınar, Şahin ve Alçınar, 2025).

Afet hemşireliği eğitimlerinin etkisini deneysel olarak ele alan Çiris Yıldız ve Yıldırım (2022), randomize ve tek kör desenle yürüttükleri araştırmada, eğitim verilen grubun afet hazırlık inancı, öz yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık puanlarında anlamlı artış olduğunu göstermiştir. Bu bulgular, yapılandırılmış afet eğitimlerinin yalnızca bilgi düzeyini değil, bireysel güven ve karar verme becerilerini de artırdığını ortaya koymaktadır (Çiris Yıldız ve Yıldırım, 2022). Koca, Çağan ve Türe (2020) ise iki hemşirelik fakültesinden 387 öğrenciyle yaptıkları çalışmada öz yeterlilik puan ortalamasını 3.23 ± 0.79 olarak rapor etmiş ve özellikle üç saatten uzun afet dersi alanların ve okulunda afet planı olan öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Tüm bu çalışmalarda, örneklemeler genellikle sağlık öğrencilerinden oluşmakta ve öz yeterlilik düzeyi çoğunlukla orta seviyede bulunmakta, afet eğitiminin artırıcı etkisi vurgulanmaktadır (Koca, Çağan ve Türe, 2020).

Bu çalışmada, doğrudan arama kurtarma alanında görev yapan AFAD personeli ile çalışılmış ve bu yönüyle önceki araştırmalardan ayrılmaktadır. 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Hatay ilinde görev yapan personelle yürütülen karma yöntemli bu araştırmada, Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ) aracılığıyla elde edilen nicel verilere göre, personelin öz yeterlilik düzeyi yüksek bulunmuştur ($83,84 \pm 4,68$). Katılımcıların özellikle karar alma, ekip çalışması ve kriz yönetimi alanlarında

kendilerini yeterli gördükleri belirlenmiştir. Ayrıca açık uçlu sorularla elde edilen nitel verilere göre, sahada karşılaşılan temel zorlukların psikolojik baskı, iletişim problemleri, kaynak yetersizliği ve koordinasyon eksiklikleri olduğu; bu sorunların kişisel, afetzede kaynaklı ve yönetsel temalar altında sınıflandırıldığı ortaya konmuştur. Teknik yeterliliğin yanı sıra psikolojik dayanıklılık, etkili iletişim ve kurumlar arası koordinasyonun da afet müdahale sürecinde kritik rol oynadığını vurgulamakta ve AFAD personeline yönelik stres yönetimi ile kriz iletişimi temelli hizmet içi eğitimlerin önemine dikkat çekmektedir. Literatürde yer alan bazı araştırmalarda öz yeterlilik puanlarının daha düşük düzeyde olduğu ve bunun afetle ilgili deneyim eksikliği, sahada aktif görev almama veya afet eğitimi yetersizliği ile ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Keskin & Alan, 2023; Koca, Çağan & Türe, 2020). Bu farklılığın nedeni olarak, bu araştırmanın evreninde yer alan tüm katılımcıların 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında doğrudan afet sahasında görev yapmış ve çoğunluğu AFAD tarafından afet yönetimi, arama kurtarma, kriz müdahalesi ve psikososyal destek gibi alanlarda hizmet içi eğitimler almış bir personel grubundan oluşması gösterilebilir. Dolayısıyla, bu grubun hem teorik bilgiye hem de pratik deneyime sahip olması, öz yeterlilik düzeylerinin yüksek bulunmasını destekleyen önemli bir etmendir.

Öz Yeterliliğin Afet Müdahalesindeki Rolü, Bandura'nın (1997) Sosyal Bilişsel Kuramı çerçevesinde, öz yeterlilik kişinin belirli bir durumu yönetebileceğine olan inancı olarak tanımlanır. Öz yeterlilik düzeyi yüksek olan bireylerin, stresli ve karmaşık durumlarla başa çıkmada daha etkin olduğu çok sayıda araştırmada vurgulanmaktadır. Bu çalışma kapsamında, bazı AFAD personelinin fiziksel ve psikolojik zorlanmalarına rağmen görevlerini sürdürebilme becerisi, yüksek öz yeterlilik düzeylerinin sahadaki başarıyı desteklediğini göstermektedir. Örneğin "*Günlerce uykusuz kalmama rağmen enkaz başında kalabildim*" (s212) ifadesi, kişisel inanç sisteminin fiziksel sınırlılıkları aşmaya nasıl yardımcı olabileceğine dair açık bir göstergedir. Bu bulgu, Benight ve Bandura'nın (2004) afet sonrası iyileşme sürecinde algılanan öz yeterliliğin belirleyici bir faktör olduğunu vurguladığı çalışmasıyla da paralellik göstermektedir. Ayrıca Luszczynska vd. (2005) tarafından yapılan sistematik derleme, kolektif travmalarla baş etmede öz yeterliliğin koruyucu psikolojik bir tampon mekanizması olarak işlev gördüğünü belirtmektedir (Bandura, 2004; Luszczynska vd., 2005)

Nitel veriler, AFAD personelinin görev sırasında çok boyutlu ve dinamik koşullar altında büyük bir özveriyle görev yaptığını göstermektedir. Tematik analiz bulgularına göre; afet sahasındaki belirsizlikler, yoğun tempo, bilgi akışının hızı ve sürekli değişen ihtiyaçlara adapte olma gerekliliği, personelin yüksek düzeyde dikkat ve uyum

kapasitesiyle başa çıktığı temel unsurlar olarak öne çıkmıştır. Katılımcıların “*ne yapacağımızı bilmeden saatlerce bekledik*” (s7) gibi ifadeleri, afetin doğası gereği yaşanan anlık belirsizliklerin sahadaki operasyonel sürece yansımalarını ifade etmektedir. Bu durum, personelin sadece teknik becerileriyle değil, aynı zamanda yüksek görev bilinci, esnekliği ve ekip dayanışmasıyla süreci yönetebildiğini göstermektedir. Literatürde de vurgulandığı üzere, afet gibi olağanüstü durumlarda görev tanımlarının ve iletişim süreçlerinin sürekli güncellenmesi, müdahale kapasitesinin güçlendirilmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Kendra ve Wachtendorf, 2003; Kadıoğlu ve Özdamar, 2008).

AFAD personeli, özellikle enkaz arama, ilk yardım ve teknik ekipman kullanımı gibi alanlarda yüksek düzeyde öz yeterlilik sergilemektedir. Bu bulgu, afet müdahalesi görevinde bulunan bireylerin mesleki bilgi ve beceriler açısından güçlü bir donanıma sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Benzer biçimde, Koca, Çağan ve Türe (2020) tarafından yapılan çalışmada da sağlık personelinin afetlere müdahalede teknik öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, afet müdahale ortamları sadece teknik bilgiyle sınırlı olmayıp, aynı zamanda yüksek stres altında etkili iletişim kurma, hızlı ve doğru karar alma, duygusal dayanıklılık gibi psikososyal becerileri de kapsamaktadır (Bandura, 1997). Araştırmamızda bazı katılımcıların “*Yakınlarını bulamayan afetzedeler sürekli yanımızdaydı, onlara ne diyeceğimi bilemedim*” (s153) ya da “*Afetzedelere psikolojik destek gerekliydi ilk aşamada çünkü bizide baskı altında hissettirdi, verimli çalışmam çok zordu*” (s196) şeklindeki ifadeleri, bu becerilerin müdahale sürecindeki önemine dikkat çekmektedir. Bu durum, öz yeterliliğin yalnızca bilgi düzeyine değil, aynı zamanda baskı altında bu bilgiyi uygulama kapasitesine dayandığını vurgulayan Bandura’nın (1997) kuramsal yaklaşımıyla da uyumludur (Bandura, 1997). Avustralya’daki sağlık personeliyle yaptıkları çalışmada ise, senaryo tabanlı ve uygulamalı eğitimlerin öz yeterliliği artırdığı vurgulanmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, Türkiye’deki afet eğitimi programlarının mevcut teknik donanımı koruyarak, aynı zamanda psikososyal destek ve kriz iletişimi gibi alanları da kapsayacak biçimde yapılandırılması, müdahale kapasitesinin daha da güçlenmesine katkı sağlayacaktır. (Öksüz vd., 2025)

Araştırma bulguları, afet müdahalesi sırasında karşılaşılan bazı zorlukların, sahadaki yoğun koşullar ve hızlı gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıktığını göstermektedir. Katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilen konular arasında kurumlar arası koordinasyon, iletişim altyapısı ve temel lojistik ihtiyaçlara yönelik uygulama güçlükleri yer almaktadır. “*...Görev dağılımı belli değildi*” (s9), “*telefonların*

çekmemesi telsiz sahada çok iyi kullanılamadı konuşlanacağımız alanı belirlemek zaman aldı envanterimiz kısıtlıydı” (s185) gibi ifadeler, afetin doğası gereği gelişen ani ihtiyaçların, planlama ve uygulama süreçlerine yansıyan yönlerini işaret etmektedir. Personelin bu gibi durumlarda inisiyatif alma, iş birliği sağlama ve çözüm üretme konusundaki çabaları, müdahale sürecinin sürekliliğini sağlamada belirleyici olmuştur. Türkiye’de kapsamlı yapılar olan Afet Müdahale Planı (TAMP) gibi planlamalar, uygulama sahasında gelişen dinamik koşullara uyarlanma sürecindedir. İletişim altyapısının zaman zaman kesintiye uğraması, doğal afet ortamlarında olağan karşılanan durumlardandır. Katılımcılardan bazıları “iletişim telefonlar çekmiyordu” (s313) ifadesiyle bu durumu belirtmiştir. Japonya örneğinde, afet öncesi yapılan sistemli hazırlıkların iletişim sürekliliğini desteklediğini vurgulamaktadır. Türkiye’de de benzer şekilde alternatif haberleşme sistemlerine yönelik iyileştirme çalışmaları sürdürülmekte ve uygulamaya yönelik kapasite her geçen gün gelişmektedir. (Bahçıvan., 2024)

Fiziksel zorluklar ve lojistik destek, çalışmaya katılan personelin büyük bölümü, afetin ilk aşamalarında barınma, iye ve hijyen gibi temel ihtiyaçlara erişimde çeşitli zorluklar yaşandığını belirtmiştir. *“Öğün atlayarak müdahale sürecini sürdürdük...” (s318), “Gelen yardım malzemelerinde temiz kıyafet temin edebildik, en azından süreci idare edecek kadar ihtiyaçlarımızı karşılayabildik” (s120) gibi ifadeler, personelin olağanüstü koşullar altında dahi görevini sürdürme konusundaki kararlılığını ve uyum kapasitesini yansıtmaktadır. Bu durum, afet ortamlarının doğası gereği hızla değişen lojistik ihtiyaçlara karşı, sahada görev yapan personelin yüksek düzeyde dayanıklılık sergilediğini ortaya koymaktadır. Kuhlicke vd. (2011), Almanya örneğinde afet müdahale personelinin temel ihtiyaçlarının afet öncesi planlama süreçleriyle sağlandığını belirtmektedir. Türkiye’de de afet yönetimi kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla benzer planlama ve koordinasyon çalışmaları sürdürülmekte olup, müdahale sürecinde görev yapan personelin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik lojistik altyapının güçlendirilmesi yönünde önemli adımlar atılmaktadır. Bu çabalar, yalnızca fiziksel ihtiyaçların karşılanmasını değil, aynı zamanda personelin motivasyonunun ve öz yeterlilik algısının desteklenmesini de sağlamaktadır (Kuhlicke vd., 2011).*

Bireysel dayanıklılık ve takım ruhu, AFAD personelinin bir kısmı, görev sırasında karşılaştıkları zorluklara karşı bireysel çözüm yolları geliştirerek önemli bir dayanıklılık örneği sergilemiştir. *“hijyen duş ihtiyacımızda bi şekilde su kaynattık hallettik” (s9), “Ne zaman dinleneceğimizi bilmemek zordu ama görev arkadaşlarımla dayanışma içinde çözdüm.” (s42), “Dinlenme alanı karmaşayla doluydu, ilk gün uyuyamadım ama sonraki gün vardiya planı sayesinde uyuyabildim.” (s261) gibi ifadeler, sahadaki*

personelin hem bireysel hem de ekip düzeyinde güçlü bir uyum ve dayanıklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kanada’da yapılan araştırmalarda da afet ortamlarında görev yapan bireylerin baş etme kapasitelerinin, ekip içi dayanışma ve sosyal destek unsurlarıyla doğrudan ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de yürütülen afet müdahale çalışmalarında ekip dinamiklerini daha da güçlendirmeye yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi ve görev öncesi takım uyumu uygulamalarının yaygınlaştırılması önemli katkılar sağlayacaktır. Literatürde de belirtildiği üzere, bireysel özveri büyük bir güç olmakla birlikte, bu çabaların sürdürülebilirliğini sağlamak için kurumsal destekle yapılandırılmış sistemlerin oluşturulması gereklidir. Bu yönüyle, afet müdahale kapasitesinin uzun vadede artırılmasında hem bireysel inisiyatif hem de organize kurumsal mekanizmaların birlikte varlığı büyük önem taşımaktadır (Subbarao vd., 2008).

Gönüllülük ve eğitim eksiklikleri, bazı katılımcılar, afet müdahale sürecinde sahada yer alan gönüllü bireylerin daha etkin yönlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. *“gönüllü vatandaşların koordine edilememesi”* (s265), *“gönüllülerin personelle karıştırılması tepki çekti gönüllü koordinasyonu iyi ...”* (s288) gibi ifadeler, gönüllü katılımının yüksek olduğu afet ortamlarında düzenli koordinasyon ve tanımlı görev paylaşımının önemini vurgulamaktadır. Bu durum, gönüllülük sisteminin zamanla daha kurumsal bir yapıya kavuşturulması ihtiyacına işaret etmektedir. Subbarao vd. (2008), ABD’de FEMA bünyesinde yürütülen gönüllülük modelinde bireylerin önceden eğitim alarak kimliklendirildiğini ve belirli protokollere göre görevlendirildiklerini aktarmaktadır (Subbarao vd., 2008). Türkiye’de ise gönüllülük sistemi, son yıllarda hızla gelişmekte olan bir yapıya sahiptir ve uygulamaya dair tecrübeler sahada çeşitlenerek artmaktadır. Bu bağlamda, AFAD koordinasyonunda yürütülen gönüllülük çalışmaları, gelecekte daha sistemli bir çerçeveye kavuşarak, afet yönetiminin önemli bir destek bileşeni olma yolunda ilerlemektedir. Gönüllülerin etkin katılımını sağlamak adına sürdürülen eğitim, sertifikasyon ve bilgilendirme çalışmaları, kurumsal kapasiteyle entegre biçimde güçlendirilmektedir (Bolat ve Öztop, 2024)

Psikolojik yıpranma ve destek ihtiyacı, afet müdahale personelinin birçoğu, fiziksel yorgunluğun yanı sıra duygusal ve psikolojik anlamda da yoğun bir yük altında görev yaptıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların bazıları *“Psikolojik baskı çok fazlaydı”* (s10), *“panik ve korkmuş vatandaşları biraz sahadan uzaklaştırmak bizide psikolojik olarak rahatlattı onlarada destek verilmesi bir nebze ortamın sakinlemesini sağladı”* (s77), *“ilk cenazeye ulaştığımda 6 aylık bebektir o beni çok zorladı vicdanen ve aile yakınlarını sakinleştiremedik”* (s51) şeklindeki ifadeleriyle, yaşadıkları duygusal

etkileri açıkça dile getirmiştir. Bu tür sahne ve durumlar, afetin sadece fiziksel değil, aynı zamanda ruhsal yönüyle de personel üzerinde kalıcı etkiler yaratabildiğini göstermektedir. Bu bulgular, afet müdahale süreçlerinde psikolojik sağlamlık, travmatik olaylarla baş etme kapasitesi ve duygusal dayanıklılığın ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ursano ve arkadaşları (2014) afet ve acil durumlarda görev yapan profesyonellerin maruz kaldıkları psikolojik yükün, uygun destek sağlanmadığında uzun vadede ruhsal etkiler bırakabileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda, Türkiye’de yürütülen afet müdahale çalışmalarında sadece afetzedelerin değil, aynı zamanda sahada görev yapan profesyonellerin de psikolojik olarak desteklenmesine yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması önemli bir gereklilik haline gelmiştir. Literatürde “personel odaklı kriz psikoeğitimi” olarak tanımlanan bu tür müdahaleler, birçok ülkede rutin uygulamalar arasında yer almakta ve personel sağlığını koruma amacı taşımaktadır. Türkiye’de de afet sonrasında sahada görev yapan personele yönelik psikolojik destek mekanizmalarının kurumsal yapılarla entegre edilerek sistematik hâle getirilmesi yönünde atılan adımlar, görev motivasyonunu ve psikolojik dayanıklılığı artırıcı nitelikte olacaktır (Ursano vd., 2014).

Deneyim farklılıklarının müdahale sürecine etkisi, çalışma bulguları, afet müdahale sürecinde personelin sahip olduğu deneyim düzeyinin operasyonel etkinlik üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Müdahale tecrübesi yüksek olan personelin görev esnasında daha kontrollü, hızlı ve stratejik davrandığı; ilk kez afet ortamında görev alan personelin ise doğal olarak daha yüksek düzeyde heyecan, panik ve kararsızlık yaşadığı gözlemlenmiştir. “İlk kez böyle büyük bir sahada yer aldım, karmaşık geldi...” (s6) ifadesi, deneyimin sahadaki algı ve müdahale becerileri üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Deneyimli arama kurtarma personellerinin afet müdahalesi sırasında daha az hata yaptığı, kararlarını daha hızlı verdiği ve öz yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, mesleki deneyimin zaman içinde gelişen görev hakimiyetine katkı sunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de afet öncesi hazırlık süreçlerinde yürütülen masa başı tatbikatların, yalnızca teknik bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayıp, deneyimli personelin mentorluk desteğiyle güçlendirilmesi, yeni katılımcıların da alana uyumunu kolaylaştıracak ve genel müdahale kapasitesini artıracaktır (Koçak, 2016)

Toplumla kurulan ilişki ve güven sorunları, bazı katılımcılar, afet müdahale sürecinde halkla etkili iletişim kurmanın zaman zaman güçleştiğini belirtmiştir. “Vatandaşlar farklı ekiplerden farklı bilgi alınca güven sorunu yaşadı.” (s4), “Afetzedeler farklı kurumlardan gelenlere güven duymuyordu, ...” (s110) gibi ifadeler,

afet sonrası yaşanan bilgi akışı çeşitliliğinin, halk nezdinde sosyal güven algısını etkileyebileceğini göstermektedir. Bu durum, afet ortamında yalnızca teknik yeterliliğin değil, iletişim becerilerinin ve sosyal hassasiyetin de önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde, halk sağlığı temelli afet müdahale sistemlerinde güven unsurunun temel olduğu, ilk müdahale ekiplerinin etik, iletişim ve sosyal etkileşim konularında da desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de sahaya çıkan personelin teknik donanımının yanında medya yönetimi, kriz iletişimi ve kültürel duyarlılık gibi alanlarda da eğitimlerle desteklenmesi, halkla kurulan ilişkinin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Kurumsal düzeyde bu yönde atılacak adımlar, hem müdahale sürecinin etkinliğini artıracak hem de toplum nezdinde kurulan güvenin kalıcılığını pekiştirecektir (Özgür, 2018).

Cinsiyet rollerinin müdahale sürecine etkisi, araştırma sırasında bazı katılımcıların, görev dağılımı ve algılar açısından zaman zaman cinsiyete bağlı yaklaşımlardan etkilendiği gözlemlenmiştir. Ancak bu durum, katılımcı ifadelerinde doğrudan ve yaygın bir tema olarak değil, daha çok dolaylı ve sınırlı düzeyde yansımıştır. “*cinsiyet ayrımı yaşadım ...*” (s132) şeklindeki nadir ifadeler, afet müdahale süreçlerinde her bireyin potansiyelinden eşit şekilde yararlanılmasına yönelik farkındalığın artırılmasının faydalı olacağını göstermektedir. Ursano ve ark. (2014), cinsiyet rollerinin stresle baş etme biçimleri, güvenlik algısı ve fiziksel yeterlilik gibi konular üzerindeki etkilerini vurgulayarak, afet eğitimlerinde toplumsal cinsiyet farkındalığına yer verilmesinin önemine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de afet müdahale eğitimlerinin, tüm personelin eşit fırsatlara erişimini önceleyen ve farklı deneyimlerin sahaya katkı sağlayabileceği bir anlayışla yapılandırılması, müdahale kapasitesini zenginleştirecek bir unsur olacaktır (Ursano vd., 2014).

Uluslararası kıyaslamalar ve sistemsel öneriler, yukarıda sunulan bulgular doğrultusunda, Türkiye’deki afet müdahale sistemi, gelişen uygulamaları ve güçlü insan kaynağıyla önemli bir kapasiteye sahiptir. Bununla birlikte, bazı yapısal ve operasyonel süreçlerin daha da güçlendirilmesi, uluslararası iyi uygulamalar ışığında mümkün görünmektedir. Örneğin; Japonya’da yerel yönetimler afet planlarını yılda en az iki kez sahada uygulamalı olarak test etmektedir. Almanya’da müdahale personeline olay yerine varıştan önce görev planı mobil cihazlarla iletilmektedir (Kuhlicke vd., 2011). ABD’de ise her personelin afet sırasında görev alabilmesi için belirli yeterlilik belgeleri ve eğitim saatlerini tamamlamış olması zorunlu tutulmaktadır (Subbarao vd., 2008). Bu uygulamalar, afet yönetiminde etkinliğin artırılmasına yönelik sistemli yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır. Türkiye’de de benzer şekilde, mevcut yapılar olan TAMP

ve AFAD gönüllülük sistemleri gibi uygulamalar aracılığıyla bu tür süreçlerin kurumsallaştırılması yönünde önemli adımlar atılmakta; eğitim, planlama ve teknoloji entegrasyonu alanlarında gelişmeler hız kazanmaktadır. Bu bağlamda, uluslararası deneyimlerden yararlanılarak Türkiye'deki sistemin daha da güçlendirilmesi, afetlere müdahale kapasitesinin sürdürülebilir biçimde artırılmasına katkı sağlayacaktır (Subbarao vd., 2008).

Müdahale sürecinde zaman yönetimi sorunları, araştırma bulgularına göre, afet müdahale sürecinde zamanlama ile ilgili yaşanan bazı aksaklıklar, müdahale etkinliğini etkileyen başlıca unsurlar arasında yer almaktadır. Katılımcılar, *“yöneticilerle ilgili problemler vardı trafik yoğunluğu çok fazlaydı alana ulaşmakta zorluk yaşadık yollar kapanmıştı korku ve panik vardı afetzedelerde”* (s231), *“İlk saatlerde ne yapacağımı bilemedim...”*. (s234) gibi ifadeleriyle, afetin ilk anlarında yaşanan yoğunluk ve belirsizliğin sahadaki hareket kabiliyetine yansıyan etkilerini ifade etmişlerdir. Bu bulgular, afetin ani ve belirsiz doğası karşısında planlamanın zamanla yarışan bir unsur haline geldiğini ortaya koymaktadır. Van Wart ve Kapucu (2011), afet yönetiminde zamanlamanın kritik rol oynadığını ve özellikle ilk 48 saatte yapılacak müdahale organizasyonunun hayati öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. Türkiye’de afet müdahale planlarının teorik altyapısı güçlü olmakla birlikte, bu planların pratikte zaman hassasiyetini içerecek şekilde senaryolarla desteklenmesi, uygulama kapasitesini daha da güçlendirecektir. Bu doğrultuda, yazılı planların sahada test edilmesi ve düzenli tatbikatlarla desteklenmesi, müdahale ekiplerinin hızlı karar alma, görev dağılımı ve ulaşım stratejilerinde daha etkin olmalarını sağlayacak; afetin ilk saatlerinde kritik zaman yönetiminin başarıyla gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaktır (Van Wart ve Kapucu, 2011).

Afet yönetiminde eğitim ve tatbikat eksikliği, katılımcıların bir bölümü, afet ortamına ilk kez dahil olduklarını ve bu nedenle başlangıçta ne yapacaklarını bilemediklerini ifade etmiştir. *“İlk kez böyle büyük bir sahada yer aldım, ...”* (s6) şeklindeki ifade, müdahale öncesinde yürütülen eğitimlerin uygulamalı bileşenlerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu durum, afet gibi yüksek stresli ortamlarda edinilen bilginin sahada işlevselleşebilmesi için pratik deneyimlerin tamamlayıcı rolünü göstermektedir. Japonya örneğinde, afet bilinci ve müdahale becerilerinin düzenli saha tatbikatlarıyla pekiştirildiği, böylece personelin olay anında daha soğukkanlı ve organize şekilde hareket edebildiği görülmektedir. Türkiye’de ise güçlü bir teorik eğitim altyapısı mevcut olmakla birlikte, bu bilginin pratikle desteklenmesi noktasında atılacak adımlar, personelin müdahale yeterliliğini daha da artıracaktır. AFAD gibi kurumların

periyodik ve uygulamalı tatbikatları yaygınlaştırması, hem bireysel öz yeterliliğin pekiştirilmesine hem de ekip koordinasyonunun güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Eğitim ile uygulama arasındaki uyumun artırılması, afet anında hızlı ve etkili müdahalenin sürdürülebilirliğini destekleyecek önemli bir adımdır (World Bank, 2016).

Afetlerde kurumsal hiyerarşi ve liderlik sorunları, araştırmada çok sayıda katılımcı, afetin ilk anlarında sahada zaman zaman liderlik eksikliği ve görev dağınıklığı yaşandığını ifade etmiştir. *“kimin ne dediği belirsizdi emir alaacak kimse yoktu kendimiz hareket ettik sahada”* (s184), *“Kimsenin görev tanımı net değildi, bu kararsızlık oluşturdu ama inisiyatif alarak görev aldım.”* (s339) gibi ifadeler, müdahale ekiplerinin yoğun ve hızlı gelişen koşullar altında inisiyatif kullanma kapasitesine sahip olduğunu ve bu durumun operasyonel akışın sürdürülmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Kapucu (2008), afet müdahalesinde etkili liderlik yapılarının, karar alma süreçleri ve operasyonel başarı üzerindeki doğrudan etkisini vurgulamaktadır (Kapucu, 2008). Nitekim, “Incident Command System” (ICS) gibi hiyerarşik ancak esnek liderlik modellerinin uygulandığı ülkelerde müdahale sürecinin daha sistemli şekilde yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Türkiye’de de afet anlarında olay bazlı komuta sistemlerinin saha şartlarına uyarlanması yönünde adımlar atılmakta olup, bu yapılar aracılığıyla operasyonel verimliliğin daha da artırılması hedeflenmektedir. Böylece liderlik ve görev dağılımında bütünlük sağlanarak, ekiplerin koordinasyon içinde hareket etmesi kolaylaştırılacaktır (Bigley ve Roberts, 2001).

Dijital altyapı ve veri paylaşımı eksikliği, araştırma bulguları, afet müdahale sürecinde bilgi akışının zaman zaman yavaşladığını ve sahadaki ekiplerin dijital araçlardan sınırlı ölçüde faydalanabildiğini göstermektedir. *“... Kim nereye yönlendirilecek bilinmiyordu”* (s99) ifadesi, veri paylaşım süreçlerinde manuel uygulamaların ve eş zamanlı koordinasyonun zaman zaman zorlaştığını göstermektedir. Reuter, Hughes ve Kaufhold (2018), dijital teknolojilerin kriz anlarında bilgi koordinasyonunu kolaylaştırdığını ve müdahale süreçlerine hız kazandırdığını vurgulamaktadır. Avrupa ülkelerinde afet müdahaleleri sırasında ortak görev platformları, harita entegrasyonları ve mobil veri aktarımı gibi sistemlerin yaygın biçimde kullanılması, müdahale etkinliğini artıran örnekler arasında yer almaktadır. Türkiye’de ise dijital altyapı çalışmaları giderek gelişmekte olup, mevcut sistemlerin birbirine entegre edilmesi yönünde önemli adımlar atılmaktadır. Bu süreçte AFAD başta olmak üzere ilgili kurumların dijital kapasiteyi güçlendirme ve saha uygulamalarına entegre etme yönündeki çabaları, afet yönetiminin hızını ve etkinliğini artırmada önemli katkılar sağlayacaktır (Reuter, Hughes ve Kaufhold, 2018).

Empati ve gerilim dengesi, araştırmada bazı katılımcılar, afetzedelerle iletişim kurarken zaman zaman güçlük yaşadıklarını belirtmiştir. “... *halk bizi suçladı, ...*” (s67), “... *sinirli afetzedelerle karşılaştım...*” (s34) gibi ifadeler, afet sonrası yaşanan yoğun stresin, hem halkın ruh hâlini hem de görevli personelin iletişim süreçlerini etkileyebildiğini göstermektedir. Bu tür durumlar, sahadaki personelin sadece teknik değil, aynı zamanda duygusal dayanıklılık ve iletişim becerileri açısından da yüksek bir yük taşıdığını ortaya koymaktadır. Paton (2003), afet sonrası hem afetzedelerin hem de müdahale ekiplerinin yüksek stres altında olduğunu ve bu nedenle empati kurma, kriz dili kullanma ve aktif dinleme gibi becerilerin görev öncesi eğitimlerle desteklenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu kapsamda kriz iletişimi, toplumsal duyarlılık ve psikolojik ilk yardım alanlarında verilecek sistematik ve uygulamalı eğitimler, hem personelin yükünü hafifletecek hem de afetzedelerle kurulan bağın güçlenmesine katkı sağlayacaktır (Paton, 2003).

Siyasi ve bürokratik müdahalelerin operasyonel sürece etkisi, katılımcıların bazıları, afet müdahale sürecinde zaman zaman farklı aktörlerin sürece dâhil olduğunu ve bu durumun sahadaki koordinasyonun yönetimini etkileyebildiğini ifade etmiştir. “başka kurum amirleride talimat vermek istedi sahada (s326)” gibi ifadeler, karar alma süreçlerinde çoklu yönlendirme girişimlerinin operasyonel akışta belirsizlik yaratabildiğini göstermektedir. Kapucu (2006), afet anlarında sürece dâhil olan çeşitli paydaşların, özellikle kriz anındaki hassas karar süreçlerinde daha dikkatli koordine edilmesi gerektiğini ve bu tür durumların kamu güveni ile görev dağılımı açısından hassasiyet oluşturabileceğini vurgulamaktadır. Afet yönetimi sistemlerinin; rol, yetki ve sorumlulukların açık şekilde tanımlandığı, kurumsal liyakat ve koordinasyon ilkesine dayalı bir yapı içerisinde yürütülmesi, operasyonel bütünlüğü güçlendirecek önemli bir unsurdur. Türkiye’de bu doğrultuda yürütülen kurumsal yapılandırmalar ve planlamalar, afet anındaki koordinasyonun daha etkin bir şekilde sağlanmasına katkı sunacaktır (Kapucu, 2006).

Yağmalama, güvenlik ve toplumsal gerilimler, katılımcılar arasında, afet sonrası müdahale sürecinde güvenlik sorunlarıyla karşılaşıldığını belirtenler olmuştur. “*yağma olaylarının önüne geçmek çok zordu güvenlik önlemlerinin artmasını önerdik ve yardım malzemesi güzergahları değişerek alana geldiler*” (s145), “*yağmalama olayları çok fazlaydı güvenli bir ortamda çalışmadım*” (s44) gibi ifadeler, afetin yarattığı toplumsal belirsizlik ortamında güvenlik ihtiyacının hem afetzedeler hem de görevli personel açısından kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Tierney (2006), afet sonrası oluşan kaotik atmosferin toplumun genel güven duygusunu etkilediğini ve bu tür

olağanüstü durumlarda yağma benzeri olayların yaşanmasının yaygın olduğunu belirtmektedir. Türkiye’de afet sahalarında güvenliğin sağlanmasına yönelik planlamalar bulunmakta ve bu kapsamda çeşitli önlemler alınmaktadır. Ancak sahadaki yoğunluk, erişim zorlukları ve ani gelişen ihtiyaçlar karşısında bu önlemlerin uygulanabilirliğinin güçleşebildiği durumlar olabilmektedir. Bu nedenle, afet bölgelerinde görev yapan personelin güvenliğini artırılmasına yönelik saha destekli güvenlik protokollerinin geliştirilmesi ve güvenlik birimleriyle koordinasyonun daha da güçlendirilmesi, hem müdahale ekiplerinin hem de halkın huzur ve güvenliği açısından önemli katkılar sağlayacaktır (Tierney, 2006),

Yabancı uyruklu afetzedelerle etkileşim, bazı personel, afet sahasında görev yaparken yabancı uyruklu afetzedelerle iletişim kurmakta güçlük yaşadıklarını belirtmiştir. *“Sahada çalışırken tercüman desteği olmayınca yabancı uyruklu afetzedelerle iletişim kuramadım, yardım gecikti.”* (s217), *“suriyeli vatandaşların yoğunlukta olduğu bölgede iletişim kurmak problemli ve vatandaş yardım malzemelerini yağmalamaya çalıştı”* (s164) gibi ifadeler, çok dilli ve kültürel çeşitliliğin, müdahale süreçlerinde dikkate alınması gereken önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Uluslararası Kızılhaç’ın (IFRC, 2017) raporları, çok kültürlü afet ekiplerinin daha etkili iletişim kurabildiğini ve bu sayede sahada ortaya çıkabilecek olası gerilimlerin azaldığını ortaya koymaktadır. Türkiye gibi çok sayıda farklı etnik ve dil grubunu barındıran ülkelerde, afet müdahale kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla çok dilli personel istihdamı ve kültürel farkındalık eğitimlerinin yaygınlaştırılması önemli bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye’de yürütülen afet yönetimi faaliyetlerinde, sahada görev yapan personelin bu çeşitliliğe hazırlıklı olmasını sağlayacak destek mekanizmalarının geliştirilmesi, müdahale süreçlerinin daha etkin ve kapsayıcı şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır. IFRC’nin (2017) Dünya Afet Raporu’nda da vurgulandığı üzere, kültürel duyarlılığı yüksek ekipler yalnızca iletişim etkinliğini artırmakla kalmayıp, toplumsal uyumu da güçlendirmektedir (IFRC, 2017).

Ekipman ve lojistik dağıtımda öncelik sorunu, katılımcıların bazıları, afet sahasında lojistik desteklerin dağıtımı sırasında zaman zaman bölgesel farklılıklar yaşandığını ve bu durumun operasyonel süreci etkilediğini ifade etmiştir. *“lojistik ve malzeme eksikliği zaman kaybına neden oldu”* (s279), gibi ifadeler, afet lojistiğinde kaynakların önceliklendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu durum, sahadaki personelin çözüm odaklı yaklaşımı ve mevcut imkânları en verimli şekilde kullanma becerisi açısından dikkat çekicidir. Altay ve Green (2006), afet lojistiğinde doğru önceliklendirme yapılmaması durumunda hem zaman hem de kaynak kaybının

yaşanabileceğini ve bunun müdahale verimini etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Türkiye’de afet müdahale sisteminin lojistik planlaması büyük ölçüde merkezî yapılar üzerinden yürütülmekte olup, son yıllarda yerel düzeyde ihtiyaç tespiti ve dinamik dağıtım sistemleri üzerine çeşitli iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu kapsamda, afet sahalarında lojistik koordinasyonun güçlendirilmesi, yerel ihtiyaçlara duyarlı ve esnek sistemlerin geliştirilmesiyle birlikte, müdahale süreçlerinin etkinliği daha da artırılacaktır.

Karma yöntemin katkısı, bu çalışmada kullanılan karma yöntem, sadece öz yeterlilik düzeyini sayısal olarak tanımlamakla kalmamış, aynı zamanda bu düzeyin oluşumunu etkileyen bağlamsal faktörleri de görünür kılmıştır. Özellikle açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, sahadaki somut zorlukların bireyin algılarını nasıl şekillendirdiğini derinlemesine anlamaya olanak tanımıştır (Creswell ve Plano Clark, 2018).

Sonuç olarak, afet müdahale özyeterlilik düzeylerinin önceki çalışmalarla paralel olarak arama kurtarma ekibinin öz afet müdahale yeterliliği yüksek seviyededir ve nitel açıdan yaşanan zorluk ve başedilebilen zorlukların değerlendirilmesi ve kurtarma personeline uygulanması açısından, literatüre önemli ve özgün bir katkı sunmaktadır. Afet alanına alt boyutları afete müdahale açısından değerlendirilebilecek özgü meslek gruplarına özgü özelleştirilmiş öz yeterlilik ölçeklerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Araştırma bulguları, öz yeterliliğin yalnızca bireysel özelliklerle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda kurumsal yapı, çevresel faktörler ve psikolojik dayanıklılık gibi çok boyutlu unsurlar tarafından şekillendiğini göstermektedir. Bu kapsamda, AFAD gibi afet müdahalesinde ön saflarda görev alan kurumların, teknik yeterlilik kadar psikososyal destek, görev tanımı netliği, saha koordinasyonu ve afet öncesi hazırlık süreçlerini de kapsayan çok yönlü kapasite geliştirme çalışmalarına ağırlık vermesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda geliştirilecek bütüncül eğitim programları; stresle başa çıkma, etkili karar verme, liderlik becerileri ve ekip içi iletişim gibi kritik yetkinlik alanlarını da kapsayarak, personelin afet ortamındaki görev performansını daha da güçlendirecektir.

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında Hatay ilinde görev yapan AFAD personelinin afet müdahale sürecindeki öz yeterlilik düzeylerini belirlemek ve karşılaştıkları zorlukları çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür. Karma yöntem tasarımı çerçevesinde elde edilen nicel ve nitel veriler, afet müdahalesinin yalnızca teknik bir süreç olmadığını; aynı zamanda psikolojik, örgütsel, sosyal ve çevresel değişkenlerin etkileşimiyle şekillenen karmaşık bir yapı olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırmadan eldedilen nicel veri sonuçlarına göre;

- Araştırma sonuçlarına göre, personelin teknik müdahale becerileri (örneğin triaj, enkaz çalışması ve yaralı taşıma gibi alanlarda) genel olarak yüksek düzeyde öz yeterliliğe sahip olduğu belirlenmiştir
- Arama kurtarma personelinin özyeterliliğini ya, medeni durum, eğitim açısından anlamlı değişim ve korelasyon gözlenmedi.

Nitel analiz sonuçları,

- Koordinasyon süreçlerinde yaşanan geçici aksaklıklar,
- Afet müdahale sürecinde karşılaşılan sorunların yalnızca bireysel eksikliklerden kaynaklanmadığını
- Malzeme kısıtlılıkları,
- Afetzetlerle iletişim problemleri

Yaşanılan zorlukların en fazla yüzdesini oluşturmuştur afetzede davranışlarının öngörülemezliği de müdahale sürecini zaman zaman zorlaştırabilmiştir. Bu tür sorunlar, afetin doğası gereği ortaya çıkan olağan zorluklar olup; mevcut afet yönetimi sisteminde, özellikle saha uygulamalarını daha da güçlendirecek yönde yapılacak düzenlemelerle geliştirilebilir niteliktedir. Arama kurtarma personelinin karşılaştıkları zorlukları “baş edilebilir” olarak tanımlamış; örneğin hava koşulları, ekipman eksikliği, barınma ve iye gibi konuların uygun organizasyon ve ekip içi dayanışma ile aşılabildiğini ifade etmiştir.

•Öneriler;

- Senaryo tabanlı tatbikatlar, afet anında karar alma, kaynak yönetimi ve çok aktörlü koordinasyon becerilerinin gelişimine önemli ölçüde katkı sağlayabilir.

- Arama kurtarma personelinin öz yeterliliğini etkileyen değişkenler, ileri düzey deneysel çalışmalarla analiz edilerek uygulama temelli gelişim stratejileri oluşturulabilir.

- Afet sonrası ilk 24 saat içinde sahaya ulaşabilecek şekilde yapılandırılmış mobil psikososyal destek ekipleri, hem afetzedelerin hem de sahada görevli personelin duygusal dayanıklılığını güçlendirebilir.

- Görev sonrasında personelin psikolojik durumunun değerlendirilmesi ve gerektiğinde profesyonel destek sağlanması, uzun vadeli psikolojik dayanıklılığı koruma açısından kritik önem arz edebilir.

- Kriz iletişimi eğitimleri toplumla empatik ve güven temelli ilişkiler kurulmasını destekleyerek müdahale sürecinin sosyal uyumunu güçlendirebilir.

- Çok dilli bilgilendirme materyalleri ve tercüman desteğiyle desteklenen kültürel duyarlılık uygulamaları, çok kültürlü afet ortamlarında iletişim kalitesini ve kapsayıcılığı artırabilir.

- Afet müdahale sürecine özgül psikolojik dayanıklılık öz yeterlilik ölçeğinin geliştirilmesi, baş edilebilir sorunlar temasını ölçmeye yönelik kuramsal ve uygulamalı literatüre özgün katkılar sunabilir.

KAYNAKÇA

- AA Teyit Hattı. (2023, 17 Şubat). “Kızılhaç Türkiye’ye yardım etmedi” iddiası. *Anadolu Ajansı*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.aa.com.tr/tr/teyithatti/aktuel/kizilhac-turkiyeye-yardim-etmedi-iddiasi/1815446> adresinden erişildi.
- ACDAM – Tarihi Çevre Araştırma ve Değerlendirme Merkezi. (2023, Haziran 2). *Antakya'nın çok katmanlı kültürel mirasının deprem sonrası belgelenmesi, hasar tespiti ve değerlendirilmesi*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://tacdham.metu.edu.tr/tr/duyurular/antakyanin-cok-katmanli-kulturel-mirasinin-deprem-sonrasi-belgelenmesi-hasar-tespiti-ve> adresinden erişildi.
- AFAD. (2020). *Afet ve acil durum yönetimi terimleri sözlüğü*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.
- AFAD. (2023). *20 Şubat 2023 Yayladağı (Hatay) Mw 6.4 depremine ilişkin ön değerlendirme raporu* [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, [https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Yaylada%C4%9F%C4%B1%20\(Hatay\)%20Depremi%20MW%206.4%20%C3%96n%20Değerlendirme%20Raporu.pdf](https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Yaylada%C4%9F%C4%B1%20(Hatay)%20Depremi%20MW%206.4%20%C3%96n%20Değerlendirme%20Raporu.pdf) adresinden erişildi.
- AFAD. (2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri raporu*. 11 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/kurumsal/raporlar> adresinden erişildi.
- AFAD. (2023a). *İzmir Seferihisar depremi*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/izmir-seferihisar-depremi- duyuru-21-31102020---1100> adresinden erişildi.
- AFAD. (2023b). *Ülke genelindeki yoğun yağışlarda son durum*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/ulke-genelindeki-yogun-yagislarda-son-durum-basin-duyurusu> adresinden erişildi.
- AFAD. (2023c). *AFAD 2023 idare faaliyet raporu* [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2023--AFAD-faaliyet-rapor/2023-idare-faaliyet-raporu_son_web.pdf adresinden erişildi.

- AFAD. (2024). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. 7 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.
- AFAD. (2024). *AFAD hakkında*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/afadhakkinda> adresinden erişildi.
- AFAD. (2024). *Teşkilat şeması*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/teskilat-semasi> adresinden erişildi.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2018). *Türkiye’de afetler raporu* [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/Turkiye_de_Afetler.pdf adresinden erişildi.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2021). *Hatay ili İl Afet Risk Azaltma Planı (IRAP)* [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://hatay.afad.gov.tr/kurumlar/hatay.afad/HATAY-İRAP-2022.pdf> adresinden erişildi.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024). *2024 yılı idare faaliyet raporu*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/kurumsal-raporlar> adresinden erişildi.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2019). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*. AFAD.
- Ahmed, S. K., Mohammed, R. A., Nashwan, A. J., Ibrahim, R. H., Abdalla, A. Q., Ameen, B. M. M. ve Khahir, R. M. (2025). Using thematic analysis in qualitative research. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health*, 6, 100198. <https://doi.org/10.1016/j.glmedi.2025.100198>
- AIHA. (2006). *Emergency response planning guidelines*. American Industrial Hygiene Association. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.aiha.org/get-involved/aiha-guideline-foundation/erpgs> adresinden erişildi.
- Akalın, M. (2024). *Sel ve Taşkın Riskine Karşı Direnç Stratejileri: Amik Ovası Taşkınları*. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 188–217.
- Akar, S. (2023). *Doğal afetlerin kamu maliyesi üzerine etkisi: Türkiye örneği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akay, A. ve Akçapar, Ş. (Ed.). (2024). *6 Şubat Kahramanmaraş ve Hatay depremleri ardından: Afet yönetimi, kentsel dönüşüm ve yerinden olma*. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınları.

- Akbaş, G. (2007). *Servis hemşirelerinin stres ve motivasyon düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akdur, R. (2001). *Afetlere Hazırlık ve Afet Yönetimi*. T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Aksoy, Ş. ve Kabasakal, Z. (2023). *Afet Sonrası Durumlara Yönelik Hazırlanan Psikososyal Destek Uygulamalarının ve Çalışmalarının İncelenmesi*. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 80–91. <https://doi.org/10.21733/ibad.1272044>
- Alakara Özcan, G. ve Seyhan, Y. (2019). *Afet ve acil durumlarda psikososyal destek (Psikososyal Destek – PSS handbook)*. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; UNICEF Türkiye Temsilciliği [PDF belgesi]. 13 Ağustos 2025 tarihinde, https://toroslarram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/33/14/768185/dosyalar/2023_02/08143115_Afet-Acil-Durumlarda-Psikososyal-Destek-PSS_Handbook_tr_080419-1.pdf adresinden erişildi.
- Alçınar, R., Şahin, M. K. ve Alçınar, G. (2025). *Disaster response self-efficacy of medical students and related factors: A cross-sectional study*. *Journal of Basic and Clinical Health Sciences*, 9(1), 40–47. <https://doi.org/10.30621/jbachs.1410855>
- Alexander, D. (1993). *Natural disasters*. Routledge.
- Alexander, D. (2005). *Principles of emergency planning and management*. Oxford University Press.
- Alexander, D. (2015). *Principles of Emergency Planning and Management* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Alkın, R. C. (2020). *Afet yönetiminde sivil toplum: İzmir depremi sonrası müdahale ve iyileştirme süreçlerinde STK'ların rolü*. *DergiPark*, 4(1), 315–340.
- Allen, T. D., Eby, L. T., O'Brien, K. E. ve Lentz, E. (2008). The state of mentoring research: A qualitative review of current research methods and future research implications. *Journal of Vocational Behavior*, 73(3), 343–357. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2007.08.004>
- Altay, N., & Green, W. G. (2006). OR/MS research in disaster operations management. *European Journal of Operational Research*, 175(1), 475–493. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2005.05.016>
- Ambraseys, N. (2009). *Earthquakes in the Mediterranean and Middle East: A multidisciplinary study of seismicity up to 1900* (1st ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139195430>

- Anadolu Ajansı. (2025, 9 Mayıs). *Hatay'da depremlerden hasar gören 5 cami ve 1 mescit restorasyonun ardından ibadete açıldı*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/hatayda-depremlerden-hasar-goren-5-cami-ve-1-mescit-restorasyonun-ardindan-ibadete-acildi/3562206> adresinden erişildi.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi. (2024). *Trafik kazalarına müdahale* [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.ankara.bel.tr/files/9915/9248/1836/trafik-kazalarina-mudahale.pdf> adresinden erişildi.
- Arıca, F., Çakır, C., Kağnıcı, D. Y. (2023). *Kırılgan gruplar özelinde afetlerde psikososyal hizmetler*. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(1), 176–187. <https://doi.org/10.35341/afet.1173165>
- Auf der Heide, E. (1989). Disaster response: Principles of preparation and coordination. *Public Productivity & Management Review*, 15(3), 269–281. <https://doi.org/10.2307/3380618>
- Auf der Heide, E. (2004). Common misconceptions about disasters: Panic, the disaster syndrome, and looting. In M. O’Leary (Ed.), *The first 72 hours: A community approach to disaster preparedness* (pp. 340–380). iUniverse.
- Avrupa Komisyonu. (2024). *Sivil koruma ve insani yardım*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/european-civil-protection-forum-2024> adresinden erişildi.
- Aydiner, T. (2014). *Doğal afet yönetimi: Türkiye’de doğal afet yönetimi uygulamalarının tarihsel bağlamda değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Azarchi, H. ve Hanover, J. (2020). *Guide to Compassionate and Empathic Dialogue*. U.S. Health ve Human Services.
- Azerbaijan Ministry of Emergency Situations (FHN). (2022). *International cooperation in emergency response*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://fhn.gov.az/az/search?q=%C4%B1international%20cooperation> adresinden erişildi.
- Azerbaijan Red Crescent Society. (2024). *Our activities*. 9 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.ifrc.org/search?fulltext=our+activities> adresinden erişildi.
- Bahçivan, S., (2024). *Afet yönetiminde sosyal medya, telsiz ve diğer teknolojik araçların rolü*. *Strategic Public Management Journal*, 10(17), 191–210. <https://doi.org/10.25069/spmj.1412171>

- Balamir, M. (2004). *Deprem konusunda güncel gelişmeler ve beklentiler* [PDF]. 10 Mayıs 2025 tarihinde https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/56ac9b0d15a8b7f_ek.pdf adresinden erişildi.
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). Academic Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. In F. Pajares ve T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy beliefs of adolescents* (pp. 307–337). Information Age Publishing.
- Baptie, B. ve Segou, M. (2023). The Kahraman Maraş earthquake sequence, Turkey/Syria. *British Geological Survey*. 20 Temmuz 2025 tarihinde <https://www.bgs.ac.uk/news/the-kahraman-maras-earthquake-sequence-turkey-syria/> adresinden erişildi.
- Bayazit, A., Gönüllü, I. ve Doğan, C. D. (2022). Adaptation of a short and universal learning self-efficacy scale for clinical skills in Turkish. *PLOS ONE*, 17(11), e0275672. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0275672>
- Beebe, S. C., Howell, T. J. ve Bennett, P. C. (2016). Using scent detection dogs in conservation settings: A review of scientific literature regarding their selection. *Frontiers in Veterinary Science*, 3, Article 96. <https://doi.org/10.3389/fvets.2016.00096>
- Beğik, M., Eren, T. ve Güven, E. (2025). Arama ve kurtarma operasyonlarında kullanılan ekipmanların afet türüne göre atanması. *Kamu ve Sivil Güvenlik Dergisi*, 9(1), 11–31. <https://doi.org/10.33720/kisgd.1610425>
- Belgian Defence. (2024). *Onze missies*. 9 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.mil.be/nl/onze-missies/> adresinden erişildi.
- Benight, C. C. ve Bandura, A. (2004). Social cognitive theory of posttraumatic recovery. *Behaviour Research and Therapy*, 42(10), 1129–1148. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2003.08.008>

- Bigley, G. A., ve Roberts, K. H. (2001). The incident command system: High-reliability organizing for complex and volatile task environments. *Academy of Management Journal*, 44(6), 1281–1299. <https://journals.aom.org/doi/abs/10.5465/3069401>
- Blancher, M., Albasini, F., Elsensohn, F., Zafren, K., Hölzl, N., McLaughlin, K., Wheeler III, A. R., Roy, S., Brugger, H., Greene, M. ve Paal, P. (2018). *Management of multi-casualty incidents in mountain rescue: Evidence-based guidelines of the International Commission for Mountain Emergency Medicine (ICAR MEDCOM)*. *High Altitude Medicine & Biology*, 19(2), 131–140. <https://doi.org/10.1089/ham.2017.0143>
- Bolat, C. ve Öztıp, S. (2024). 6 Şubat Depremelerindeki Bir Grup Afet Gönüllüsünün Algı ve Deneyimleri. *Afet ve Risk Dergisi*. DOI: 10.25069/spmj.1402593
- Bombeiros Militar. (2024). *Corpo de Bombeiros Militar*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.cbmerj.rj.gov.br/> adresinden erişildi.
- Bozkurt, E. (2001). Neotectonics of Turkey – a synthesis. *Geodinamica Acta*, 14(1–3), 3–30. <https://doi.org/10.1080/09853111.2001.11432432>
- Braun, V., ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brazilian Army. (2024). *Corpo de Bombeiros – Academia Militar das Agulhas Negras*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://bac.eb.mil.br/> adresinden erişildi.
- Bundesministerium für Landesverteidigung - BMLV. (2024). *Bundesministerium für Landesverteidigung*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.bundesheer.at/> adresinden erişildi.
- Bundespolizei. (2024). *Unsere Aufgaben*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://bundespolizei.de/unsere-aufgaben> adresinden erişildi.
- Çağan, Ö., Yeşilaydın, G., ve Koca, B. (2021). Examination of self-efficacy and quality of life of patients with type 2 diabetes regarding diabetes management. *Journal of Basic and Clinical Health Sciences*, 5(3), 337–344. <https://doi.org/10.30621/jbachs.898647>
- Canadian Coast Guard Auxiliary – CCGA. (2024). *Canadian Coast Guard Auxiliary*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://ccga-gcac.ca/> adresinden erişildi.
- Caron, D. D., Kelly, M. J., ve Bookmiller, K. N. B. (2014). *The International Law of 96 Hours: Urban Search and Rescue Teams and the Current State of International Disaster Response Law*. In *The International Law of Disaster Relief* (Bölüm 7). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107447844.012>

- Case, D. O. (2016). *Looking for information: A survey of research on information seeking, needs, and behavior* (4th ed.). Emerald Group Publishing.
- Çaymaz, E., Erenel, F. ve Gürer, B. (2013). Liderlik karizması, adanmışlık ve gruba aidiyetin gönüllü çalışma performansına etkileri: AKUT arama kurtarma gönüllüleri. *Journal of International Social Research*, 11(61), 1276–1290.
- Centre de Crise National. (2024). *Que fait le Centre de Crise National*. <https://centredecrise.be/fr/que-fait-le-centre-de-crise-national> adresinden erişim sağlandı (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2025).
- Çiriş Yıldız, C., ve Yıldırım, D. (2022). The effects of disaster nursing education program on beliefs in general disaster preparedness, disaster response self-efficacy, and psychological resilience in nursing students: A single-blind, randomized controlled study. *Nursing Education Perspectives*, 43(5), 287–291. <https://doi.org/10.1097/01.NEP.0000000000001011>
- Club Alpin Belge. (2024). *Alpinisme*. 9 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.clubalpin.be/alpinisme> adresinden erişildi.
- Comfort, L., Celik, S. ve Basbug, B. (2024). *Communication and Coordination Networks in the 2023 Kahramanmaras Earthquakes*. Natural Hazards Center Quick Response Research Report Series, No. 365.
- Compeau, D. R., ve Higgins, C. A. (1995). *Computer self-efficacy: Development of a measure and initial test*. *MIS Quarterly*, 19(2), 189–211. <https://doi.org/10.2307/249688>
- Coppola, D. P. (2020). *Introduction to international disaster management* (4th ed.). Butterworth-Heinemann.
- Corbacioglu, S., ve Kapucu, N. (2006). Organizational learning and self-adaptation in dynamic disaster environments. *Disasters*, 30(2), 212–233. <https://doi.org/10.1111/j.0361-3666.2006.00316.x>
- Coşkun, Ö. E. ve Gürbak, M. (2024). Psikolojik ilk yardım: Acil durumlarda ruh sağlığının desteklenmesi ve korunması. *KİÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 127–141. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14582028>
- Creswell, J. W., ve Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Sage Publications.
- Crisp, G., ve Cruz, I. (2009). Mentoring college students: A critical review of the literature between 1990 and 2007. *Research in Higher Education*, 50(6), 525–545. <https://doi.org/10.1007/s11162-009-9130-2>

- Croix Rouge de Belgique. (2024). *Nos actions en Belgique*. 9 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.croix-rouge.be/nos-actions/en-belgique/> adresinden erişildi.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Cruz Vermelha Brasileira. (2024). *Riscos, desastres e emergências*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://cruzvermelha.org.br/pb/riscos-desastres-e-emergencias/> adresinden erişildi.
- Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2023). *Deniz arama kurtarma örnekleri*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.dzkk.tsk.tr/Anasayfa/TumYayin> adresinden erişildi.
- Department of National Defence – DND. (2020). *Search and rescue*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/corporate/reports-publications/transition-materials/caf-operations-activities/2020/03/caf-ops-activities/search-rescue.html> adresinden erişildi.
- Deutscher Feuerwehrverband – DFV. (2024). *Leitbild*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.feuerwehrverband.de/dfv/leitbild/> adresinden erişildi.
- Deutsches Rotes Kreuz. (2018). *Strengthening of community resilience: English edition, Band IV. DRK research series* [PDF belgesi]. 23 Temmuz 2025 tarihinde https://www.drk.de/fileadmin/user_upload/Forschung/schriftenreihe/Band_4/Band_IV_englisch.pdf adresinden erişildi.
- Doğan, B. (2025). *Afet yönetiminde kamu politikası süreci: Türkiye örneği*. İstanbul Üniversitesi, Kamu Politikaları Araştırma Merkezi. <https://doi.org/10.54969/abuijss.1725858>
- Dökmeci, A. H., ve Deniz, E. (2023). *Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) Olaylarında Sağlık Okuryazarlığı. Afet ve Risk Dergisi*, 6(1), 273–293. <https://doi.org/10.35341/afet.1136245>
- Dölek, F. (2024). *Afet acil durum yönetimi ve afet müdahale süreçleri. Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1), s. 9–25.
- Ekici, G. (2012). *Akademik Öz Yeterlik Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 43, 174–185.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2024). *Teşkilat şeması*. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.egm.gov.tr/teskilat-semasi> adresinden erişildi.
- Erdener, M. (2019). *Afet alanında çalışan profesyonellerin psikolojik dayanıklılık ve ikincil travmatik stres düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.

- Ergünay, O. (2005). *Afet yönetimi* [PDF belgesi]. Ankara: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Yayını. 8 Mayıs 2025 tarihinde https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/dea61eed4bceec5_ek.pdf adresinden erişildi.
- Erkal, T., ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147–164.
- ERT-SAR Kanada Uluslararası. (2024). *International*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.ert-sar.ca/what/international> adresinden erişildi.
- EU MODEX. (2023). *EU modules field exercise in Austria for search and rescue*. Civil Protection Knowledge Network. 10 Mayıs 2025 tarihinde <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/news/modex-exercise-austria-search-and-rescue> adresinden erişildi.
- European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. (2020). *Disaster response in the European Union*. 24 Haziran 2025 tarihinde <https://ec.europa.eu/echo> adresinden erişildi.
- European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. (2024). *About ECHO*. 8 Mayıs 2025 tarihinde https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/who/about-echo_en adresinden erişildi.
- European Commission. (2024). *Union Civil Protection Mechanism (RescEU)*. 8 Mayıs 2025 tarihinde https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/union-civil-protection-mechanism-resceu_en adresinden erişildi.
- FCI ve IRO. (2025). *International Trial Rules for Search and Rescue Dog Tests*. Fédération Cynologique Internationale ve International Rescue Dog Organisation.
- Federal Office of Civil Protection and Disaster Assistance (BBK). (2021). *Civil protection in Germany*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.bbk.bund.de> adresinden erişildi.
- Fédération Royale Belge de Sauvetage. (2024). *Formations et brevets*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.lfbs.org/ZNLDBPage.ulp?id=126> adresinden erişildi.
- FEMA. (2020). *Planning Guides*. Federal Emergency Management Agency. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.fema.gov/emergency-managers/national-preparedness/plan> adresinden erişildi.
- FEMA. (2024). *Who we are*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.fema.gov/about> adresinden erişildi.

- Ferguson, L., Gaub, J. E., ve Huey, L. (2020). Exploring the roles and function of police search and rescue (SAR) teams in Canadian agencies. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 15(3), 1701–1713. <https://doi.org/10.1093/policing/paab030>
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics* (5th ed.). SAGE Publications.
- Força Nacional de Segurança Pública. (2024). *O que é a Força Nacional*. 8 Mayıs 2025 tarihinde https://www.gov.br/mj/pt-br/acao-a-informacao/perguntas-frequentes/seguranca_publica/forca-nacional-de-seguranca-publica adresinden erişildi.
- Fugard, A. J. B. ve Potts, H. W. W. (2015). Supporting thinking on sample sizes for thematic analyses: A quantitative tool. *International Journal of Social Research Methodology*, 18(6), 669–684. <https://doi.org/10.1080/13645579.2015.1005453>
- Fugard, A. J. B., ve Potts, H. W. W. (2015). *Supporting thinking on sample sizes for thematic analyses: A quantitative tool*. *International Journal of Social Research Methodology*, 18(6), 669–684. <https://doi.org/10.1080/13645579.2015.1005453>
- Gist, M. E., ve Mitchell, T. R. (1992). Self-efficacy: A theoretical analysis of its determinants and malleability. *Academy of Management Review*, 17(2), 183–211. <https://doi.org/10.5465/amr.1992.4279530>
- Global First Aid Centre. (2024). *İlk müdahale ekipleri eğitim paketi [INSARAG first responders training package]*. 11 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.globalfirstaidcentre.org/tr/resource/insarag-first-responders-training-package/> adresinden erişildi.
- Gökçe, G. ve Yılmaz, B. (2017). Afetlerde yardım çalışanları: ikincil travmatik stres ve başa çıkma. *Türkiye Klinikleri J Psychol-Special Topics*, 2(3), 198–204.
- Gürer, B., ve Kılınç, Z. (2014). *Research on preferences for participation in search and rescue activities: “Akut” search and rescue association sample*. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 754–769. DOI: 10.14687/ijhs.v11i2.2853
- Güzel, Z. T. (2022). Analysis of Settlements Patterns in Hatay Province. *İdealkent: Kent Araştırmaları Dergisi*, 12(34), 1390–1412. <https://doi.org/10.31198/idealkent.963090>
- Haddow, G. D., Bullock, J. A., ve Coppola, D. P. (2020). *Introduction to emergency management* (7th ed.). Butterworth-Heinemann.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson.

- Hammad, K., Arbon, P., Gebbie, K., ve Hutton, A. (2012). *Nursing in the emergency department (ED) during a disaster: A review of the current literature*. *Australasian Emergency Nursing Journal*, 15(4), 235–244. <https://doi.org/10.1016/j.aenj.2012.10.005>
- Heinrich Böll Stiftung Derneği. (2024, Şubat). *Deprem sonrası Hatay'ı yeniden kurmak* [PDF belgesi]. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://tr.boell.org/sites/default/files/2024-02/hatayi-kurmak-deprem-bayetav-raporu-final.pdf> adresinden erişildi.
- Hulsey, A. M., Galvis, F. A., Baker, J. W., ve Deierlein, G. G. (2024). Elevated collapse risk based on decaying aftershock hazard and damaged building fragilities. *Earthquake Spectra*. <https://doi.org/10.1177/87552930231220549>
- IFRC Türkiye. (2023). *Türkiye*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.ifrc.org/taxonomy/term/372> adresinden erişildi.
- IFRC. (2017). *Annual report 2017*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.ifrc.org/document/annual-report-2017> adresinden erişildi.
- INSARAG. (2011). *INSARAG guidelines and methodology – Volume I: Policy and procedures*. 8 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.insarag.org/methodology/> adresinden erişildi.
- INSARAG. (2015). *INSARAG guidelines and methodology – Volume II: Team standards and classification (Annex)*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://insarag.org/guidance-notes/guidelines-annex/volume-2-man-c/> adresinden erişildi.
- Inter-Agency Standing Committee (IASC). (2007). *IASC guidelines on mental health and psychosocial support in emergency settings*. Geneva: IASC. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://interagencystandingcommittee.org/iasc-task-force-mental-health-and-psychosocial-support-emergency-settings/iasc-guidelines-mental-health-and-psychosocial-support-emergency-settings-2007> adresinden erişildi.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). (2024). *About IFRC*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.ifrc.org/who-we-are/about-ifrc> adresinden erişildi.
- International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG). (2023). *INSARAG teams directory*. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://insarag.org/directory/usal-directory/> adresinden erişildi.
- Işık, N. S. (2023). Basen ve yakın fay etkilerinin deprem yer hareketi üzerindeki etkileri: Kahramanmaraş Pazarcık Depremi Antakya Kayıtlarının

- Değerlendirilmesi. *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 47(1), 67–86.
<https://doi.org/10.24232/jmd.1299027>
- İskenderun Ticaret ve Sanayi Odası (İskenderun TSO). (2024). *Deprem sonrası Hatay İskenderun'un kalkınma durumunun ve yatırım alanlarının değerlendirmesi raporu*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.iskenderuntso.org.tr/dokuman/deprem-sonrasi-kalkinma-ve%20yatirim-raporu.pdf> adresinden erişildi.
- İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (IPKB). (2023). *Afetlerde psikososyal destek rehberi* [PDF belgesi]. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.ipkb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/AFET-PSIKOSOSYAL-DESTEK-REHBER.pdf> adresinden erişildi.
- Ivankova, N. V., Creswell, J. W., ve Stick, S. L. (2006). Using mixed-methods sequential explanatory design: From theory to practice. *Field Methods*, 18(1), 3–20. <https://doi.org/10.1177/1525822X05282260>
- Jandarma Genel Komutanlığı. (2023). *JAK arama kurtarma örnekleri*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-komando-arama-kurtarma-timleri-jak> adresinden erişildi.
- Janzen, B. (2022). *Temperature and Mental Health: Evidence from Helpline Calls*. *arXiv*. Advance online publication. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2207.04992>
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., ve Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112–133. <https://doi.org/10.1177/1558689806298224>
- Kadıoğlu, M. (2008) Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri. Kadıoğlu, M. ve Özdamar. E. (Editörler). *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları, 2.
- Kahraman, S., Polat, E., ve Korkmazıyürek, B. (2021). Afet yönetim döngüsündeki ana terimler. *Avrasya Terim Dergisi*, 9(3), 7–14.
- Kandilli Rasathanesi. (2023). *6 Şubat Deprem Analizi Teknik Raporu*. Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü.
- Kapucu, N. (2006). Interagency communication networks during emergencies: Boundary spanners in multiagency coordination. *The American Review of Public Administration*, 36(2), 207–225. <https://doi.org/10.1177/0275074005280605>
- Kapucu, N. (2008). Collaborative emergency management: Better community organizing, better public preparedness and response. *Disasters*, 32(2), 239–262. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2008.01037.x>

- Karabacak Çelik, A. (2023). *Deprem Sonrası Travma Belirtileri, Umut ve İyi Oluş Arasındaki ilişki. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.*
- Karaca, Ş. O. Erten, G., Ergintav, S., ve Khan, S. D. (2023). *Anthropogenic problems threatening major cities: Largest surface deformations observed in Hatay, Turkey based on SBAS-InSAR.*
- Karakaş, A. (2023). Kahramanmaraş merkezli depremler sürecinde AFAD'ın kriz yönetimi: Sosyal medyaya yansıyan sorunlar üzerinden bir değerlendirme. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(3), 1157–1176. <https://doi.org/10.28948/ngumuh.1293147>
- Keller, E. A., ve DeVecchio, D. E. (2016). *Natural Hazards: Earth's Processes as Hazards, Disasters, and Catastrophes.* Pearson Education. <https://doi.org/10.4324/9781315164298>
- Kendra, J. M., ve Wachtendorf, T. (2003). Elements of resilience after the World Trade Center disaster: Reconstituting New York City's emergency operations center. *Disasters*, 27(1), 37–53. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00218>
- Keskin AY, Alan H. *Hemşirelik Lisans Öğrencilerinin Afete Müdahale Öz Yeterliliğinin Değerlendirilmesi.* Etkili Hemşirelik Dergisi. 2023;16(3):329–339. <https://doi.org/10.46483/jnef.1327474>
- Kızılay Gönüllü AK. (2025). *Türk Kızılay'ın ilk akredite gönüllü arama kurtarma ekibi göreve hazır.* 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/7994> adresinden erişildi.
- Kızılay Kurumsal. (2024). *Hakkımızda.* 11 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal> adresinden erişildi.
- Koca, B. Çağan, Ö., ve Türe, A. (2020). Validity and Reliability Study of the Turkish Version of the Disaster Response Self-Efficacy Scale in Undergraduate Nursing Students. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 515–521. <https://doi.org/10.31067/0.2020.301>
- Koçak, H. (2016). *Afet yönetiminde tatbikatların yeri ve önemi.* KAYFOR 13 – Kamu Yönetimi Forumu, Konya.
- Kök, H. (2023). *Afetlerde Kriz Yönetimi ve Sosyal Hizmet Örgütleri.* *Sosyal Çalışma Dergisi*, 7(1), 1–17.
- Korucu, T. Ş. ve Özer Kaya, D. (2023). *Yeniden Yaşama Sarılmak: Deprem Sonucu Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu Yönetiminde Temel Beden Farkındalık Terapisi.* *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 755–761.

- Kozyel, M., ve Köymen, İ. (2025). 6 Şubat 2023 Depreminde Hatay İline Müdahale Eden İtfaiye Personelinin Karşılaştığı Zorluklar Üzerine Nitel Bir İnceleme. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 340–355. <https://doi.org/10.35341/afet.1526390>
- Kuhlicke, C., Steinführer, A., Begg, C., Bianchizza, C., Bründl, M., Buchecker, M., ... ve Wachinger, G. (2011). Perspectives on social capacity building for natural hazards: Outlining an emerging field of research and practice in Europe. *Environmental Science ve Policy*, 14(7), 804–814. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2011.05.001>
- Kulakaç, N., ve Aydın Sayılan, A. (2024). Hemşirelik öğrencilerinin afete müdahalede öz yeterlilik ve stres düzeyleri ile afet risk algısı arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 9(2), 206–215.
- Kurban, S. ve Çığman, M. Z. (2025). Koordinatör Kurum–İcracı Kurum Tartışmaları Çerçevesinde Afet Yönetimi ve AFAD. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 275–288. <https://doi.org/10.35341/afet.1526117>
- Kyazze, A. B. (2016). Evidence of Principles in Action from Red Cross and Red Crescent National Societies. *International Review of the Red Cross*, 97(897/898), 211–233. <https://doi.org/10.1017/S1816383115000582>
- Lanchares Ortiz, A., Pedreño Rosique, A., Roza Alonso, C. ve Castro Delgado, R. (2023). *Equipos de búsqueda y rescate urbano (USAR) en estructuras colapsadas...* *Revista Emergencias*, 33(5), 288–296.
- Landespolizei (Örnek: Kuzey Ren-Vestfalya Eyalet Polisi). (2024). *Einsatz (Müdahaleler)*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://polizei.nrw/einsatz> adresinden erişildi.
- Li, H.-Y., Bi, R.-X., ve Zhong, Q.-L. (2017). The development and psychometric testing of a Disaster Response Self-Efficacy Scale among undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*, 59, 16–20. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.07.009>
- Liu, K. (2023). Discussion on Centralization and Decentralization Patterns in Emergency Management. *Urban Studies and Public Administration*, 6(2), 57–68. <https://doi.org/10.22158/uspa.v6n2p57>
- Łuszczzyńska, A., Benight, C. C., ve Cieślak, R. (2005). Self-efficacy and health-related outcomes of collective trauma. *European Psychologist*, 10(1), 11–24. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.14.1.51>

- Luszczynska, A., Scholz, U., ve Schwarzer, R. (2005). The General Self-Efficacy Scale: Multicultural validation studies. *The Journal of Psychology*, 139(5), 439–457. <https://doi.org/10.3200/JRLP.139.5.439-457>
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA). (2024). *Türkiye diri fay haritası* [Harita]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/diri-fay-haritalari> adresinden erişildi.
- Malteser Hilfsdienst. (2024). *Unsere Aufgaben*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.malteser.de/ehrenamtlich-helfen/einsatzfelder.html> adresinden erişildi.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK). (2016). *Ulusal meslek standardı – Arama ve kurtarma personeli (Seviye 3)*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2 adresinden erişildi.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM). (2024). *Ankara ili ve ilçelerine ait aylık meteorolojik istatistikler*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=ANKARA> adresinden erişildi.
- Militär Aktuell. (2024). *Austrian Armed Forces and mountain rescue intensify cooperation*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://militaeraktuell.at/en/austrian-armed-forces-and-mountain-rescue-intensify-cooperation/> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2019). *Enkazda arama kurtarma teknikleri* [PDF belgesi]. 7 Mayıs 2025 tarihinde, https://bilecikisg.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/01093457_4-Enkazda_Arama-Kurtarma_Teknikleri.pdf adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2023). *Afetlerde Psikososyal Destek Hizmeti: Çalışana Destek Rehberi*.
- Ministry of Emergency Situations of the Republic of Azerbaijan – MES. (2024). *Main directions of activity*. 9 Mayıs 2025 tarihinde, <https://fhn.gov.az/az> adresinden erişildi.
- MSF. (2025). *History – Search and rescue*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://searchandrescue.msf.org/history.html> adresinden erişildi.
- MTA. (2023). *Türkiye Diri Fay Haritası ve 6 Şubat Depremleri Gözlem Raporu*. Ankara: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.
- Nacak, İ. (2025). 6 Şubat 2023 depremleri sonrası Hatay’dan göç eden nüfus: Sosyolojik analiz. *İnsan ve Toplum*.

- Nacak, İ., & Kудay, Y. (2025). *Şubat 2023 depremleri sonrası Hatay'dan göç eden depremzedelerin geri dönüş motivasyonları*.
- NATO. (2019). *NATO crisis management*. 24 Haziran 2025 tarihinde, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49192.htm adresinden erişildi.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., ve Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1–13. <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Öksüz, M. A., Avcı, D., ve Kaplan, A. (2025). *Relationship Between Disaster Preparedness Perception, Self-Efficacy, and Psychological Capital Among Turkish Nurses: A Cross-Sectional Study*. *International Nursing Review*, 72(1), e13097. <https://doi.org/10.1111/inr.13097>
- OPUS – Journal of Society Research (2023) – *Social Service Practices in Disasters: February 6th Earthquake in Hatay Case* <https://doi.org/10.26466/opusjsr.1385721>
- Oral, V., ve Turan, M. (2023). Arama Kurtarma Çalışmalarında Yapısal Müdahale Önceliklendirmesi ve Enkaz İşaretlemesinde Uluslararası Standartlar. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 5(2), 270-290. <https://doi.org/10.46464/tdad.1335144>
- Örçen Güler, İ. (2019). *Afet politikalarında risk unsuru ve afet mevzuatında risk yönetimi. Yerel Yönetimler ve Kamu Yönetimi Dergisi*, yayın yılı 2019.
- Orman Genel Müdürlüğü. (2023). *Türkiye Orman Yangınları İstatistikleri*. Ankara.
- Österreichische Wasserrettung – ÖWR. (2024). *Österreichische Wasserrettung*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.wasserrettung.at/> adresinden erişildi.
- Österreichischer Bergrettungsdienst – ÖBRD. (2024). *Österreichischer Bergrettungsdienst*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.bergrettung.at/> adresinden erişildi.
- Österreichischer Bundesfeuerwehrverband – ÖBFV. (2024). *Österreichischer Bundesfeuerwehrverband*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.bundesfeuerwehrverband.at/> adresinden erişildi.
- Österreichisches Rotes Kreuz – ÖRK. (2024). *Österreichisches Rotes Kreuz*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.rotekreuz.at/> adresinden erişildi.
- Özcan, G. A. (2023). Afet ve acil durumlarda psikososyal destek hizmetleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Hizmetler Dergisi*, 5(2), 145–168 [PDF belgesi]. 23 Temmuz 2025 tarihinde, <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/bilge.abukan/138610/afetlerde%20psikososyal%20hizmetler.pdf> adresinden erişildi.

- Özgür, Ö. F. (2018). *Afet Yönetimi ve Kriz İletişimi* (Soma Maden Faciası bağlamında değerlendirme).
- Özkul, M. ve Çalık Var, E. (2018). İkincil travmatik stres ve sosyal destek ilişkisi. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), doi:50–60. 0000-0002-6025-0576
- Özşahin, E. (2014). *Kuseyr Platosu'nun Doğal Ortam Özelliklerinin CBS ile Analizi*. *Uşak Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 57–72.
- Öztürk, K. (2002). Heyelanlar ve Türkiye'ye etkileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 37-52.
- Özüçelik, D. N. ve Artan, T. (2024). *Afetlerde Sosyal Hizmet*. İstanbul Üniversitesi–Cerrahpaşa Üniv. Yayını.
- Özyer, İ. ve Dinçer, A. (2021). Biyolojik olaylar: salgın hastalıklar ve böcek istilası. *Sağlık ve Bilim: Hemşirelik–I*, 18, 18–22.
- Pallant, J. (2020). *SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using IBM SPSS* (7th ed.). Open University Press. <https://doi.org/10.4324/9781003117452>
- Paton, D. (2003). Disaster preparedness: A social-cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management*, 12(3), 210–216. <https://doi.org/10.1108/09653560310480686>
- Perry, R. W., ve Quarantelli, E. L. (2005). What is a disaster? New answers to an old question. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 23(1), 1-39.
- Philippe, H., Scheuren, J.M., Below, R., Guha- Sapid, D. (2007). *Annual disaster statistical review: numbers and trends 2006*. Jacoffset Printers, Melin: Brussels.
- Police Fédérale. (2024). *Missions*. 9 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.police.be/fed/fr/missions> adresinden erişildi.
- Police Locale. (2024). *Organisation*. 9 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.lokalepolitie.be/nl/organisatie> adresinden erişildi.
- Public Safety Canada. (2024). *Emergency management organizations*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/mrgnc-mngmnt/index%20en.aspx> adresinden erişildi.
- Qiu D, Lv B, Cui Y, Zhan Z. *The role of response efficacy and self-efficacy in disaster preparedness actions for vulnerable households*. *Nat Hazards Earth Syst Sci*. 2023;23:3789–3803 <https://doi.org/10.5194/nhess-23-3789-2023>

- Quarantelli, E. L. (1998). What is a disaster? Perspectives on the question. In E. L. Quarantelli (Ed.), What is a disaster? A dozen perspectives on the concept (pp. 1-17). Routledge.
- Resmî Gazete. (2021, 13 Temmuz). Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri ile İl Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik (Sayı: 31540). 22 Temmuz 2025 tarihinde, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210713-3.htm> adresinden erişildi.
- Resnick, B., ve Jenkins, L. S. (2000). Testing the reliability and validity of the Self-Efficacy for Exercise Scale. *Nursing Research*, 49(3), 154–159. <https://doi.org/10.1097/00006199-200005000-00007>
- Reuter, C. Hughes, A. L. ve Kaufhold, M. A. (2018). Social media in crisis management: An evaluation and analysis of crisis informatics research. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 34(4), 280–294. <https://doi.org/10.1080/10447318.2018.1427832>
- Royal Canadian Air Force - RCAF. (2024). *Canadian Armed Forces – Careers*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://forces.ca/en/career/firefighter/> adresinden erişildi.
- Royal Canadian Mounted Police (RCMP). (2024). *Search and rescue*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://rcmp.ca/en> adresinden erişildi.
- Sağlık Bakanlığı. (2023). *UMKE deprem müdahalesi*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://ashgmafetacildb.saglik.gov.tr/TR-80255/ulusal-medikal-kurtarma-ekibi-birimi-umke.html> adresinden erişildi.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı. (2024). *Arama kurtarma faaliyetleri*. T.C. İçişleri Bakanlığı. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.sg.gov.tr/arama/ara/arama%20kurtarma> adresinden erişildi.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı. (2025, 4 Haziran). *Anadolu Yıldızı 2025 arama kurtarma tatbikatı*. T.C. İçişleri Bakanlığı. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.sg.gov.tr/anadolu-yildizi-2025-arama-kurtarma-tatbikati> adresinden erişildi.
- Salik Ata, N. (2023). *Kahramanmaraş Merkezli 6 Şubat Depremlerinin Kriz Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi*. Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 7(Özel Sayı), 59–77.

- Sarı, B. (2025). *Disaster Management Following the Great Kahramanmaraş Earthquakes in 2023, Türkiye. Natural Hazards and Earth System Sciences Discussion* (Preprint). <https://doi.org/10.5194/nhess-2025-2031>
- Sarı, B. ve Özer, Y. E. (2024). Coordination Analysis in Disaster Management : A Qualitative Approach in Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 100, 104168. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.104168>
- Şaroğlu, F., Emre, Ö. ve Boray, A. (1987). *Türkiye'nin diri fayları ve depremsellikleri* (Rapor No: 8174). Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Schunk, D. H. ve Pajares, F. (2002). The development of academic self-efficacy. In A. Wigfield ve J. Eccles (Eds.), *Development of achievement motivation* (pp. 15–31). Academic Press.
- Schunk, D. H., ve Pajares, F. (2009). Self-efficacy theory. In K. R. Wentzel ve A. Wigfield (Eds.), *Handbook of motivation at school* (pp. 35–53). Routledge.
- Schwarzer, R. (1992). Self-efficacy in the adoption and maintenance of health behaviors: Theoretical approaches and a new model. In R. Schwarzer (Ed.), *Self-efficacy: Thought control of action* (pp. 217–243). Hemisphere Publishing Corp.
- Schwarzer, R., ve Hallum, S. (2008). Perceived teacher self-efficacy as a predictor of job stress and burnout: Mediation analyses. *Applied Psychology*, 57, 152–171. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2008.00359.x>
- Schwarzer, R., ve Jerusalem, M. (1995). Generalized Self-Efficacy scale. In Weinman, J., Wright, S., ve Johnston, M. (Eds.), *Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs* (pp. 35–37). NFER-Nelson.
- Search and Rescue Volunteer Association of Canada – SARVAC. (2024). *About SARVAC*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://sarvac.ca/about/> adresinden erişildi.
- Secretaria Nacional de Proteção e Defesa Civil – SEDEC. (2024). *O que fazemos*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.gov.br/mdr/pt-br/assuntos/protecao-e-defesa-civil/boas-praticas> adresinden erişildi.
- Şekerci, Y. G., Ayvazoğlu, G. ve Çekic, M. (2023). Occupational commitment and psychological hardiness levels in disaster workers. *International Journal of Caring Sciences*, 16(3), 1595–1605.
- Seto, M., Nemoto, H., Kobayashi, N., Kikuchi, S., Honda, N., Kim, Y., ... Tomita, H. (2019). Post-disaster mental health and psychosocial support in the areas affected by the Great East Japan Earthquake: a qualitative study. *BMC Psychiatry*, 19, 261. <https://doi.org/10.1186/s12888-019-2243-z>

- Shubayr N, Ahmed S, Otif M, et al. *Radiological disaster response self-efficacy of final-year nursing students and interns at Jazan University, Saudi Arabia*. BMC Med Educ. 2025;25:407.
- Speleo Secours. (2024). *Interventions*. <https://www.speleosecours.be/interventions/> adresinden erişim sağlandı (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2025).
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB). (2023). *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu* [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> adresinden erişildi.
- Subbarao, I., Lyznicki, J. M., Hsu, E. B., Gebbie, K. M., Markenson, D., Barzansky, B., ve Armstrong, J. H. (2008). A consensus-based educational framework and competency set for the training of health care professionals in disaster medicine and public health preparedness. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 2(1), 57–68. <https://doi.org/10.1097/DMP.0b013e31816564af>
- Süngü, C. ve Kanyılmaz Polat, E. (2023). *Afet lojistiği sorunlarına dijital çözüm önerileri: AKUT örneği*. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 18(2), 12–32.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2018). *Afet ve acil durumlarda psikososyal destek*. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/goc-afet-ve-acil-durumlarda-psikososyal-destek/afet-ve-aci-l-durumlarda-psi-kososyal-destek.pdf> adresinden erişildi.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Taber, K. S. (2018). The Use of Cronbach's Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. *Research in Science Education*, 48(6), 1273–1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Takahara, M. (2025). *Capacity Building Support for Local NGO in Protracted Crises and Complex Emergencies Situation—Case Study on Syria in the 2023 Turkey–Syria Earthquake*. *Health Emergency and Disaster Nursing*. Advance online publication. <https://doi.org/10.24298/hedn.2024-ABST17>
- Taşkın, Y. (2023). Türkçe dersi için öz yeterlik ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(Eğitim Özel Sayısı), 401–427. <https://doi.org/10.53048/johass.1345378>
- Technisches Hilfswerk – THW. (2024). *Das THW*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, https://www.thw.de/DE/THW/thw_node.html adresinden erişildi.

- Tercan, B. (2020). Biyolojik afetler ve COVID-19. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(1), 41–50.
- Teti, D. M. ve Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*, 62(5), 918–929. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01580.x>
- Tierney, K. (2006). Social inequality, hazards, and disasters. In R. J. Daniels, D. F. Kettl, ve H. Kunreuther (Eds.), *On risk and disaster: Lessons from Hurricane Katrina* (pp. 109–128). University of Pennsylvania Press.
- Toraman AU, Korkmaz EK. *Validity and Reliability Study of the Turkish Adaptation of the Disaster Response Self-Efficacy Scale (DRSES)*. *Disaster Med Public Health Prep*. 2023;17:e297. <https://doi.org/10.1017/dmp.2022.249>
- Tschannen-Moran, M., ve Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783–805. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(01\)00036-1](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(01)00036-1)
- TSK (Türk Silahlı Kuvvetleri). (2024). *Türk Silahlı Kuvvetleri*. Millî Savunma Bakanlığı. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.msb.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Tuğlu, K. (2020). *Doğal afetlerle mücadelede sivil toplum kuruluşlarının rolü: Arama Kurtarma Derneği örneği* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tupper, J. ve Karacaoğlu, Ö. C. (2025). Access to information and social solidarity in the 2023 Turkey earthquake: disaster education as citizenship education. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, Article 386. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04707-0>
- Türk Kızılayı. (2008). *Afetlerde Psikososyal Destek Uygulama Rehberi*.
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB). (2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri raporu* [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/tmmob_deprem_raporu-part-1.pdf adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2023-49684> adresinden erişildi.
- Türkiye Klinikleri. (2023). Afetlerde ikincil travmatik stres ve psikiyatri hemşireliği yaklaşımları. *Türkiye Klinikleri*

- Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB). (2023, Ekim 6). *TMMOB 6 Şubat depremleri 8. ay değerlendirme raporu yayımlandı*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <http://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-6-subat-depremleri-8-ay-degerlendirme-raporu-yayimlandi> adresinden erişildi.
- Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB). (2024, Şubat 6). *6 Şubat 2023 depremi değerlendirmesi kamuoyu ile paylaşıldı*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <http://www.tmmob.org.tr/icerik/6-subat-2023-depremi-degerlendirmesi-kamuoyu-ile-paylasildi> adresinden erişildi.
- UN News. (2018). *Thai cave rescue: UN hails 'inspiration' as last boys and coach freed*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://news.un.org/en/story/2018/07/1015452> adresinden erişildi.
- UN OCHA. (2010). Haiti Earthquake: Situation Report No. 26 (as of 19 February 2010). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.
- UN OCHA. (2017). *International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG) guidelines Volume I: Policy, organization and procedures*. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs [PDF belgesi]. 10 Mayıs 2025 tarihinde, https://insarag.org/wp-content/uploads/2016/04/INSARAG_Guidelines_V1_Policy1.pdf adresinden erişildi.
- UNDRR (2019). Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction. United Nations Office for Disaster Risk Reduction.
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA). (2022). *INSARAG annual meeting report*. In *OCHA annual report 2022*. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.unocha.org/publications/report/world/ocha-annual-report-2022> adresinden erişildi.
- Ursano, R. J. Fullerton, C. S., Weisaeth, L., ve Raphael, B. (2014). Textbook of disaster psychiatry (2nd ed.). Cambridge University Press.
- USGS. (2023). *M 7.8 – Türkiye Earthquake Summary*. United States Geological Survey.
- Uysal Toraman, A. ve Konal Korkmaz, E. (2023). Hemşirelik öğrencilerinin afete müdahalede öz yeterliliklerinin belirlenmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 509–514.
- Van Wart, M. ve Kapucu, N. (2011). Crisis management competencies: The case of emergency managers in the USA. *Public Management Review*, 13(4), 489–511. <https://doi.org/10.1080/14719037.2010.525034>

- Verband Österreichischer Höhlenrettungsdienst – VÖHRD. (2024). *Verband Österreichischer Höhlenrettungsdienst*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.hoehlenrettung.at/> adresinden erişildi.
- Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T., ve Davis, I. (2004). *At risk: Natural hazards, people's vulnerability and disasters*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203714775>
- World Bank. (2016). *Learning from disaster simulation drills in Japan* [Rapor]. 23 Temmuz 2025 tarihinde, <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/publication/learning-from-disaster-simulation-drills-japan-report.pdf> adresinden erişildi.
- World Health Organization (WHO). (2011). *Psychological first aid: Guide for field workers*. WHO Press. 10 Mayıs 2025 tarihinde, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44615> adresinden erişildi.
- Worthington, R. L., ve Whittaker, T. A. (2006). Scale development research: A content analysis and recommendations for best practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806–838. <https://doi.org/10.1177/0011000006288127>
- Yanboluoğlu, Ö. (2019). İkincil travmatik stresin meslek elemanları üzerindeki etkileri: Bir derleme çalışması. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(36), 141–164. doi: 10.21550/sosbilder.428251.
- Yangın ve Acil Durum. (2022). *Arama kurtarma ve tahliye ekibi eğitimi*. 8 Mayıs 2025 tarihinde, <https://www.yanginegitim.com/arama-kurtarma-ekibi-egitimi/> adresinden erişildi.
- Yılmaz, M., Gürçay, D., ve Ekici, G. (2007). Akademik Öz Yeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 253–259.
- Yurtlu, F. B., Öztürk, B., Güven, E. ve Eren, T. (2024). Afet sonrası ilk 72 saatte yapılacak faaliyetlere ilişkin stratejiler: Türkiye. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 10(2), 504–522. <https://doi.org/10.21324/dacd.1429668>
- Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 82–91.

EKLER

Ek 1. Anket Soruları

Deprem Sonrası Hatay İli Afet Sahasında Görevli Personelin Afete Müdahale Öz Yeterlilik ve Karşılaştıkları Zorluklar İle İlişkili Bir Araştırma: AFAD Personeli Örneği Anket Formu

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üyesi Nurçin KÜÇÜK KENT danışmanlığında; yüksek lisans öğrencisi Gizem HÖKE 'ye ait yürütülen bir çalışmadır.

Çalışmada; Deprem sonrası afet sahasında görevli personelin afete müdahale öz yeterlilik ve karşılaştıkları zorluklar ile ilişkili bir çalışma hedeflenmektedir.

Bu araştırmada sizlerden kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Araştırmaya katılım gönüllülüğe dayanmaktadır. Sizlerden alınan bilgiler, sizlerin bilgisi ve onayı olmadığı sürece üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Araştırmacının temel amacı bilimsel bir çalışma ile literatüre bir katkı sağlamaktır. Bu çalışma sizlere herhangi bir sorumluluk getirmeyecektir. Araştırma ile ilgili her türlü soru için aşağıda iletişim bilgileri bulunan Gizem HÖKE (GSM:xxxxxxxx) ile bağlantıya geçebilirsiniz. Talebinizin olması durumunda araştırma sonuçları sizlerle paylaşılacaktır.

Yukarıda belirtilen tüm bu bilgiler doğrultusunda çalışmaya kendinizi baskı altında hissetmeden gönüllü olarak katkı vermek istiyorsanız aşağıdaki anketi doldurmanız gerekmektedir.

Aydınlatılmış onam formunu okudum ve çalışmaya kendi rızamla tamamen gönüllü olarak katılıyorum.

Evet ☐ Hayır ☐

Sosyodemografik Sorular

1.Cinsiyetiniz : (...)Kadın (...)Erkek

2.Yaşınız (...)

3.Göreviniz: Arama Kurtarma Personeli (...) Arama Kurtarma Takım Amiri(...) Arama Kurtarma Şube Müdürü(...)

4.Medeni Durumunuz: Evli(...) Bekar(...)

5.Eğitim Düzeyiniz: (...) Ortaöğretim (...) Yüksekokul (...) Lisans (...) Yüksek Lisans (...) Doktora(...)

6.Mesleki Hizmet Süreniz:.....

7. Zamanı etkin kullandığınızı düşünüyor musunuz. (...)Evet (...)Hayır

8. İş akışınız için plan yapar mısınız? (...)Evet (...)Hayır

9.Herhangi bir afet yaşadınız mı ? (...)Evet (...)Hayır10. 9. Soruya cevabınız evet ise: Yaşanılan afetin ismi (.....), yılı: (:.....)

11.Daha önce bir afete müdahale ettiniz mi? (...)Evet (...)Hayır

12.11.Soruya cevabınız evet ise: Yaşanılan afetin ismi (.....), yılı: (:.....)

13. Afet müdahale sürecinde hangi zorluklarla karşılaşmaktasınız?

.....

14. Afete müdahale sürecinde hangi zorlukların/koşullar baş edilebilir olduğunu düşünmektесiniz?

Afete Müdahale Öz Yeterlilik Ölçeği

Boyut Maddeleri	1 Kendime hiç güvenim yok	2 Temelde kendime güvenim yok	3 Biraz kendime güvenim var	4 Temelde kendimden eminim	5 Kendime güvenim tam
Yerinde kurtarma yetkinliği					
1. Afetin yarattığı göreceli hasarı tespit edebilirim					
2. Yaraları doğru ve hızlı bir şekilde değerlendirebilirim					
3. Afetten sonra ortaya çıkabilecek bulaşıcı hastalık veya akut zehirlenme gibi salgın durumlarını değerlendirebilirim					
4. Kronik hastalar ve engelliler gibi hassas grupları tanıyabilirim					
5. Triaj uygulayabilirim					
6. Debridman, hemostaz, bandajlama ve sabitleme yapabilirim					
7. Transfer anında yaralıyı kaldırabilirim					
8. Yaralıyı nakil edebilirim					
9. Acil durum kurtarma tekniklerini uygulayabilirim					
10. Kritik hastaların yoğun bakımı ve hemşirelik bakımını yapabilirim					
11. Afet bölgesinde bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ve kontrolünü yapabilirim					
Afette psikolojik hemşirelik yeterliği					
12. Afetzedelerin ilk psikolojik değerlendirmesini yapabilirim					
13. Afetten sonra ortaya çıkabilecek Post travmatik stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete gibi yaygın psikiyatrik ve psikolojik sorunları tanıyabilirim					
14. Afetzedelere temel psikolojik tedaviyi sağlayabilirim					
15. Afet bölgesinde psikiyatrik ve psikolojik tedavi ihtiyacı olan afetzedelerin sevkini yapabilirim					
Afette üstlenilen rolün niteliği ve uyum yeterliği					
16. Kendi psikolojik durumumu ayarlayarak çalışma ortamına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilirim					
17. Diğer ekip üyeleriyle iletişim kurarak işbirliğine dayalı iyi bir ilişki oluşturabilirim					
18. Afetzedeye ve akrabalarıyla etkin bir şekilde iletişim kurup iyi bir hemşire-hasta ilişkisi oluşturabilirim					
19. İnsancıl bir yaklaşımla, empati ve sevgiyle mesleki etik kurallara uyabilirim					

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

Sayı : E-58881389-044-1324405
Konu : Anket İzni

24.04.2025

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğümün 18.04.2025 tarihli ve E-77847504-100-322825 sayılı yazısı.

İlgi yazıda, Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gizem HÖKE tarafından yürütülmekte olan "Deprem Sonrası Hatay İli Afet Sahasında Görevli Personelin Afete Müdahale Öz Yeterlilik ve Karşılaştıkları Zorluklar ile İlişkili Bir Araştırma: AFAD Personeli Örneği" başlıklı tez çalışması kapsamında, Başkanlığımız bünyesinde görev yapan AFAD personeline 01.05.2025-01.09.2025 tarihleri arasında yüz yüze ve çevrim içi (online) yöntemlerle anket uygulanması talep edilmektedir.

Bahse konu çalışmanın, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 27.03.2025 tarihli ve 2025/04 sayılı toplantısında etik açıdan uygun bulunduğu dair onay yazısı, öğrencinin başvuru dilekçesi ve anket formu yazı ekinde sunulmuştur. Bu kapsamda, söz konusu akademik çalışmanın Başkanlığımız personeline yüz yüze uygulanması ve çevrim içi anket formunun ilgili personele duyurulması Müdürlüğümüzce uygun görülmüş anket linki aşağıda belirtilmiştir.

Bilgilerinizi arz/rica ederim.

Anket Linki:

Dr. Şenay ÖZDEN
Afet Araştırmaları Merkezi Müdür V.

Dağıtım:
Bilgi:
Genel Müdürlükler ve Başkanlığa Bağlı Birimlere
Daire Başkanlıklarına
81 İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerine
Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğüne
Sayın Gizem HÖKE

Ek 3. Ölçek Kullanım İzni

Öz Özlem Çağan
Kime Gizem HÖKE ▾

Sayın Höke,

"Afete Müdahale Özyeterlik Ölçeği"ni kullanmanıza memnuniyetle izin veriyorum. Ölçeği ekte gönderiyorum.

İyi çalışmalar diliyorum.

Gizem HÖKE < , 2 Ara 2022 Cum, 09:51 tarihinde şunu yazdı:

Özlem Hocam Merhaba
Gümüşhane Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisiyim.
'Validity and Reliability Study of the Turkish Version of the Disaster Response Self-Efficacy Scale in Undergraduate Nursing Students' çalışmanız için sizi tebrik ederim emeğinize sağlık, çalışmanızda kulladığınız öz yeterlik ölçeğinin anket sorularını benimle paylaşabilirseniz çok mutlu olurum.
İyi çalışmalar dilerim.

AFAD E-Posta Feragatnamesi (Disclaimer)

📎 1 Ekler

 Afete Müdahale Öz-yeterlik Ölçeği ...
59 KB

ETİK KURUL ONAYI

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Sayı : E-95674917-108.99-322057

Konu : Etik Kurul Onay

Sayın Dr. Öğr. Üyesi NURÇİN KÜÇÜK KENT

"DEPREM SONRASI HATAY İLİ AFET SAHASINDA GÖREVLİ PERSONELİN AFETE MÜDAHALE ÖZ YETERLİLİK VE KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR İLE İLİŞKİLİ BİR ARAŞTIRMA: AFAD PERSONELİ ÖRNEĞİ" konulu etik kurul başvurunuz; Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 27/03/2025 tarih ve 2025/4 sayılı toplantısında görüşülmüş olup; projenin yürütülükteki mevzuata uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.
Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Selçuk ALEMDAĞ
Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Gizem Höke Bala Kemal Şahin Sağlık Meslek Lisesi'nden mezun olarak Acil Tıp Teknisyeni (ATT) unvanını aldı. Lise eğitimi süresince Yenimahalle Devlet Hastanesi, Numune Hastanesi ve Yüksek İhtisas Hastanesi'nde staj yaptı. Gümüşhane Üniversitesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Lisans Programı eğitiminde ise Ankara İtfaiyesi'nde staj deneyimi kazandı. Mesleki kariyerime Söke Un Fabrikası'nda Diğer Sağlık Personeli olarak başladı; ardından huzurevinde Acil Tıp Teknisyeni olarak görev yaptı. Daha sonra Etlik Lokman Hekim Hastanesi'nde ameliyathane hemşiresi olarak çalıştı ve pandemi sürecinde aktif sağlık hizmetleri sundu. 2021 yılında Muş AFAD'a memur olarak atandı. Görevim sırasında 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında Hatay, Malatya ve Osmaniye illerinde uzun süre sahada görev alarak afet müdahale, kriz yönetimi, ekip koordinasyonu ve lojistik destek alanlarında önemli deneyimler edindi. Hâlen Ankara Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi Müdürlüğü Eğitim Koordinasyonu Bölümü'nde görev yapmakta; afet ve acil durum yönetimi alanında eğitim planlaması ve koordinasyon çalışmalarını sürdürmektedir.